

ДОКЛАД
ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА ЗАКОНА
И ЗА ДЕЙНОСТТА НА СЪДИЛИЩАТА
ПРЕЗ 2016 Г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ГЛАВА ПЪРВА	3
АНАЛИЗ НА ОСНОВНИТЕ ПРОБЛЕМИ.....	3
I. Съдебна карта.....	3
II. Натовареност.....	7
III. Съдебни сгради.....	9
IV. Съдебна администрация.....	15
V. Информационно и техническо обезпечаване	17
ГЛАВА ВТОРА.....	20
ОБОБЩЕНИ ДАННИ ЗА ДЕЙНОСТТА НА СЪДИЛИЩАТА.....	20
ГЛАВА ТРЕТА	28
НАТОВАРЕНОСТ НА СЪДИЛИЩАТА	28
ГЛАВА ЧЕТВЪРТА.....	30
КАЧЕСТВО НА ПРАВОРАЗДАВАТЕЛНАТА ДЕЙНОСТ	30
I. Качество на правораздавателната дейност по наказателни дела.....	30
II. Качество на правораздавателната дейност по граждански дела	33
III. Качество на правораздавателната дейност по търговски дела	35
ГЛАВА ПЕТА	38
ДЕЙНОСТТА НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД ПРЕЗ 2016 г.	38
I. НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ.....	42
II. ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ.....	88
III. ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ.....	105
ГЛАВА ШЕСТА.....	123
ИЗПЪЛНЕНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ 2014 – 2020 г.	123
I. Обща информация за изпълнението на Комуникационната стратегия от съдилищата в Република България.....	124
II. Дефиниране на обекта на мониторинга	139
III. Определяне на заинтересованите страни	143
IV. Необходими ресурси за изпълнение	144
V. Обобщение на резултатите от мониторинга.....	145
ПРИЛОЖЕНИЯ	146

ГЛАВА ПЪРВА

АНАЛИЗ НА ОСНОВНИТЕ ПРОБЛЕМИ

В съответствие с нормите на чл. 84, т. 16 от Конституцията на Република България и чл. 114, ал. 2 от Закона за съдебната власт (ЗСВ) настоящият Доклад за прилагането на закона и за дейността на съдилищата през 2016 г. е изготвен от председателя на Върховния касационен съд. Към него са приложени приетите с решение на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет (ВСС) по Протокол № 16/18.04.2017 г. Обобщени статистически таблици за дейността на съдилищата за 2016 г., представящи в детайли работата на апелативните, окръжните, военните, специализираните наказателни и районните съдилища. В част от приложенията, изготвени от ВСС, присъства и информация за административните съдилища, но в доклада са представени и анализирани само данните за апелативните, окръжните, военните, специализираните наказателни и районните съдилища. Към документа са приложени и статистически таблици за дейността на Върховния касационен съд (ВКС) през 2016 г.

Всички годишни доклади на звената в съдебната система, информацията от които е обобщена в Доклада за прилагането на закона и за дейността на съдилищата през 2016 г., са достъпни чрез страниците в интернет на съответните съдилища. Активното публикуване, включително и на тези документи, позволява на обществеността да проследи в детайли дейността на всеки орган на правораздавателната система, като по този начин гражданите могат да изградят собствено мнение за работата на всеки съд.

I. Съдебна карта

Направените констатации в Доклада за прилагането на закона и за дейността на съдилищата през 2016 г. показват, че оптимизирането на работата на третата власт може да се превърне в изпълнима цел, но са нужни истински усилия, насочени във вярната посока, за да имаме бързо, качествено, компетентно, предвидимо правосъдие, даващо на гражданите така нужното им чувство за

справедливост, когато влязат в храма на Темида.

Най-сериозната стъпка по този път е свързана, разбира се, с промяната на съдебната карта. Като позитивен знак може да се отбележат все по-прагматичните дискусии в средите на съдиите по тази тема. Докато през миналите години въпросът беше основно притеснения от опасността от закриване на звена в съдебната система, през 2016 г. вече говорим прагматично за реалностите, свързани с демографските изменения, настъпили в страната, и с последиците от тях – неравномерното разпределение на делата в различните региони, водещо до несправедливо натоварване на съдиите. Затова можем да отчетем, че през 2016 г. дългият процес на промяната на съдебната карта вече започна – именно с искрения диалог между съдиите, вътре в съдебната власт. Диалог, от който се раждат много прагматични идеи за реализиране на промените при запазване на достъпа до правосъдие на хората – свързани не с механично сливане на структури, без да се отчитат всички важни функции, които има съдът в една общност, а с разумна преценка на баланса между достъпа до правосъдие и икономическите измерения на издръжката на съдебни звена с ниска натовареност. И, като говорим, че диалогът за промяната на съдебната карта през 2016 г. е започнал вътре в съдебната система, станал е по-прагматичен и балансиран, важната цел за 2017 г. е да отворим разговора към останалите власти – местни и централни, за да убедим и тях в нуждата от промяна на съдебната карта, да преодолеем и техните страхове и най-вече тези на хората, притеснени, че ще бъдат лишени от достъп до правосъдие.

При изработването на новата съдебна карта критериите за натовареност ще имат водеща роля. Те трябва да отчитат не само какъв брой дела гледат съдиите, но и много точно да определят какъв е характерът на тези дела. И ако се върнем пак към констатацията за започналия, но далеч не приключил, през 2016 г. прагматичен диалог по темата вътре в самата съдебна система, нека отбележим какво очакват от Висшия съдебен съвет съдиите през 2017 г. Например в годишния доклад за дейността на Апелативен съд – Бургас и на съдилищата в съдебния му район се посочва: „За съжаление и през отчетната година нито един от органите, отчитащи статистиката в съдилищата, не направи сравнителен анализ дали въведените от ВСС правила за статистическата отчетност се прилагат стриктно и еднакво от

всички съдилища. Докато това не се случи, само данните от Системата за изчисляване натовареността на съдиите (СИНС), въведена във връзка с Правилата за оценка на натовареността на съдиите, приети от ВСС на 24.03.2016 г., няма да са достатъчни за обективна и достоверна отчетност, която пък да се обвърже с оптимизацията на съдебната карта, както се предвижда в пар. 11, ал. 2 от ПЗР на Правилата. Съдиите по места не са убедени и удовлетворени от начина, по който се отчита тежестта на разпределените им дела, ерго тяхната натовареност. Системата продължава да създава повече проблеми от необходимите за постигане на целите си, както и не отчита достоверно тежестта на делата, натовареността на съдилищата, отделния съдия и особено на разпределящия съдия“. В годишния доклад за дейността на Военно-апелативния съд и военните съдилища пък се отбелязва друга страна на въпроса, която буди притеснения. В него пише: „Би било коректно да се отбележи и наличието на друг проблем, който последните години се установява и който, след въвеждането на системата за измерване натовареността на съдиите, става все по-актуален. Картината не би била пълна, ако не се отчете допълнителното натоварване на съдиите от военните съдилища, които на едно или друго основание съобразно разпоредбата на чл. 107, ал. 2 ЗСВ се командирова в Военно-апелативния съд за участие като членове на съдебни състави или като съдии-докладчици по определени дела. Следва да се отчете, че това е едно сериозно допълнително натоварване, което би следвало да бъде отчетено и взето предвид както по Правилата за оценка натовареността на съдиите, приети с решение по протокол № 62/16.12.2015 г. на ВСС, така и отчетено като допълнителна дейност в годишните доклади на съдилищата, което вече за първа година е и направено. Би следвало по емпиричен път на тази заетост да бъде даден определен часови показател, който да бъде предложен на Комисията „Съдебна карта, натовареност и съдебна статистика“ към СК на ВСС да бъде включен и да залегне като критерий при определяне на индивидуално разполагаемото годишно време за разглеждане и решаване на делата само за военните магистрати“. На тези и подобни на тях притеснения у съдиите в страната ВСС ще трябва да отговори адекватно през 2017 г., преди да се премине към реалната реформа на съдебната карта.

В миналогодишния доклад по повод на тази реформа бе отбелязана и необходимостта от изготвянето на обстоен анализ за дейността на военните съдилища и на специализираните наказателни съдилища.

В изпълнение на Мярка 3.4.5. от Пътната карта за изпълнението на Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система, одобрена с Решение № 299 от 22.04.2016 г. на Министерския съвет, Върховният касационен съд през 2016 г. извърши оценка на ефективността на работата на военните съдилища в Република България за периода 2014 – 2015 г. Изготвеният анализ – доклад е изпратен за сведение на Съдийската колегия на ВСС и е публикуван в страницата на ВКС в интернет – рубрика „За съда“, „Анализи и доклади“ (http://www.vks.bg/Docs/2016_analiz-doklad_voenni.pdf).

През 2016 г. от Върховния касационен съд бе извършен и Анализ на резултатите от дейността на Специализирания наказателен съд и Апелативния специализиран наказателен съд от създаването им през 2012 г. до края на 2015 г., в изпълнение на Мярка № 57 „Разработване на цялостен анализ на резултатите от дейността на специализираните съд и прокуратура от създаването им до момента като цялостно наблюдение на напредъка по наказателни дела“ от Плана за действие за изпълнение на препоръките от Доклада на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно напредъка на България по Механизма за сътрудничество и проверка от 27.01.2016 г. Документът е изпратен за сведение на Съдийската колегия на ВСС и е публикуван в страницата на ВКС в интернет – рубрика „За съда“, „Анализи и доклади“ (http://www.vks.bg/Docs/analiz_spec_sud_2012-2015.pdf).

Двата документа бяха обсъдени от Съдийската колегия на ВСС, но те трябва да бъдат анализирани и използвани през 2017 г. при очертаването на параметрите на реформата на съдебната карта.

През 2016 г. българските съдилища отбелязват отново проблеми, идентични с тези от предходните години – нееднаква натовареност, недостатъчна материална, сградна и кадрова обезпеченост.

II. Натовареност

Данните в доклада показват, че действията, предприети от Висшия съдебен съвет през 2016 г. за решаване на проблема с неравномерната натовареност на отделните органи на съдебната власт, споменаван в редица годишни доклади, са в правилната посока. Например броят на съдиите по щат в районните съдилища към областните центрове (включително и в Софийския районен съд), които са значително по-натоварените, през 2016 г. е 655, т. е. налице е увеличение с 16 щатни бройки (2,50%) спрямо 2015 г. В останалите районни съдилища броят на съдиите през отчетния период е 341, като е намалял спрямо 2015 г. с 15 щатни бройки (4,21%).

Усилията на кадровия орган безспорно трябва да продължат и през 2017 г., тъй като статистическите данни, върху които се базират изводите за натовареността, продължават да показват значителна неравномерна натовареност на съдилищата в страната както от едно и също ниво, така и между отделните инстанции. При средна натовареност от 9,33 дела за разглеждане месечно на един съдия за апелативните съдилища (през 2015 г. тя е 8,71), тази на Софийския апелативен съд е 13,22 дела (при 12,29 през 2015 г.), на Апелативния специализиран наказателен съд – 2,98 дела месечно (2,06 през 2015 г.), а на Военно-апелативния съд – 1,78 дела (1,47 през 2015 г.).

Още по-голям е диапазонът на съотношението между отделните окръжни съдилища, от една страна, и на Софийския градски съд (СГС) и Специализирания наказателен съд (СНС), от друга страна. При средна натовареност през 2016 г. на съдебните звена на това ниво на съдебната система от 14,90 дела за разглеждане месечно на един съдия (при 14,69 през 2015 г.), тази на СГС е 34,09 дела (през 2015 г. е 32,66), на СНС през 2016 г. бележи значителен ръст – 31,05 дела (при 14,82 през 2015 г.), а под 7 дела през 2016 г. за разглеждане месечно на един съдия е натовареността на окръжните съдилища в Търговище (4,72), Кърджали (5,20), Враца (6,62) и Монтана (6,70).

В районните съдилища на страната състоянието на неравномерност на натовареността на съдиите е с още по-видими размери, въпреки че се наблюдава

позитивната тенденция за сериозно намаляване на натовареността на традиционно най-натоварените съдилища в резултат на предприетите действия от страна на ВСС. При средна натовареност от 52,90 дела за разглеждане месечно от един съдия в районните съдилища в областните центрове (при 61,32 през миналия отчетен период), натовареността на Софийския районен съд е 69,73 дела (при 117,25 през 2015 г.), а в Районен съд – Велико Търново е 29,47 дела месечно за разглеждане на един съдия (през 2015 г. – 39,36). Районни съдилища в областните центрове с натовареност под 35 дела са Добрич (33,11), Смолян (33,65) и Силистра (33,79), а в районни съдилища извън областните центрове има съдилища с натовареност и под 20 дела – Ивайловград (11,17), Ардино (12,38), Трън (13,83), Крумовград (15,88). За поредна година е видно, че малка част от съдилищата са свръхнатоварени, а друга – слабо или поне недостатъчно. Неравномерната натовареност е една от основните причини за проблемите в работата на съдебните звена. Заради нея в много случаи правосъдието е бавно, което поражда обществено недоверие и съмнение в ефективността на съдебната система.

Продължаването на усилията и през 2017 г. за решаването на въпроса за нееднаквата натовареност на съдилищата изисква комплексен подход, ангажиращ и трите власти, поради което доброто взаимодействие с Народното събрание и постоянните му комисии е от съществено значение за преодоляване на съществуващите вече с десетилетия проблеми.

Добър пример за такова ефективно взаимодействие, довело до отчетеното в настоящия доклад (Вж. Глава пета „Дейността на Върховния касационен съд през 2016 г.“), отбелязано през 2015 г. и продължило през 2016 г. трайно намаление на броя на постъпилите дела в Наказателната колегия на ВКС, е предприетата от съда инициатива в края на 2014 г. за предизвикване на някои промени в НПК. За намаляване на натовареността на съдиите от Наказателната колегия е предложена промяна на чл. 424 от НПК, съгласно която искането за възобновяване на наказателно дело по чл. 422, ал. 1, т. 5 от НПК по присъди, определения и разпореждания по чл. 419 от НПК на районен съд, както и по решения на окръжен съд като въззивна инстанция, с които е потвърдена или изменена присъда, определение или разпореждане на районен съд, да се разглежда от съответния

апелативен съд. Този законопроект беше разгледан от 43-то Народно събрание и промените бяха обнародвани в ДВ, бр. 42 от 09.06.2015 г. По този начин ВКС се разтовари от производства, които не разкриват особена фактическа и правна сложност, като с тях се натовариха апелативните съдилища.

III. Съдебни сгради

Въпреки че през 2016 г. можем да отчетем като решен един знаков проблем – осигуряването на подходящи сгради за Софийския районен съд, управлението на сградния фонд и през 2017 г. трябва да остане сред основните приоритети, тъй като предизвикателствата безспорно са много.

Колкото и да са важни въпросите, засягащи нормалната дейност в адекватна среда на големите съдилища, на първо място ще отбележа останалия с години нерешен проблем, превърнал се през 2017 г. в емблематичен за работа в опасна за живота среда – този на колегите ни от Карлово. Той е пример как не бива да подхожда в бъдеще Висшият съдебен съвет, който вече стопанисва съдебните сгради, към решаването на подобни кризи.

Палатата на Районен съд – Карлово е построена през 50-те години на миналия век, а през 80-те е построена допълнителна пристройка. Съдебната сграда е в изключително лошо конструктивно-техническо състояние, а за последните 25 години няма никакви инвестиционни проекти за подобряване на състоянието ѝ, нито са отпускани бюджетни средства за ремонт, въпреки отправените искания. Дограмата на цялата сграда не е подменяна от построяването ѝ през 1950 г., а единственият ремонт е подмяната на електрическата ѝ инсталация през 2013 г.

Извършен от експерти оглед през 2013 г. констатира наличието на пропукани вътрешни стени, поява на дълбока пукнатина на пода в коридора. В течение на времето пукнатините все повече се разрастват. Ангажираните експерти дават становище, че най-вероятната причина за появата на деформации и пукнатини по сградата се дължи на слягане, пропадане на основите под фундаментите и ивичните основи. Тъй като пукнатините са работещи и видимо отварящи се в носещата конструкция, експертите стигат до извода, че процесът на

слягане продължава и има опасност от появата на необратими деформации и повреди в конструкцията на пристройката. При наличие на слягане на допълнителната пристройка, във времето това ще доведе и до сериозен проблем на покривната конструкция, като част от нея ще пропадне, ще се появят нови пукнати и процеци, което от своя страна е предпоставка за откриване на таванското помещение и предвид атмосферните условия има риск от прекъсване на греди и наводнения.

С въпроса е сезирано Министерството на правосъдието (МП), което тогава управлява недвижимите имоти на органите на съдебната власт. Изпратени са експерти, които на място констатираха проблемите. Едва през 2015 г. е проведена процедура по ЗОП за проектиране на основен ремонт на Съдебната палата в Карлово. Направено е проучване от избрания изпълнител, при което освен констатираните вече пукнатини и нарушения по конструктивните елементи на пристройката се установява и явно провисване на еркерната конзола и участъка от плочата над съдебните зали. В свой доклад изпълнителят посочва неотложни аварийни мерки.

При проведени разговори със служители от МП става ясно, че са необходими бързи и неотложни действия във връзка с реконструкцията и основния ремонт на сградата. Председателят на съда три години настоява за съдействие, за извършване на неотложни действия по ремонта на сградата, тъй като повърхностните дъждовни води се събират в единия ъгъл, сключен между основната сграда и пристройката, а другата част от дъждовните води се събира в долния ъгъл на пристройката и попиват в основите. Подпорните каменни стени на границата със съседния имот са деформирани и през тях има неконтролирано изтичане на повърхностните дъждовни води. Това ускорява процеса по деформация на сградата, като пукнатините в подовите конструкции се увеличават и расте ширината им. Слягането и отваряне на пукнатини в пристройката продължава, задълбочава се и може да доведе до невъзвратими повреди и загуба на носимоспособност и устойчивост на конструкцията. До 2016 г. Министерството на правосъдието така и не стартира процедура по възлагане на изпълнител на строителството, а междуременно поетапно се налага евакуиране на служители,

работещи в различни части на сградата.

След прехвърлянето през 2016 г. на управлението на съдебните сгради от МП към Висшия съдебен съвет проблемът продължава да стои нерешен, докато не се налага на 27 февруари 2017 г. провеждането на извънредно заседание Комисията „Управление на собствеността“ към Пленума на ВСС да обсъжда варианти на подходяща сграда, в която да бъдат преместени магистратите и съдебните служители от Районен съд – Карлово, заради възникнала аварийна ситуация, опасност от срутване на сградата и застрашаване на живота на работещите в нея и на нейните посетители.

Сред останалите проблеми, свързани със сградния фонд на съдебната система, чието обсъждане трябва да започне през 2017 г., е този за „отесняващата“ Съдебна палата в София, като може би на дебат трябва да бъде подложен въпросът за броя на органите на съдебната власт, настанени в тази палата, на фона на бъдещите обсъждания за настаняване на съдебни звена в сградата на бул. „Драган Цанков“ № 6 след нейния ремонт. Например в годишния доклад за дейността на Софийския апелативен съд и съдилищата в апелативния му район през 2016 г. се посочва, че трудностите, които съдът среща със сградния фонд, са в няколко насоки: „Първо: Недостиг на съдийски кабинети. От 2002 г. до 2016 г., при увеличение на броя на съдиите от 34 на 64, са предоставени само 4 съдийски кабинета и в една от съвещателните зали са настанени трима съдии. Всички съдии работят по трима в кабинет. С новото увеличение на щата от м. март 2017 г. с 6 съдийски бройки, съдът е изправен пред липсата на работни места за магистрати; Второ: В търговско деловодство (стая № 76) в момента работят 7 души – 1 завеждащ служба и 6 деловодители, а работните места са само 6. В стаята има само 2 бюра, а другите четири работни места са обособени на общ плот, като всеки деловодител има само 60 см работна площ, което е крайно недостатъчно. Служителите от деловодството работят при трудни условия – липса на работна площ и места за делата, и докато не се реши проблема с още едно помещение, чисто физически не може да бъде ситуиран още един състав в това помещение; Трето: Анализът на натовареността през последните години показва растяща тенденция в броя на постъпленията на делата. Това е основната причина, поради

която се увеличава щатът на съда, но липсата на помещения се явява основна пречка при реализиране на целите, които ръководството на съда си поставя за увеличаване броя на съставите, за да се намали натовареността на съдиите. Очевидно е, че тази година, както и следващите години щатът ще се увеличава и за ръководството на съда една от основните задачи е решаването на сградния проблем.“.

Друг важен въпрос, свързан със Съдебната палата – София, чието решаване става все по-наложително, е нуждата от изграждане (разбира се, съобразено със статута на Съдебната палата и архитектурните ѝ особености) на още асансьори за граждани, включително и един товарен.

През 2016 г. не е решен и въпросът с осигуряване на достатъчно работни помещения на Специализирания наказателен съд.

Подобен въпрос се поставя и от колегите от Апелативен съд – Велико Търново. В годишния им доклад за 2016 г. се посочва проблемът на изчерпалия капацитета си сграден фонд, макар че за нуждите на институциите на съдебната власт е предоставена освен Съдебната палата на ул. „Васил Левски“ № 16 и сграда 2 на ул. „Цанко Церковски“ № 40, правото на собственост на която е прехвърлено безвъзмездно на Великотърновски окръжен съд с решение на Общински съвет – Велико Търново през 2002 година. Двете сгради са пренаселени и трудно могат да поемат повече обособяване на работни места, тъй като възможностите за преустройство на съществуващите помещения са изчерпани. Стои открит въпросът за собствеността на сграда № 2, тъй като тя не е предадена от Министерството на правосъдието на Висшия съдебен съвет с мотива, че в нея са настанени второстепенни разпоредители с бюджет към МП. Налице е пренаселеност в съдебното деловодство, където работят 9 съдебни служители. Там е и служба „Регистратура“, както и „Експертът, връзки с обществеността“. В съдебното деловодство страните по делата и адвокатите се запознават с делата, поради липса на отделно помещение за четене. Посочени са и конкретни ремонтни дейности, които трябва да бъдат извършени през 2017 г.

По отношение на този апелативен район наложителни са ремонти по сградата на Окръжен съд – Габрово, като там се отчита проблем и с липсата на

достатъчно физическо пространство. Сградата, която е предоставена за управление на Окръжен съд – Ловеч, е строена през 70-те години на миналия век, което налага извършването на основен ремонт, тъй като в момента се наводнява сутеренът, където се помещава архивът на Окръжен съд – Ловеч и Районен съд – Ловеч. Ремонти дейности са нужни и в сградата на Окръжен съд – Плевен. Трябва да се изгради във фойето помещение, в което да се настани последното деловодство на районния съд от втори етаж, като по този начин всички деловодства ще се ситуират на първи етаж и достъпът на хора със специални потребности до тях ще бъде улеснен. Необходимо е да се подмени входната дограма с нова, съответстваща на нормите за преминаване на инвалидни колички през зоните за сигурност. Необходими са средства за осигуряване на пълен достъп на хората в неравностойно положение и до сградата на Окръжен съд – Русе. Въпреки отправените искания през годините и наличието на архитектурен проект досега са отказвани средства както за доставка на верижен стълбищен робот, така и за изграждане на рампи за хора с увреждания в сградата.

Председателят на Апелативен съд – Варна посочва в годишния доклад, че всеобщ проблем на институциите, настанени в сградата, е крайно недостатъчния брой на помещенията. Сградата е пренаселена и трудно може да поеме обособяването на нови работни места. В четири от единадесетте кабинета на съдиите работят по трима. Същото е положението и с канцелариите на съдебните служители, където в четири работят по трима служители, а след отделянето на съдебните секретари на трите отделения – в отделно помещение работят общо седем служители. Според председателя на АС – Варна изводът, който се налага е, че с всяка следваща година проблемът с недостига на кабинети се задълбочава и влошава условията на труд.

По отношение на сградния фонд председателят на Апелативен съд – Пловдив пише в годишния доклад, че продължават да са недостатъчни помещенията в съда за съдебни служители. Девет съдебни секретари са настанени в една стая на пети етаж, а един секретар продължава да е настанен в стая, ползвана от Окръжен съд – Пловдив, на шести етаж. Служба „Регистратура“ е настанена в помещение, обособено след реструктуриране на пространство от фойето на

Съдебната палата, в което липсва естествена светлина. Съдебна зала № 1 на Апелативен съд – Пловдив се намира на втория етаж, където са разположени и кабинети на съдии, системни администратори и регистратурата на съда за класифицирана информация. Достъпът до съдебната зала създава изключителни неудобства: пречи на нормалната работа на съдиите, необходима е допълнителна охрана за контролиране и насочване потока от граждани към залата. Според председателя на АС – Пловдив решаването на проблема е чрез изграждане на нова връзка (стълбище/външен асансьор) към зала № 1 на съда, вписани по подходящ начин към сградата. Подобно е положението и в другите две съдилища, които обитават Съдебната палата, поради което, за увеличаването на сградния фонд, е наложително предприемането на съвместни действия от страна на административните ръководители на трите съдилища. Един от вариантите е, съвместно с ВСС и Община Пловдив, да се извърши пълно застрояване на терена, върху който е построена Съдебната палата. Друг вариант е реконструкцията на съдебни зали № 5 и № 13, ползвани съответно от окръжен и районен съд. По този начин могат да се обособят съдебни зали и помещения, в които да се настанят съдебни служители и да бъде обособена адвокатска стая. Така ще бъдат освободени за ползване помещения, които до известна степен ще помогнат при решаване на проблема с недостига им за трите съдилища. В годишния доклад на председателя на Апелативен съд – Пловдив се предлагат и други варианти за решаване на проблема. По отношение на Окръжен съд – Пазарджик се подчертава, че поради липса на финансиране нерешен е останал и въпросът за осигуряване на достъпа на хора в неравностойно положение до горните етажи на съдебната палата. Такава възможност е осигурена единствено до първия етаж. От Окръжен съд – Хасково през месец септември на 2016 г. е направено искане до Комисията „Управление на собствеността“ при ВСС за отпускане на средства за проектиране и изграждане на бетонна рампа на открито за преодоляване на външното стълбище и доставка и монтаж на повдигателно съоръжение на закрито за преодоляване на вътрешното стълбище във фойето и осъществяване на достъпа от тротоара до първия етаж на Съдебна палата на хора с намалена подвижност, но не са отпуснати такива средства през 2016 г. Проблем създава и електрическата инсталация, която е изградена при

построяване на сградата – 1937 г. В Окръжен съд – Кърджали се отчита проблем с отоплителната инсталация и с електрическата инсталация на цялата сграда, която е на повече от 60 години. В палатата нерешен остава и проблемът с помещенията за адвокати, както и помещения за проучване на дела. Няма и подходящо помещение за арестанти.

В годишния доклад на председателя на Апелативен съд – Бургас по отношение на сградния фонд се прави позитивната констатация, че сградата, в която се намират Апелативен съд – Бургас, Окръжен съд – Бургас, Административен съд – Бургас, Районен съд – Бургас, Апелативна, Окръжна и Районна прокуратури – Бургас, е една от най-модерните и големи съдебни палати в Република България. В доклада пише: „В това отношение Бургас определено е по-добре обезпечен от магистратите във Варна и в други апелативни райони на страната.“.

Много важно е да се отбележи в тази част на доклада, че през миналата 2016 г. управлението на съдебните сгради бе прехвърлено от Министерството на правосъдието на Висшия съдебен съвет. Заслужават оценка големите усилия, положени от Комисията „Управление на собствеността“ към Пленума на ВСС, за адекватното и бързо организиране на всички дейности, които се наложи да извърши в кратки срокове. Сега надеждите за решаване на въпросите, свързани със сградния фонд на съдилищата в страната, са насочени към тази комисия, която най-добре може да отговори на тях, познавайки отвътре проблемите.

IV. Съдебна администрация

През 2016 г. продължи неравномерното за територията на страната разпределение на служителите в отделените съдилища, при положение че ефективната, бърза и прозрачна работа на съдебната система безспорно зависи и от компетентната и квалифицирана съдебна администрация – служителите, които често са в пряк контакт с гражданите и градят представата на хората за отношението към тях в храма на Темида. Тази констатация потвърждава нуждата от продължаване на започналите през 2016 г. действия по оптимизиране на

съдебната администрация.

Статистиката показва, че в най-тежко състояние от гледна точка на обезпечаване със съдебна администрация са апелативните съдилища. В тях съотношението на броя на служителите към броя на магистратите е 1,32. Най-сериозно е положението в Софийския апелативен съд, където то е 1,14, а най-добро е във Военно-апелативния съд, където съотношението е 2,00, приблизително каквото е средното за окръжните съдилища (1,97), а в СГС е 2,51. Средното съотношение по този показател за районните съдилища в областните центрове е 2,80, а за Софийския районен съд – 3,17. Същевременно в останалите районни съдилища в страната (извън областните центрове) този коефициент е 3,98. Като се отчете обстоятелството, че районните съдилища в областните центрове (включително и СРС) през 2016 г. са разгледали общо 359 745 дела, а тези, които са извън областните центрове – 139 291, е повече от очевидно, че съотношението на броя на служителите към броя на магистратите се оказва обратнопропорционално на делата за разглеждане. При това има районни съдилища в страната (извън областните центрове), в които съотношението достига 6,50 (Мадан), дори 7 (Златоград, Девин, Омуртаг).

За илюстриране на проблема може да се посочи например годишният доклад на председателя на Апелативен съд – Велико Търново, в който пише, че голяма част от съдебните служители в съда са натоварени да изпълняват и допълнителни дейности заради липса на щатове за тях. Административният ръководител пише: „Поради голямото движение при съдебните служители през годината и наложилата се трансформация на щат, през определени периоди от време те работиха в намален състав при повишена натовареност, като изпълняваха задълженията и на отсъстващите и напусналите си колеги... Съотношението между съдебни служители и съдии е 1,47. На съдебните служители, независимо от кое звено са те, е възложено съвместяване на функциите на длъжности, които не са заложили в щатното разписание, като призовкар, куриер, статистик, завеждащ регистратура за класифицирана информация, служител по сигурността на информацията, финансов контролър и др.“ В доклада пише още, че в Окръжен съд – Габрово натовареността на отделни служители е по-голяма от необходимата за изпълнение

на задълженията по длъжностните им характеристики, в рамките на работния ден и безсрочно, в нарушение на чл. 345, ал.2 от ЗСВ и изискванията на трудовото законодателство, както и при финансова невъзможност за допълнително заплащане, необезпечена с бюджетната рамка на утвърдените разходи.

Сред основните ангажименти на Висшия съдебен съвет и през 2017 г. трябва да е преосмислянето на критериите за определяне на броя на служителите в звената в съдебната система. Те трябва да бъдат съобразени с натоварването в съответния орган на съдебната власт и да отчитат спецификата на отделните звена. Подобряването на ефективността на съдебната администрация, нейната квалификация и мотивираност трябва да са също сред основните цели на административните ръководители.

V. Информационно и техническо обезпечаване

По отношение на информационното и техническото обезпечаване на работата на съдилищата трябва да се отчете напредък през 2016 г., като в отделните доклади на председателите на апелативните съдилища се сочат и останалите конкретни проблеми за решаване през 2017 г. – закупуване на компютри, сървъри, принтери, скенери, подмяна на мрежово оборудване, поставяне на информационни табла пред съдебните зали и т. н. В доклада за дейността на военните съдилища се препоръчва да се премине към едно централизирано снабдяване с компютърни конфигурации на всички органи на съдебната власт. Председателят на Военно-апелативния съд уточнява: „Така ще се постигне унифициране на използваната техника и програмно осигуряване и най-вече със сигурност доста по-нисък разход на средства, предвид броя на закупуваното оборудване. Препоръчително е компютърните конфигурации в трите първоинстанционни военни съдилища да се обновяват през разумни периоди от време, за да няма проблеми при функционирането им.“.

Председателят на Софийския апелативен съд уточнява в доклада си, че съдебните книжа по всички дела се сканират и се прикачват към електронните папки на делата, но причината страните и техните адвокати да нямат все още

електронен достъп до делата, е извън възможностите на съда – тя е техническа и е свързана със създаването на връзка между Електронния портал и Автоматизираната система за управление на делата, по която разработчиците на двете системи все още работят.

Докладите на председателите на апелативните съдилища показват позитивната тенденция, че когато базисната техника и информационни продукти, необходими за работата на съда, са налични, административните ръководители си поставят нови цели в тази област, които да доведат до по-качествена работа на органите на съдебната система. Например председателят на Апелативен съд – Бургас пише в доклада си: „Усилията на ръководството следва да се насочат към въвеждане на иновативен софтуер, който да позволява конвертирането на звук в текст. По този начин не само значително ще се облекчи работата на съдебните секретари, но и в много по-висока степен ще се гарантира пълнота и качество на протоколите от съдебните заседания, което е важно не само за доказателствената стойност на протоколите от съдебните заседания, но и като цяло за защитата на страните по делата. В този смисъл докладчикът отправя предложение към ВСС и ресорната комисия да възложи изработването на такъв софтуер, който да внедри централизирано за всички съдилища. Такива софтуерни продукти вече съществуват и само трябва да се адаптират за нуждите на съдебната система.“. В същия доклад се посочва също, че през отчетния период видеоконферентната система е използвана само веднъж за разпит на свидетел по съдебна поръчка на Холандия, което показва, че не се използва активно и трябва да се насърчава от ръководството и съдиите при разглеждането на делата поради безспорните ползи за правосъдието, които са свързани с намаляване на деловодните разноси, стреса на участниците в процеса и много други. Председателят на Апелативен съд – Бургас напомня, че видеоконферентната връзка, с която разполагат повечето съдилища в страната, не позволява разпит на свидетел с тайна самоличност по чл. 141, ал. 3 от НПК чрез променен образ или променен глас и предлага ВСС да обмисли обезпечаването поне на един съд от всеки апелативен район с такава технологична възможност.

В доклада на председателя на Апелативен съд – Велико Търново по отношение на Съдебната палата в гр. Русе пък пише: „Липсата на информационен

център, който да предоставя информация на гражданите и адвокатите за процедурите, извършвани в съдилищата и реда за тяхното осъществяване, реда за достъп до делата, местонахождението на различните служби, датата на разглеждане на делата и в кои зали ще бъдат съдебните заседания за сега се замества от информацията на интернет – страниците на институциите, давана информация чрез средствата за отдалечен достъп и проведените дни на отворените врати.“

За съжаление, през 2016 г. отново не беше решен въпросът за уеднаквяване или въвеждане на минимални стандарти относно интернет страниците на различните съдилища, което би улеснило достъпа на гражданите до тях и извършването на бързи справки по делата.

ГЛАВА ВТОРА

ОБОБЩЕНИ ДАННИ ЗА ДЕЙНОСТТА НА СЪДИЛИЩАТА

Анализът на статистическите данни за дейността на апелативните, окръжните, военните, специализираните наказателни и районните съдилища през 2016 г. показва леко увеличаване на броя на разглежданите дела – с 1,69% спрямо 2015 г. (с 5,65% спрямо 2014 г.).

Подобно е и увеличението на броя на приключените от съдилищата дела – с 1,35% спрямо 2015 г. (с 5,96% спрямо 2014 г.).

Делата, приключени през 2016 г. в 3-месечен срок, са с 2,09% по-малко от тези, приключени през 2015 г., и с 3,38% повече от приключените в този срок през 2014 г.

Общо в страната през 2016 г. от съдилищата – апелативни, окръжни и военни, са дадени 4 888 разрешения (чл. 29, ал. 8 от ЗСРС) за използване на специални разузнавателни средства (СРС), а изготвените и получени веществени доказателствени средства (ВДС) са 1 146 бр. За сравнение през 2015 г. са дадени 4093 разрешения и изготвени и получени 1 321 бр. ВДС, а през 2014 г. – 7 646 дадени разрешения и 1 061 получени бр. ВДС.

Данните за движението на делата за всички съдилища (без ВКС) през 2016 г. са:

- висящи в началото на годината – 96 863 бр. (при 97 179 бр. през 2015 г.);
- постъпили – 537 376 бр. (при 524 854 бр. през 2015 г.);
- дела за разглеждане – 634 239 бр. (при 623 680 бр. през 2015 г.);
- свършени дела – 533 142 бр. (при 526 016 през 2015 г.);
- свършени в 3-месечен срок – 440 777 бр., т. е. 82,68% от всички (при 450 181 бр. през 2015 г.);
- дела със съдебен акт по същество – 455 384 бр. (при 448 123 бр. през 2015 г.);
- прекратени производства – 77 758 бр. (при 77 893 бр. през 2015 г.);
- висящи дела в края на годината – 101 097 бр. (при 97 664 бр. през 2015 г.).

Общият брой дела за разглеждане от всички съдилища (без ВКС) през 2016 г. е увеличен с 10 559 бр. спрямо предходната година. Наред с увеличението в постъпленията на дела в съдилищата през 2016 г. (с 12 522 бр. спрямо 2015 г.), натовареността на съдиите продължава да е твърде висока и неравномерна и то на фона на очакванията в обществото за много по-бързо и качествено правораздаване.

По отношение на апелативните съдилища статистиката показва следното:

- дела за разглеждане – 17 623 бр.;
- свършени дела (общо) – 14 809 бр.;
- свършени дела до 3 месеца – 13 140 бр.;
- свършени със съдебен акт по същество – 13 994 бр.;
- прекратени дела – 815 бр.;
- висящи дела в края на периода – 2 814 бр.;
- обжалвани и протестирани дела – 4 723 бр.

Според анализа на данните за апелативните съдилища през 2016 г. с 9,99% е увеличен броят на делата за разглеждане спрямо 2015 г., като с близък процент спрямо същата година са увеличени и свършените дела – 10,66%. Свършените дела в срок до три месеца са нараснали спрямо предходната година с 11,25% при почти непроменен щатен състав на съдиите в апелативните съдилища – увеличението за периода е само с една щатна бройка.

От разгледаните през 2016 г. дела от апелативните съдилища 13 286 бр. са граждански, като сред тях въззивните граждански дела са 3 075 бр., въззивните търговски дела са 3 012 бр., въззивните частни дела – 6 539 бр., други – 660 бр. Общо разгледаните наказателни дела от апелативните съдилища в страната са 4 337 бр., като от тях въззивните наказателни са 1 275 бр., въззивните частни наказателни – 2 135 бр., а частните наказателни по чл. 243 от НПК – 207 дела, други – 720 бр.

През 2016 г. апелативните съдилища (според данните само Софийският апелативен съд) са дали общо 21 разрешения за използване на специални разузнавателни средства (СРС), като изготвените и получените за този период веществени доказателствени средства (ВДС) са 5. През 2015 г. дадените

разрешения също са 21, а изготвените и получени ВДС – 2 бр. През 2014 г. броят на дадените разрешения от апелативните съдилища за използване на СРС е 8. През тази година няма изготвени и получени ВДС.

Във военните съдилища през 2016 г. по щат са работили 17 съдии. Щатът е останал непроменен и в предходните 2 години. Данните за тези съдилища показва:

- общ брой дела за разглеждане – 858 бр.;
- свършени дела (общо) – 812 бр.;
- свършени дела до 3 месеца – 776 бр.;
- свършени със съдебен акт по същество – 732 бр.;
- прекратени дела – 80 бр.;
- висящи дела в края на периода – 46 бр.;
- обжалвани и протестирани дела – 63 бр.

При военните съдилища се наблюдава намаляване на броя на постъпилите и приключени дела – съответно с 3,16% и с 2,17% спрямо 2015 г. Продължава тенденцията тези съдилища да са сред най-слабо натоварените в страната.

От общия брой дела за разглеждане през 2016 г. 190 са от наказателен общ характер, 143 – частни наказателни дела, 456 – частни наказателни дела (разпити), дела по чл. 78а от НК – 63, наказателни частен характер дела – 6.

Наказателните дела от общ характер за разглеждане на първа инстанция от военните съдилища по видове престъпления през 2016 г. са:

- престъпления против собствеността – 98 бр. (52%);
- общоопасни престъпления – 46 бр. (24%);
- документни престъпления – 13 бр. (7%);
- военни престъпления – 11бр. (6%);
- престъпления против стопанството – 10 бр. (5%);
- престъпления против дейността на държавните органи и обществените организации – 5 бр. (3%);
- престъпления против личността – 4 бр. (2%);
- престъпления против реда и общественото спокойствие – 3 бр. (1%).

Военните съдилища през 2016 г. са дали 36 разрешения за използване на СРС (ВС – София – 17 бр., ВС – Пловдив – 11 бр., ВС – Сливен – 8 бр.), а изготвените и получени ВДС през годината са 9. За 2015 г. дадените разрешения са 62, а изготвените и получени ВДС – 34. През 2014 г. разрешенията за използване на СРС, дадени от военните съдилища, са 68, а изготвените и получени ВДС – 6.

Броят на съдиите по шат в окръжните съдилища, включително и в Софийския градски съд, през 2016 г. е 777, като спрямо предходната година е намален с четирима съдии. Информацията за делата в тези съдилища е следната:

- общ брой дела за разглеждане – 116 722 бр.;
- свършени дела (общо) – 93 288 бр.;
- свършени дела в срок до 3 месеца – 72 418 бр.;
- свършени със съдебен акт по същество – 80 956 бр.;
- прекратени дела – 12 332 бр.;
- висящи дела в края на периода – 23 434 бр.;
- обжалвани и протестирани дела – 17 571 бр.

През 2016 г. броят на делата за разглеждане в окръжните съдилища спрямо предходната 2015 г. е увеличен с 2 172 дела, а спрямо 2014 г. е налице увеличение с 1 492 бр. дела. В сравнение с предходната година през 2016 г. значително се увеличава броят на свършените дела, като увеличението е с 3 723 дела (4,16%). По отношение на сročността на приключване на делата през 2016 г. данните показват, че свършените в 3-месечен срок дела са увеличени с 4,13% спрямо предходната година.

От общия брой разгледани дела от окръжните съдилища и от СГС 81 380 бр. са граждански. От тях граждански дела на първа инстанция са 14 687 бр., частни граждански – 2 214 бр., жалби за бавност – 104 бр., въззивни граждански – 25 578 бр., въззивни частни граждански – 14 820 бр., търговски – 20 538 бр., фирмени – 3 439 бр.. От общия брой дела, разгледани от тези съдилища, наказателните са 35 342 бр.. От тях наказателни дела от общ характер са 3 551 бр., частни наказателни – 18 287 бр., частни наказателни (разпити) – 2 309 бр., въззивни дела

от общ характер – 5 931 бр., въззивни частни наказателни – 5 100 бр., касационни и отмяна по чл. 63 и 70 от ЗАНН – 46 бр., административнонаказателни дела – 118 бр..

Гражданските и търговските дела за разглеждане на първа инстанция от окръжните съдилища по вид на правния спор през 2016 г. са:

- искове по СК и ЗЛС – 4 015 бр.;
- облигационни искове – 12 238 бр.;
- искове по Търговския закон – 3 270 бр.;
- несъстоятелност – 2 248 бр.;
- вещни искове – 877 бр.;
- други дела – 14 623 бр.

Наказателните дела от общ характер за разглеждане на първа инстанция от окръжните съдилища по видове престъпления през 2016 г. са:

- общоопасни престъпления – 1 192 бр.;
- престъпления против стопанството – 576 бр.;
- престъпления против собствеността – 459 бр.;
- престъпления против личността – 444 бр.;
- престъпления против финансовата, данъчната и осигурителната системи – 335 бр.;
- престъпления против дейността на държавните органи и обществените организации – 319 бр.;
- други – 226 бр.

Окръжните съдилища в страната са дали общо 4 831 разрешения за използване на СРС през 2016 г., като най-голям брой са дали: Специализираният наказателен съд – 2 271 бр.; Окръжен съд – Пловдив – 485 бр.; Окръжен съд – Стара Загора – 385 бр.; Окръжен съд – Русе – 150 бр.; Окръжен съд – Благоевград – 142 бр.; Софийският градски съд – 139 бр. Изготвените и получени през 2016 г. ВДС са 1 132.

През 2015 г. окръжните съдилища са дали общо 4 010 разрешения и са изготвени и получени 1 285 бр. ВДС. Дадените разрешения от окръжните съдилища за използване на СРС през 2014 г. са 7 570 бр., а изготвените и получени

ВДС – 1 055 бр.

Броят на съдиите по щат в районните съдилища към областните центрове, включително и в Софийския районен съд, през 2016 г. е 655, т. е. налице е увеличение с 16 щатни бройки (2,50%) спрямо предходния отчетен период. Данните за движението на делата в тези съдилища са следните:

- общ брой дела за разглеждане – 359 745 бр.;
- свършени дела (общо) – 299 090 бр.;
- свършени дела в срок до 3 месеца – 242 169 бр.;
- свършени със съдебен акт по същество – 256 392 бр.;
- прекратени дела – 42 698 бр.;
- висящи дела в края на периода – 60 655 бр.;
- обжалвани и протестирани дела – 38 693 бр.

През годината се наблюдава незначително увеличаване на броя на новообразуваните дела, като увеличението спрямо 2015 г. е с около 0,06%. Намаление има при броя на свършените дела през 2016 г. спрямо 2015 г. – с 1,46%. По отношение на приключването на делата в срок до 3 месеца се наблюдава намаление с 6,82% спрямо 2015 г.

От общия брой разгледани дела от тези съдилища 252 201 са граждански, като от тях по общия ред – 55 456 бр., частни граждански дела – 20 382 бр., дела по чл. 410 и чл. 417 от ГПК – 135 853 бр., други – 40 510 бр. Общият брой на наказателните дела е 107 544, като от тях наказателни от общ характер – 21 234, наказателни от частен характер – 2 344 бр., дела по чл. 78а от НК – 3 240 бр., частни наказателни – 47 343 бр., частни наказателни (разпити) – 3 281 бр., административнонаказателни дела – 30 102 бр.

В останалите районни съдилища броят на съдиите през отчетния период е 341, като е намалял спрямо 2015 г. с 15 щатни бройки (4,21%). Статистиката за движението на делата показва:

- общ брой дела за разглеждане – 139 291 (увеличение с 4,98% в сравнение с 2015 г.);

- свършени дела (общо) – 125 143 бр. (увеличение с 5,41% в сравнение с 2015 г.);

- свършени дела в срок до 3 месеца – 112 274 бр. (увеличение с 3,83% в сравнение с 2015 г.);

- свършени със съдебен акт по същество – 103 310 бр. (увеличение с 5,14% в сравнение с 2015 г.);

- прекратени дела – 21 833 бр.;

- висящи дела в края на периода – 14 148 бр.;

- обжалвани и протестирани дела – 11 735 бр.

От посочения общ брой дела 86 417 са граждански. От тях по общия ред са разгледани 24 305 дела, частни граждански са 11 054 бр., дела по чл. 410 и чл. 417 от ГПК – 45 494 бр., други – 5564 бр. Разгледаните наказателни дела са 52 874 бр. От тях от общ характер са 14 718 бр., от частен характер – 1 239 бр., дела по чл. 78а от НК – 2 359 бр., частни наказателни – 17 848 бр., частни наказателни (разпити) – 3 856 бр., административнонаказателни – 12 854 дела.

Гражданските дела за разглеждане от всичките районни съдилища по вида на правния спор през 2016 г. са:

- заповедни производства – 181 346 бр. (54%);

- искове по СК,ЗЗДН, ЗЛС, ЗГР и др. – 36 793 бр. (11%);

- облигационни искове – 32 165 бр. (9%);

- частни производства – 26 743 бр. (8%);

- установителни искове – 19 224 бр. (6%);

- искове по Кодекса на труда – 8 584 бр. (3%);

- вещни искове – 6 652 бр. (2%);

- делби – 7 441 бр. (2%);

- обезпечения – 2 807 бр. (1%);

- други граждански дела – 14 279 бр. (4%).

Наказателните дела от общ характер за разглеждане от всички районни съдилища по видове престъпления през 2016 г. са:

- общоопасни престъпления – 13 958 бр. (39%);
- престъпления против собствеността – 10 265 бр. (29%);
- престъпления против стопанството – 2 481 бр. (7%);
- престъпления против дейността на държавните и общинските органи – 2 393 бр. (7%);
- престъпления против личността – 2 607 (7%);
- престъпления против брака, семейството и младежта – 1 558 (4%);
- документни престъпления – 1 399 (4%);
- други – 1 291 (3%).

ГЛАВА ТРЕТА

НАТОВАРЕНОСТ НА СЪДИЛИЩАТА

Средната действителна натовареност на съдиите от апелативните, окръжните, военните, специализираните наказателни и районните съдилища през 2016 г. по отношение на делата за разглеждане е 31,06 бр. месечно, като спрямо 2015 г. има спад с 3,23%. Действителната натовареност по отношение на свършените дела през 2016 г. е 26,11 бр. месечно, което спрямо 2015 г. е спад с 3,54%.

Средната действителна натовареност на съдиите в районните съдилища извън областните центрове по отношение на делата за разглеждане е 37,47 бр. месечно, което е увеличение спрямо предходната 2015 г. с 5,45%. За съдиите от районните съдилища в областните центрове (включително СРС) действителната средна натовареност е 52,90 бр., което бележи спад спрямо предходната година с 13,73%. Сред тези съдилища могат да се обособят три групи: такива с натовареност до 40 дела месечно, които са преобладаващият брой от тях; съдилища с натовареност до 50 дела месечно и съдилища с натовареност над 50 дела месечно (каквито през 2016 г. са тези в София, Сливен, Пловдив, Перник, Кюстендил, Плевен, Бургас). Сред останалите районни съдилища се обособяват 3 категории според степента на натовареност – с ниска натовареност (под 30 дела месечно на съдия), със средна натовареност (от 30 до 40 дела месечно на съдия), с висока натовареност (над 40 дела месечно на съдия).

За окръжните съдилища е отчетена средна действителна месечна натовареност на съдиите към делата за разглеждане от 14,90 бр. месечно – това е леко увеличение в сравнение с натовареността за предходната година, която е 14,69 бр. дела, като и тук са обособени 3 категории съдилища: с висока натовареност (от 11 до 20 дела месечно на съдия), със средна натовареност (от 7 до 11 дела месечно) и с ниска натовареност (под 7 дела месечно на съдия) – съдилищата в Търговище, Кърджали, Враца и Монтана.

За Софийския градски съд е регистрирана изключителна действителна натовареност по отношение на разглежданите дела – 34,09 бр., което е над два пъти

средната действителна натовареност за разглеждане на дела от окръжните съдилища. Много висока през 2016 г. е натовареността и на Специализирания наказателен съд – 31,05 дела на съдия месечно.

В апелативните съдилища в страната средната действителна месечна натовареност през 2016 г. е 9,33 бр. дела, която е близо до тази от предходната година (8,71). Сред тях най-слабо натоварени са Военно-апелативният съд и Апелативният специализиран наказателен съд (с натовареност до 3 дела месечно), а най-натоварени са Софийският апелативен съд (с 13,22 дела) и Апелативен съд – Велико Търново (с 8,08 дела).

Данните от представената статистика за натовареността на съдилищата през 2016 г. налагат извода, че е налице леко увеличение на натовареността в съдилищата, като обратната тенденция – към намаляване, но не достатъчно, се отчита само при районните съдилища в областните центрове. Продължава да е много ниска натовареността във военните съдилища и в много районни съдилища, но е изключително висока в съдилищата в големите областни центрове.

Много са причините, водещи да неравномерната натовареност в съдилищата в отделни райони на страната, които и през 2017 г. трябва да продължават да бъдат анализирани и оценявани от ВСС, за да се постигне балансирано и разумно решение: различно социално-икономическо и демографско развитие на районите (гъстота на население, възрастова структура, етническа принадлежност, образование, заетост); икономическа активност (брой, големина и секторна принадлежност на бизнес предприятия, организациите в публичния сектор); инфраструктура (пътна, комуникационна); различно ниво и вид на престъпността. В зависимост от анализа на установените причини за степента на натовареност, трябва да се предприемат конкретни мерки. Необходимо е да се разработят критерии, които да послужат за промяна на съдебните райони, така че да се постигне максимално справедлива натовареност и ефективно управление.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

КАЧЕСТВО НА ПРАВОРАЗДАВАТЕЛНАТА ДЕЙНОСТ

Анализът на резултатите от касационната проверка е един от сигурните критерии за качеството на правораздавателната дейност по отношение на точното прилагане на закона и е надежден източник на данни за действителната правораздавателна дейност на съдиите.

I. Качество на правораздавателната дейност по наказателни дела

Апелативни съдилища

През отчетния период от Върховния касационен съд е извършена касационна проверка на 628 съдебни акта, постановени от наказателните отделения на апелативните съдилища в страната. В сравнение с предходните години е налице намаление – през 2015 г. са проверени 743 дела, а през 2014 г. – 682 бр.

Както и през предходния отчетен период най-много разгледани от ВКС дела, постъпили от апелативните съдилища, има от АС – София (205 бр.), следван от АС – Варна (122 бр.), АС – Пловдив (114 бр.), АС – Велико Търново (77 бр.), АС – Бургас (54 бр.), Военно-апелативен съд (35 бр.) и АСНС (21 бр.).

За поредна година се затвърждава тенденцията голяма част от съдебните актове на апелативните съдилища – 364, да бъдат оставяни в сила, което е траен показател за високото качество на правораздавателната дейност в тези съдилища.

Статистиката сочи, че от постъпилите актове на апелативните съдилища през 2016 г. около 58% са били потвърдени. В сравнителен план, процентът потвърдени съдебни актове спрямо 2015 г. и 2014 г. е намалял с 5% – 6% (2015 г. – 63% потвърдени съдебни актове; 2014 г. – 64%). В процентно съотношение с най-много оставени в сила съдебни актове е АС – София – 63%, следван от АС – Бургас – 59%, АС – Пловдив – 58%, Военно-апелативен съд – 57%, АС – Велико Търново – 56%, АС – Варна – 52%, АСНС – 48%. Във връзка с изложените статистически данни се констатира, че през 2016 г. повече от половината съдебни актове на апелативните съдилища са оставени в сила от касационната инстанция, с

изключение само на актовете на АСНС, а при АС – София процентът на оставени в сила съдебни актове е и по-голям.

В резултат на касационната проверка актовете по 101 дела са отменени и върнати за ново разглеждане на апелативните съдилища, което представлява 17,5% от общия брой на постъпилите и свършени през 2016 г. дела от апелативните съдилища, при 14% през 2015 г. и 13% през 2014%. През 2016 г. общо 8 въззивни съдебни актове на апелативните съдилища са отменени от ВКС (по два на АС – Варна, АС – Велико Търново и АС – София; по един на АС – Бургас и АС – Пловдив) и върнати на първата инстанция. През 2016 г. няма отменени и върнати на прокуратурата съдебни актове на апелативните съдилища.

Пак във връзка със свършените през 2016 г. дела, постъпили от апелативните съдилища, ВКС е упражнил правомощията си по чл. 354, ал. 2, т. 1 – 3 от НПК, като е преквалифицирал по по-леко наказуем състав, намалил наказанието или приложил чл. 66 от НК по 87 дела (почти 14%), при 88 дела (12%) за 2015 г. и 79 дела (13%) за 2014 г. Броят на делата, по които подсъдимите са оправдани, е 14, колкото и през 2015 г.

Софийски градски съд и окръжни съдилища

През 2016 г. над два пъти е намалял броят на делата, постъпващи от окръжните съдилища за извършване на контрол от касационната инстанция по реда на Глава двадесет и трета или Глава тридесет и трета от НПК, което е обяснимо предвид измененията на НПК, в сила от 13.06.2015 г., с които е направена промяна в разпоредбата на чл. 424 от НПК и е променена подсъдността на делата, разглеждани по реда на Глава тридесет и три от НПК „Възобновяване на наказателни дела“, образувани по искане за възобновяване на наказателно дело на основание чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК. През отчетния период са свършени общо 280 дела, като спадът е значителен в сравнение с предходната 2015 г. – 640 дела.

Отделно от тези 280 бр., през 2016 г. са свършени и 70 бр. дела, постъпили от окръжните съдилища за промяна на местна подсъдност. От свършените през отчетния период дела само 57 бр. са постъпили във ВКС по искане за възобновяване. През отминалата година се запазва тенденцията за най-голям

относителен дял на делата, постъпващи от СГС – 75 бр., което представлява 27% от общия брой на постъпилите дела от окръжните съдилища, следван от ОС – Благоевград – 26 бр. (10% от общия брой на постъпилите дела от окръжните съдилища), ОС – Варна – 16 бр. (6% от общия брой на постъпилите дела от окръжните съдилища), ОС – Русе – 14 бр. (5% от общия брой на постъпилите дела от окръжните съдилища), ОС – Враца – 13 бр. (4,5% от общия брой на постъпилите дела от окръжните съдилища) и Окръжен съд – София и ОС – Хасково – по 12 бр. дела (по 4% от общия брой на постъпилите дела от окръжните съдилища) и ОС – Кюстендил и ОС – Плевен – по 11 бр. (по 4% от общия брой на постъпилите дела от окръжните съдилища). Изложените данни по отношение на СГС и ОС – Благоевград сочат на трайна тенденция постановяваните в тези съдилища съдебни актове най-често да бъдат предмет на последващ касационен контрол.

Най-малко дела през 2016 г. са постъпили от окръжните съдилища в Габрово (3 бр.), Добрич (3 бр.), Кърджали (3 бр.), Монтана (2 бр.), Сливен (4 бр.), Смолян (5 бр.), Търговище (3 бр.), Шумен (1 бр.) и Специализирания наказателен съд (2 бр.).

Запазена е наблюдаваната и от предходния отчетен период тенденция по отношение на упражнените правомощия на ВКС спрямо контролираните съдебни актове. Както и през 2015 г. с най-добри показатели от съдилищата, от които са постъпвали повече актове, са ОС – Благоевград – 15 бр. оставени в сила от общо 26 бр. постановени съдебни акта, което в процентно съотношение представлява 58%, както и СГС – 36 бр. оставени в сила от общо постановени 75 съдебни акта (48%). С най-добри показатели през 2015 г. съответно са били ОС – Благоевград, СГС и ОС – Пловдив.

Наблюдаваните процеси имат своето обяснение преди всичко с предприетите от ръководствата на съдилищата мерки за повишаване професионалната квалификация на съдиите. Уеднаквяването на съдебната практика, предмет на тълкувателната дейност на ВКС, както и изпратените становища на ОСНК по спорни въпроси през отчетната и предходните години рефлектира положително върху качеството на съдебната дейност.

През отчетния период спрямо постъпилите общо 280 дела 22% са били

отменени (61 бр.). Най-много отменени актове са постановени по дела на: ОС – Кърджали – 2 бр. отменени съдебни акта (от общо 2 бр., като изключим 1 бр. дело за промяна на местна подсъдност) или 100%, както и същото процентно съотношение за ОС – Шумен – 2 бр. отменени съдебни акта от общо 2 бр. свършени дела, както и на ОС – Сливен – 2 бр. отменени съдебни акта (от общо 3 бр., като изключим 1 бр. дело за промяна на местна подсъдност), което в процентно съотношение представлява 67% и ОС – Велико Търново – 4 бр. отменени съдебни акта (от общо 7 бр., като изключим 1 бр. дело за промяна на местна подсъдност), което в процентно съотношение представлява 57%. Налице е повишение с 13% на относителния дял на отменените дела, сравнено с данните от 2015 г. по този показател. Тази статистика сочи на необходимост от повишаване на квалификацията на съдиите в тези райони, включването им както в централизирани обучения на НИП, така и на регионално ниво с оглед на конкретните нужди на правораздаването в тези райони на страната.

Районни съдилища

През отчетната година в Наказателната колегия на ВКС са свършени общо 368 дела, постъпили от районните съдилища в страната, от които 302 бр. са по частни производства, а 57 бр. – по искания за възобновяване. По този повод следва да се отбележи, че касационните частни дела по чл. 43, т. 3 от НПК са намалели незначително спрямо 2015 г.

II. Качество на правораздавателната дейност по граждански дела

Апелативни съдилища

Предмет на проверка пред Гражданската колегия на ВКС през 2016 г. са били общо 1 496 съдебни актове на апелативните съдилища (за 2015 г. същите са били 1 380 бр.). От постановените от апелативните съдилища актове по граждански дела по реда на касационната проверка са отменени изцяло и върнати актове по 89 дела, или 5,94% от общия брой на проверени актове; те са се намалили незначително с 0,73% спрямо процента на отменените и изцяло върнати на

апелативните съдилища дела за 2015 г. – 6,67%. Обезсилените решения на апелативните съдилища и прекратени производства са общо 43 бр. актове, или 2,87% от всички актове на апелативните съдилища, които са се намалили незначително с 0,41% спрямо 2015 г. – 2,46%. За 2016 г. отменени изцяло и пререшени са актове по 107 дела, или 7,15%, които са се увеличили незначително с 0,7% спрямо отменените изцяло и пререшени дела за 2015 г. на апелативните съдилища – 6,45%. Частично отменени и пререшени са актове по 22 дела, или 1,47% от общия брой, които са се намалили незначително с 0,27% спрямо 2015 г., когато са 1,74%. Оставени са в сила са 267 решения на апелативните съдилища, или 17,84% от всички, които са се увеличили с 1,61% спрямо останените в сила актове на апелативните съдилища за 2015 г. – 16,23%. По 7 дела са върнати касационните жалби. Спрени са 19 дела, а е имало произнасяне за определяне на компетентния съд по 6 дела на апелативните съдилища. От актовете на апелативните съдилища, предмет на обжалване пред касационния съд, недопуснати до касационно обжалване са 899 бр., или 60% от всички актове на апелативните съдилища, приблизително толкова са били и през 2015 г. – 59%.

Софийски градски съд и окръжни съдилища

Предмет на касационна проверка са били актове, постановени от Софийския градски съд и окръжни съдилища по 2 913 дела (през 2015 г. са били 4 450 дела). Отменени по реда на касационната проверка изцяло и върнати са актове по 197 дела, или 6,76% от всички актове на СГС и окръжните съдилища, които са се намалили незначително с под 1% в сравнение с 2015 г. – 7,00%. Обезсилени и прекратени са актове по 90 дела на СГС и окръжните съдилища, което е 3,09% от всички дела, приблизително толкова са били и през 2015 г. – 3,26%. Отменени изцяло и пререшени от ВКС са актове по 272 дела, или 9,34% от всички актове на СГС и окръжните съдилища, които са се увеличили с 1,84% спрямо резултата за 2015 г. – 6,2%. Отменени частично и пререшени дела на СГС и другите окръжни съдилища са актове по 36 дела, или 1,23% от всички дела, колкото са били и през 2015 г. – 1,21%. Оставени в сила решения на окръжните съдилища и СГС са 317 решения, или 10,88% от всички проверени решения, който процент се е намалил с

6,1% спрямо този за 2015 г. – 16,98 %. През 2016 г. е имало 15 върнати касационни жалби, или под 1% от всички актове на СГС и окръжните съдилища, което сочи на изключително прецизно изпълнение на задълженията от страна на председателите на отделения в изпълнение на Заповед № 2281/19.12.2012 г. относно забраната за образуване на дела по нередовни жалби. В производствата по молби за отмяна на влезли в сила съдебни решения са отменени и върнати 9 решения на СГС и другите окръжни съдилища, в сравнение с 2015 г. са били отменени и върна 8 решения, а 41 молби за отмяна са оставени без уважение, а през 2015 г. са били 50 молби. От актовете на окръжните съдилища и СГС недопуснати до разглеждане от касационната инстанция са 1 782 бр. съдебни акта, или 61,17% от всички актове на окръжните съдилища и СГС, приблизително такъв е бил процентът и през 2015 г. – 60.

Районни съдилища

Предмет на проверка в производство по отмяна на влезли в сила решения и обжалване на частни жалби за връщане на такива молби са общо 366 актове (решения и определения), постановени от районните съдилища. Отменени изцяло с връщане на делото са 2 съдебни акта, оставени в сила са 17 акта на районните съдилища. В производствата по молби за отмяна на влезли в сила съдебни решения са отменени и върнати 46 решения на районните съдилища, или 12,57%, а 235 молби за отмяна са оставени без уважение, което е 64,2% от всички разгледани актове на районните съдилища. Недопуснати до разглеждане от ВКС са 3 броя съдебни актове на районните съдилища.

III. Качество на правораздавателната дейност по търговски дела

Апелативни съдилища

Проверени през отчетния период общо са 2 430 бр. свършени дела със съдебен акт на апелативни съдилища в страната. През предходните години броят на проверяваните актове на апелативни съдилища е: 2015 г. – 2 097 акта; 2014 г. – 2 154 акта.

По отношение на резултата от проверката на обжалваните въззивни актове статистиката сочи, че от постъпилите през 2016 г. и допуснати до касационно разглеждане дела, най-голям е броят на оставените в сила въззивни решения и определения (потвърдени) – общо 499 бр. (през 2015 г. – 379 бр.), което съставлява 20,53% (за 2015 г. – 18,07%) от разгледаните дела, приключили с въззивен съдебен акт.

По съдебни райони най-голям след допускане на касационно обжалване е броят на потвърдените съдебни актове, постановени от Софийския апелативен съд – 255 бр., съставляващи 18,95% от всички проверени актове по делата, дошли от съответния съд. Потвърдените решения/определения на Пловдивския апелативен съд – 93 бр., съставляващи 22,79%, а на АС – Варна са 70 бр., което съставлява 22,22% от всички проверени техни решения/определения.

Най-нисък е процентът на потвърдените актове по дела, проверени от ВКС, на Бургаския апелативен съд – 23 бр., съставляващи 13,21%, и на АС – Велико Търново – 58 бр., което съставлява 30,85%.

В резултат на касационна проверка отменените изцяло и върнати на въззивния съд съдебни актове са общо 135 бр. (през 2015 г. – 137 бр.), съставляващи 5,55% (за 2015 г. – 6,53%) от 2430 бр. актове (за 2015 г. – 2097 бр.).

Отменените изцяло и пререшени от ВКС дела са 159/104 от общо 2430 бр. (през 2015 г. – 2097 бр.) или 6,54% (за 2015 г. – 4,96%).

Отменени частично и пререшени са 32 бр. (през 2015 г. – 24 бр.) или 1,31% (за 2015 г. – 1,14%) от всички проверени решения/определения на апелативните съдилища.

Обезсилените и прекратени производства по делата са 99 бр. (за 2015 г. – 85 бр.), които съставляват 4,07% (за 2015 г. – 4,06%) от всички проверени съдебни актове.

Спрените производства по обжалване на решения/определения на апелативните съдилища са 12 бр. (за 2015 г. – 66 бр.) или 0,49% (за 2015 г. – 3,15%) от всичките обжалвани съдебни актове.

По реда на отмяната на влезли в сила съдебни актове (чл. 231, ал. 1 и чл. 232 ГПК (отм.) и чл. 303, ал. 1 ГПК и чл. 304 ГПК) ВКС няма оставени без уважение (за

2015 г. – 3 бр.) молби за отмяна на влязло в сила решение на апелативен съд. През 2016 г. са отменени изцяло и пререшени 159 дела и едно дело е върнато на Софийския апелативен съд.

Софийски градски съд и окръжни съдилища

Предмет на касационна проверка са били общо 763 броя дела, по които са постановени съдебни актове от Софийския градски съд и окръжните съдилища. За сравнение с предходните години, броят на проверените съдебни актове на тези съдилища е бил по-висок – 1 060 бр. за 2015 г. и 1 283 бр. за 2014 г.

От постановените от СГС и окръжните съдилища решения/определения по търговски дела в резултат на проверка от ВКС след допускането им до касационно обжалване най-голям е броят на оставените в сила (потвърдени) въззивни актове – 142 бр. (за 2015 г. – 322 бр.) или 18,61% (за 2015 г. – 30,37%) от общия брой на проверените актове на тези въззивни съдилища.

Отменените изцяло и върнати за ново разглеждане са 27 бр. (през 2015 г. – 82 бр.) – 3,53% (за 2015 г. – 7,74%).

Отменените изцяло и пререшени – 46 бр. (за 2015 г. – 41 бр.) или 6,02% (за 2015 г. – 3,87 %).

Обезсилени съдебни актове и прекратени – 42 бр. (за 2015 г. – 29 бр.), или 5,50% (за 2015 г. – 2,74%).

Проверени съдебни актове на СГС и окръжните съдилища по реда на отмяната на влезли в сила съдебни решения (чл. 231, ал. 1 и чл. 232 ГПК (отм.) и чл. 303, ал. 1 ГПК и чл. 304 ГПК) – 42 бр. дела (през 2015 г. – 54 бр.).

На районните съдилища по реда на отмяната са били проверени общо 51 бр. (през 2015 г. – 30 бр.) съдебни решения.

ГЛАВА ПЕТА

ДЕЙНОСТТА НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД ПРЕЗ 2016 Г.

Данните за дейността на Върховния касационен съд през 2016 г. показват утвърждаване на няколко тенденции, отбелязани още през 2015 г.

Първата е много важна и знакова – за постепенно намаляване на делата за разглеждане от върховните съдии, защото от години се обсъжда голямата и нехарактерна за върховен съд натовареност на съдиите от ВКС, като преодоляването ѝ трябва да се осъществи чрез намаляването на броя на делата, които стигат до разглеждане от Върховния касационен съд, а не чрез увеличаване на броя на съдиите. Конкретни данни за натовареността на съдиите във ВКС, които по щат през 2016 г. са 110, са посочени в разделите от настоящия доклад, отчитащи дейността на трите колегии в съда.

Към 1 януари 2016 г. несвършените дела, останали за разглеждане и решаване през годината, са 3 952 бр. (при 4 445 бр. през 2015 г. и 4 479 бр. през 2014 г.). Постъпилите дела през 2016 г. са 10 135 бр. (през 2015 г. те са 11 748 бр., а през 2014 г. – 13 359 бр.), т. е. общият брой на делата за разглеждане през изминалата година е 14 087 бр. (при 16 193 през 2015 г. и 17 838 бр. през 2014 г.). Дори при това намаление в сравнение с предишната година на делата за разглеждане от Върховния касационен съд, количеството им продължава да е извън стандартите за нормална натовареност на най-висшата съдебна инстанция. Броят на разглежданите от върховен съд дела в България, както и големият брой на върховните съдии в страната, често изненадва колегите ни от другите европейски държави.

През 2016 г. съдиите от ВКС са решили общо 9 902 бр. дела, като през 2015 г. те са 12 113 бр., а през 2014 г. – 13 377 бр. дела.

Останалите несвършени към 31 декември 2016 г. дела са 4 276 бр. (при 3 953 бр. през 2015 г. и 4 458 бр. през 2014 г.), т. е. в края на периода несвършените дела са повече от тези към 1 януари 2016 г. (3 952 бр.). Посочените данни, на фона на по-ниската натовареност на съда през 2016 г., показват, че и през 2017 г. трябва да продължат усилията, насочени към по-бързо решаване на делата, за да отговорим

на справедливите очаквания на гражданите за правосъдие в разумни срокове.

Предприетите в това отношение през 2016 г. мерки бяха продължение на въведеното от ръководството на съда постоянно наблюдение върху забавените актове, стартирало през 2015 г. със Заповед № 1589/25.09.2015 г. на председателя на ВКС.

С оглед на своевременното изготвяне на съдебните актове по обявените за решаване дела във Върховния касационен съд и в съответствие с изискването на чл. 6, т. 1 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи за разглеждане на делата в разумен срок, периодично през 2016 г. бяха издавани заповеди на председателя на ВКС за изготвяне от зам.-председателите и ръководители на трите колегии на доклади с информация за необявените в срок актове по дела, разгледани в открити и закрити заседания. На база на данните в тези доклади бяха издавани персонални заповеди за всеки съдия с неизготвени в срок актове по дела на негов доклад с нареждане да представи индивидуален план за постановяване на забавените актове. По отношение на съдии, които в посочените срокове в тези планове не написаха забавените актове, председателят на ВКС упражни правомощието си по чл. 311, т. 1 вр. чл. 308, ал. 1 от Закона за съдебната власт за налагане на дисциплинарно наказание.

Този подход, колкото и непопулярен да е, е важен за преодоляване на проблема със забавянето на постановяването на съдебни актове. Убеден съм, че той е справедлив както по отношение на гражданите и юридическите лица, очакващи правосъдие в разумни срокове, така и по отношение на съдиите, които изпълняват съвестно своите задължения и спазват сроковете за приключване на делата, разглеждани от Върховния касационен съд.

Друга организационна мярка, насочена към разглеждане на делата в разумни срокове, бе реализирана със Заповед № 839/18.05.2016 г. на председателя на Върховния касационен съд. С нея бе разпоредено 700 бр. дела по чл. 288 от Гражданския процесуален кодекс (за произнасяне в закрито заседание по допускане на касационно обжалване) да бъдат преразпределени от Търговската колегия на Гражданската колегия. Поводът за издаването на заповедта е, че към началото на месец май 2016 г. насрочването на закрити заседания в Търговската

колегия по тези производства вече е за дати през 2017 г.

**Статистически данни за делата за разглеждане във Върховния
касационен съд и за свършените дела**

Година	2016	2015
Несвършени дела към 1 януари	3 952 бр.	4 445 бр.
От тях:		
- касационни дела	3 451 бр.	3 887 бр.
- частни производства	501 бр.	558 бр.
Постъпили дела през годината	10 135 бр.	11 748 бр.
От тях:		
- касационни дела	6 922 бр.	7 801 бр.
- частни производства	3 213 бр.	3 947 бр.
Общ брой на делата за разглеждане през годината	14 087 бр.	16 193 бр.
От тях:		
- касационни производства	10 373 бр.	11 688 бр.
- частни производства	3 714 бр.	4 505 бр.
Свършени дела през годината	9 902 бр.	12 113 бр.
От тях:		
- свършени касационни дела	6 833 бр.	8 255 бр.
- свършени частни производства	3 069 бр.	3 858 бр.
Несвършени дела към 31 декември	4 276 бр.	3 953 бр.
От тях:		
- касационни дела	3 644 бр.	3 452 бр.
- частни производства	632 бр.	501 бр.

Втората важна тенденция, наблюдавана още през 2015 г. и продължила през 2016 г., е все по-активната тълкувателната дейност на съда. Върховният касационен съд продължава да изпълнява основното си конституционно правомощие, а именно уеднаквяване на съдебната практика като важна предпоставка за предвидимост на правосъдието и повишаване на общественото доверие в него.

Общо образуваните във ВКС тълкувателни дела през 2016 г. са 12 бр.: пред Общото събрание на Наказателната колегия (ОСНК) – 3, пред Общото събрание на Гражданската колегия (ОСГК) – 4, пред Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии (ОСГТК) – 3 (още едно дело е образувано пред ОСГТК, но е преобразувано в дело пред Общото събрание на Наказателната, Гражданската и

Търговската колегии (ОСНГТК), пред ОСНГТК – 1, пред Общото събрание на съдиите от Гражданската колегия на ВКС и от Първа и Втора колегии на ВАС – 1.

През 2016 г. са постановени 13 тълкувателни решения/постановления: от ОСНГ – 2, от ОСГК – 6, от ОСГТК – 3, от ОСНГТК – 1, от Общото събрание на съдиите от Гражданската колегия и Търговската колегия на ВКС и Общото събрание на съдиите от Първа и Втора колегии на ВАС – 1 тълкувателно постановление.

Конкретните тълкувателни дела (образувани по инициатива на съдебни състави, по искане на председателя на съда или на други лица по чл. 125 от ЗСВ) и решени през 2016 г. са посочени в разделите в доклада за дейността на трите колегии.

И през 2017 г. основен приоритет на ВКС трябва да остане уеднаквяването на съдебната практика с цел еднаквото приложение на процесуалните правила и материалноправните норми. Основно средство за постигане на тази цел, освен институционния контрол, остава тълкувателната дейност. Трябва да се активизира инициативата на субектите по чл. 125 от ЗСВ, както и потенциалът на съдебните помощници за проучване на противоречивата съдебна практика.

Значима дейност на съда през 2016 г., която трябва да бъде отбелязана, са извършените проверки на организацията и дейността за 2014 – 2015 г. на съдиите от гражданските, търговските и наказателните отделения на петте апелативни съдилища. Докладите и актовете с резултати от проверките са изпратени за сведение на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет (ВСС) и са публикувани в страницата на ВКС в интернет – рубрика „За съда“, „Анализи и доклади“.

В изпълнение на Мярка 3.4.5. от Пътната карта за изпълнението на Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система, одобрена с Решение № 299 от 22.04.2016 г. на Министерския съвет, Върховният касационен съд през 2016 г. извърши оценка на ефективността на работата на военните съдилища в Република България за периода 2014 – 2015 г. Изготвеният анализ – доклад е изпратен за сведение на Съдийската колегия на ВСС и е публикуван в страницата на ВКС в интернет – рубрика „За съда“, „Анализи и доклади“ (http://www.vks.bg/Docs/2016_analiz-doklad_voenni.pdf).

През 2016 г. от Върховния касационен съд бе извършен и Анализ на резултатите от дейността на Специализирания наказателен съд и Апелативния специализиран наказателен съд от създаването им през 2012 г. до края на 2015 г., в изпълнение на Мярка № 57 „Разработване на цялостен анализ на резултатите от дейността на специализираните съд и прокуратура от създаването им до момента като цялостно наблюдение на напредъка по наказателни дела“ от Плана за действие за изпълнение на препоръките от Доклада на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно напредъка на България по Механизма за сътрудничество и проверка от 27.01.2016 г. Документът е изпратен за сведение на Съдийската колегия на ВСС и е публикуван в страницата на ВКС в интернет – рубрика „За съда“, „Анализи и доклади“ (http://www.vks.bg/Docs/analiz_spec_sud_2012-2015.pdf).

Друга важна за оптимизирането на дейността на съда стъпка, направена през изминалата година, бе провеждането във Върховния касационен съд на функционален анализ на администрацията. В резултат на направените констатации бе изработен проект на нов Правилник за администрацията на Върховния касационен съд. Документът е приет с решение на Висшия съдебен съвет по Протокол № 45 от 08.12.2016 г. и обнародван в ДВ, бр. 101 от 20.12.2016 г.

Очакваните резултати от прилагането на новия Правилник за администрацията на Върховния касационен съд са свързани с подобряване на дейността на администрацията на ВКС чрез: оптимизиране на нейната организационна структура, включително и чрез намаляване на броя на административните звена; ясна йерархическа рамка; намаляване на броя на управленските нива; ясно разпределение на функционалната компетентност на отделните звена; по-добра координация и взаимодействие между звената; осигуряване на всички дейности на администрацията на ВКС с конкретни функции на звената; намаляване числеността на съдебните служители.

I. НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ

Статистически данни за делата за разглеждане през 2016 г. в Наказателната

колегия на Върховния касационен съд и за свършените дела през годината

Несвършени дела към 1 януари 2016 г. От тях: - касационни дела - частни производства	269 бр. 245 бр. 24 бр.
Постъпили дела през 2016 г. От тях: - касационни дела - частни производства	1 369 бр. 940 бр. 429 бр.
Общ брой на делата за разглеждане през 2016 г. От тях: - касационни производства - частни производства	1 638 бр. 1 185 бр. 453 бр.
Свършени дела през 2016 г. От тях: - свършени касационни дела - свършени частни производства	1 352 бр. 925 бр. 427 бр.
Несвършени дела към 31 декември 2016 г. От тях: - касационни дела - частни производства	320 бр. 283 бр. 37 бр.

1. КАДРОВА ОБЕЗПЕЧЕНОСТ

Към края на 2016 г. в Наказателната колегия на Върховния касационен съд (ВКС) работят 32 съдии, в това число заместник-председателят на ВКС и ръководител на Наказателната колегия. От тях двама съдии са командировани във Висшия съдебен съвет – в постоянната Комисия по атестирането и конкурсите към Съдийската колегия, има и двама командировани съдии.

2. ПОСТЪПЛЕНИЯ

а) Организация по образуване и насрочване на делата

През 2016 г. е следван редът за извършване на проверката за допустимост, наложен като трайна практика от предходни периоди. Предварителното проучване на делото и предпоставките за допустимост на производствата пред ВКС се извършват от съдебните помощници на Наказателната колегия, разпределящи

делата помежду си на случаен принцип. След проверката за допустимост от помощниците се извършва доклад от съдебния помощник на съответния председател на отделение, с разпореждане на когото делата или се образуват, или се връщат на съответните съдилища за отстраняване на констатираните пропуски, или се изпращат на компетентния орган. Своевременно, с необходимата бързина и задълбоченост, се отговаря на всички подадени жалби, молби или сигнали от граждани до ВКС, които са от компетентност на Наказателната колегия. При необходимост, преди даване на съответния отговор, се изисква информация от друга институция или администрация, в случай че такава е необходима.

По постъпили дела, през 2016 г. са постановени 441 мотивирани разпореждания. Съотношението с предходни години е посочено в таблицата по-долу:

Година	Разпореждания за връщане
2016	441
2015	515
2014	576

От тях 133 бр. са постановени от председателя на Наказателната колегия, 97 бр. – от председателя на Второ н.о., 116 бр. – от председателя на Първо н.о., 87 бр./3 бр. съответно от председателя на Трето н.о./и.ф. председателя на Трето н.о.

Отказ от образуване на касационно производство по реда на Глава двадесет и трета от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) и връщане на делото с указания на администрацията съд (след което същото се изпраща обратно на ВКС за образуване на касационно производство) са постановявани в случаите на бланкетни жалба/протест, както и във връзка с пропуски при администриране от въззивния съд на жалбата/протеста на останалите страни в производството.

Най-често срещаните случаи на отказ от образуване на производство по възобновяване могат да се обобщят до следното:

1. При подадено искане за възобновяване от осъдено лице – когато същото се явява просрочено; делото е проверено по касационен ред; когато осъденият сочи

основания и от съдържанието на искането се извеждат основания по чл. 422, ал. 1, т. 1 или т. 3 от НПК, по отношение на които компетентен да направи искане за възобновяване е съответният окръжен/военен прокурор; 2. Когато искането е подадено от лице извън кръга на лицата, изчерпателно изброени в чл. 420, ал. 1 и 2 от НПК; 3. Когато първоинстанционният съд не е изпълнил процедурата по чл. 424, ал. 3 от НПК. По този повод следва да се отбележи, че след изпълнение на горепосочената процедура от съответния първоинстанционен съд и връщане на делото във ВКС се образува производство по възобновяване. Тези случаи са значително по-малко през 2016 г., което се дължи на измененията и допълненията в НПК, обнародвани в ДВ, бр. 42 от 09.06.2015 г. С оглед на това, трябва да се отбележи, че основната част от постановените откази по искания за възобновяване на основание чл. 422, ал. 1, т. 5 от НПК е именно защото компетентен е съответният апелативен съд, на който ВКС е препратил подсъдните на него искания.

В съответствие с чл. 9 от ЗСВ и през 2016 г. стриктно се спазваше разпределението на делата на принципа на случайния подбор, чрез електронно разпределение. За него се използва Централизираната система за случайно разпределение на делата (<http://webrand.justice.bg/>), въведена в експлоатация с оглед на решение на ВСС от 01.10.2015 г. (Протокол № 37/29.09.2015 г.), която генерира докладчика и номера на делото, след което информацията се прехвърля в Автоматизираната система за управление на делата на ВКС (АСУД). На случаен принцип, чрез компютърно разпределение, се извършваше и определянето и формирането на съдебните състави в трите наказателни отделения. В случаите, в които член от съдебния състав не е бил в състояние да участва в разглеждането на делото поради наличие на основание за отвод по чл. 29 от НПК или поради болестна причина, замаяната му с друг съдия винаги се извършваше с разпореждане на председателя на колегията или от заместващ го председател на отделение – по разпореждане в случаите, в които първият отсъства поради командировка или отпуск. Приложението на принципа на случайно разпределение на делата продължи в съчетание с въвеждането в софтуерния продукт на АСУД на показателите за фактическа и правна сложност на делата, коефициентите за които

се определят от председателите на отделения при образуването им. С Разпореждане № 101 от 24.11.2016 г. на председателя на Наказателната колегия е изменена т. 8 от Разпореждане № 7/22.04.2013 г., отнасяща се до промени в участието на съдии в определените дни за заседание. Изменението е свързано с конкретизация на начина на формиране на съдебните състави при невъзможност на някой от съдиите, определени на случаен принцип, да участва в разглеждането на определено дело/дела. Съгласно изменената т. 8, когато причината за невъзможност за участие на съдия от съдебния състав, определен на случаен принцип за разглеждане на дело, е известна при неговото насрочване и в по-късен момент, но не непосредствено преди съдебното заседание, нов член на състава за разглеждане на това дело се определя на случаен принцип чрез компютърен избор. Изборът се извършва при възможност измежду съдиите, които могат да участват в разглеждането на делото, в рамките на отделението. При липса на такава възможност изборът се извършва измежду всички останали съдии от колегията. При насрочването на делата председателите на отделения би следвало да избягват повторна необходимост от определяне на нов съдия в същия заседателен ден. При формиране на случаен принцип четворни съдебни състави в състава, разглеждащ делото, участва този съдия от състава, за когото не съществува пречка за участие. Промени в участието на съдии в определените дни за заседание се извършва с разпореждане на председателя на Наказателната колегия при възникнала внезапна, непосредствена и обоснована причина за това.

От 2016 г. в Наказателната колегия на ВКС се поддържа регистър на отводите на съдиите, постановени на основание чл. 29, ал. 2 от НПК. През 2016 г. седем съдии от Наказателната колегия са се отвели от съдебния състав на сложено за разглеждане дело пред ВКС. От тях пет са били докладчик по делото, а останалите двама – членове на съдебния състав. Като причини за отвод са били изтъкнати: подсъдимият и съпругът на съдията са в дългогодишни професионални, служебни и колегиални отношения; подсъдимият и синът на докладчика са били страни по договор за покупко-продажба на недвижим имот – гараж; изразено становище в съдебно заседание на първоинстанционния съд, в който членът на съдебния състав тогава е бил докладчик, за невъзможност от разкриване на

обективната истина и изясняване на фактите без присъствието и участието на подсъдимия в съдебното производство, което се конфронтира с възприетото от последващия съдебен състав, приключил делото, че то може да бъде решено в отсъствие на подсъдимия, тъй като това няма да попречи на разкриване на обективната истина; отвод от разглеждане на в.н.о.х.д., когато докладчикът по делото е бил съдия в долустоящ съд, заявените основания по който не са отпаднали; повереник на частните обвинители и граждански ищци е адвокат, който притежава недвижим имот, съседен на наследствен имот на съдията докладчик; делото е било предмет на Анализ – доклад на дейността на военните съдилища за периода 2014 – 2015 г., в чието изготвяне е участвал съответният съдия от ВКС и член на съдебния състав по делото. При обосноваването на този отвод е посочено още, че независимо от административния аспект на доклада разглеждането на процесуалната история на делото в контекста на ефективността на дейността на решаващите състави е възможно да се свърже с обществени представи за формирана позиция, предрешаваща изхода на делото; пострадалата от престъплението е снаха на ръководителя на Наказателната колегия до 22.02.2013 г., с който докладчикът е работил в различни съдебни звена от структурата на съдебната власт и е имал дългогодишни редовни служебни контакти, което е довело до установяване на близки колегиални отношения и на приятелски връзки.

Образуваните с определени съдии докладчици и обработени в служба „Наказателни съдопроизводства“ дела са насрочвани за разглеждане в открито съдебно заседание, а делата по частни производства – в закрито заседание. В открито съдебно заседание се постановяват и определенията на ВКС по реда на чл. 340, ал. 3 НПК по дела, образувани по жалба/протест срещу решение на въззивната инстанция, свързани с произнасяния по мярка за неотклонение. С горепосочената разпоредба се въведе задължително произнасяне на въззивния съд по мярката за неотклонение на подсъдимия при осъдителна присъда, по която е наложено наказание лишаване от свобода, което следва да бъде изтърпяно ефективно, или друго по-тежко наказание.

Насрочването в открито заседание на делата и през изминалата година се извършваше от председателите на отделения по предварително изготвен график на

заседанията след случайното определяне на съдебните състави в рамките на 30 – 40 дни от постъпването им в съда.

И през 2016 г. съдиите от Наказателната колегия на ВКС участваха месечно средно в по две съдебни заседания, а председателят на колегията – в по едно заседание месечно във всяко от отделенията (всеки месец последователно в Първо, Второ и Трето наказателни отделения).

Всеки съдия от Наказателната колегия е имал средномесечна натовареност около 5 бр. дела (касационни дела и касационни частни дела), по които е бил докладчик и е изготвял окончателен съдебен акт. Посочените данни очертават тенденция на устойчивост по отношение месечното натоварване на съдиите и позволяват да се направи извод, че и през 2017 г. месечната натовареност ще е близка на изложеното по-горе.

От справка в срочните книги, към 01.01.2017 г.: в Първо н.о. има 43 необявени съдебни акта по дела, разгледани в открито съдебно заседание; във Второ н.о. – 52, и в Трето н.о. – 42 необявени съдебни акта. Мнозинството от тях са по дела, обявени за решаване в последните два месеца на 2016 г.

В сравнение с 2015 г. относителният дял на отложените дела е нараснал с 1,64%. През отчетната година са налице 150 бр. отложени дела от общо 1 324 свършени дела, което представлява 11,33% от общия брой на делата, при 9,69% през 2015 г. По отделения статистиката сочи, че в Първо н.о. – при общо обявени за решаване 299 дела са били отложени 43; във Второ н.о. – при общо обявени за решаване 304 дела са били отложени 48, а в Трето н.о. – при общо обявени за решаване 294 дела са били отложени 59.

б) Брой на образуваните дела и средна натовареност на съдиите от Наказателната колегия

През отчетния период в Наказателната колегия на ВКС са постъпили общо 1 369 дела, от които 940 са касационни дела (по Глава двадесет и трета „Касационно производство“ и Глава тридесет и трета „Възобновяване на наказателни дела“ от НПК), а 429 от постъпилите през 2016 г. дела са по частни производства. Съотношението с предходни години се съдържа в следващата

таблица:

Година	Постъпили дела през съответните отчетни периоди
2016	1 369
2015	1 669
2014	2 032

През отчетния период са били разгледани общо 1638 дела.

Средната натовареност на съдия от Наказателната колегия през 2016 г. възлиза на около 50 дела годишно. Сравнението с предходните години е отразено в следната таблица:

Година	Средна натовареност на съдия от Наказателна колегия
2016	50
2015	59
2014	72

Намаленият брой постъпили дела във ВКС може да се обясни с предприетата от ВКС инициатива за предизвикване на някои промени в НПК. За намаляване на натовареността на съдиите от Наказателната колегия се предложи промяна на чл. 424 от НПК, съгласно която искането за възобновяване на наказателно дело по чл. 422, ал. 1, т. 5 от НПК по присъди, определения и разпореждания по чл. 419 от НПК на районен съд, както и по решения на окръжен съд като въззивна инстанция, с които е потвърдена или изменена присъда, определение или разпореждане на районен съд, да се разглежда от съответния апелативен съд. Този законопроект беше разгледан от 43-то Народно събрание и промените бяха обнародвани в ДВ, бр. 42 от 09.06.2015 г. По този начин ВКС се разтовари от производства, които не разкриват особена фактическа и правна сложност, като с тях се натовариха апелативните съдилища.

Намаленото постъпление на дела за възобновяване даде възможност на върховната съдебна инстанция да освободи достатъчно време за изпълнението на функцията си по осъществяване на върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на закона чрез постановяването на тълкувателни решения. Изпълнението ѝ изисква достатъчно време за подготовка на всеки съдия за участие в тълкувателната дейност и в провежданите общи събрания на Наказателната колегия за уеднаквяване на съдебната практика.

През 2016 г. продължи отчитането на правната и фактическа сложност на делата, с оглед оценката на натовареността на съдиите от Наказателната колегия в правораздавателната им дейност. Правната и фактическата сложност на делото са основни компоненти на критерия „сложност на делото“. Те се прилагат успоредно със стриктното спазване на принципа за случайното разпределение на делата, изведен в разпоредбата на чл. 9 от ЗСВ. Системата на правната и фактическата сложност показва положителен резултат при преценката за натовареността на магистратите и до известна степен чрез нея се постига равномерно натоварване на съдиите. Определянето на коефициентите се извършва от председателите на отделения при образуването на делото, по предложение на съответния съдебен помощник, съобразено с приетите правила за сформирането им. И двата коефициента са прогнозни и могат да бъдат променяни в случаите, в които съдията докладчик при проучване на делото констатира, че то разкрива по-висока или по-ниска фактическа или правна сложност. Прилагането на коефициентите като критерии за определяне на тежестта на делата рефлектира върху натовареността на всеки магистрат. Независимо от положителните резултати, които се демонстрират на практика с въведената система на определяне на натовареността на съдиите, нейното наблюдение следва да продължи в динамика с цел своевременното коригиране на някои от показателите или критериите, както това беше сторено през 2013 г. по отношение на компонента „правна сложност на делото“.

И през отчетната 2016 г. всички дела се докладваха за образуване на тримата председатели на отделения, като в случаи на спорни въпроси, свързани с образуването на делата и допустимостта на жалби, протести и искания за възобновяване, въпросите се отнасяха до председателя на Наказателна колегия,

респективно до Общото събрание на Наказателната колегия (ОСНК).

в) Видове образувани дела

Както през 2015, така и през изминалата 2016 година постъпленията на делата са отчитани по тяхната правна квалификация, независимо от характера на производството – касационно (по Глава двадесет и трета от НПК) или по възобновяване на наказателни дела (по Глава тридесет и трета от НПК).

Според вида на престъплението, за което е постановен съдебен акт, за разлика от 2015 и 2014 година, когато основен дял заемат престъпленията против собствеността, през 2016 г. преобладават общоопасните престъпления (чл. 330 – 356к от Наказателния кодекс) – 248 бр. дела (при общо 263 бр. за 2015 г. и 308 бр. за 2014 г.). От тях най-много са транспортните – 171 бр. за 2016 г., при 174 бр. за 2015 г. и 204 бр. за 2014 г.

Следват престъпленията против личността (чл. 115 – 161 от НК) – 221 бр. дела (при общо 274 бр. дела за 2015 г. и 333 бр. за 2014 г.) и престъпленията против собствеността (чл. 194 – 218в НК) – 207 бр. дела (при общо 341 бр. за 2015 г. и 452 бр. за 2014 г.).

Престъпления против републиката – Раздел IV „Други престъпления“

През 2016 г. е образувано 1 дело по чл. 108 от НК, при липса на образувани такива през 2015 и 2014 година.

Общоопасни престъпления

При транспортните престъпления, както през 2015 г., така и през 2016 г., най-много са образуваните дела по квалифицираните състави на чл. 343, ал. 3, б. „б“ и ал. 4 НК – причиняване на смърт или телесна повреда на едно или повече лица при управление на МПС, като деянието е извършено в пияно състояние или след употреба на наркотични вещества или техни аналози, или деецът е избягал от местопроизшествието, или е управлявал, без да има необходимата правоспособност, или на пешеходна пътека – 63 бр. през 2016 г., 59 бр. през 2015 г. и 44 бр. през 2014 г., което е една обезпокоителна устойчивост във времето. На

второ място от образуваните през 2016 г. дела, както и през 2015 г., са тези по основния състав за причиняване на смърт по непредпазливост в транспорта (чл. 343, ал. 1, б. „в“ НК), които през отчетната година са с около 1,5 пъти повече спрямо образуваните през 2015 г.: 55 бр. (2016 г.), съответно 36 през 2015 г. Както през 2015, така и през 2016 г. са по-малко делата, образувани по чл. 343б НК (управление на МПС в пияно състояние или след употреба на наркотични вещества): около 2,5 пъти по-малко спрямо 2015 г. (12 бр. през 2016 г., 31 бр. през 2015 г.). Четвърто място по брой образувани дела за престъпления по транспорта през 2016 г., както и през 2015 г., заемат тези по чл. 343в НК (управление на МПС в срока на изтърпяване на наказание лишаване от право на управление на МПС, след като деецът е наказан за същото деяние по административен ред), които са с едно по-малко спрямо предходния отчетен период – общо 19 бр. Спад с пет дела има при образуваните по чл. 343, ал. 1, б. „а“ и б. „б“ НК (причиняване на телесни повреди и щети в транспорта) – от 6 бр. през 2015 г. на 1 бр. през 2016 г.

Текст от НК	Година	Брой дела
Чл. 343, ал. 1, б. „а“ и б. „б“ от НК	2016	1
	2015	6
	2014	16
Чл. 343, ал. 1, б. „в“ от НК	2016	55
	2015	36
	2014	48
Чл. 343, ал. 3, б. „б“ и ал. 4 от НК	2016	63
	2015	59
	2014	44
Чл. 343б от НК	2016	12
	2015	31
	2014	51
Чл. 343в от НК	2016	19
	2015	18
	2014	20

По отношение на общоопасните престъпления с предмет наркотични вещества през 2016 г. следва да се отбележи намаление с 1,5 (14 бр. по-малко) спрямо 2015 г. на делата по квалифицираните състави на производство, пренасяне, изготвяне, търговия и др. на наркотични вещества – от 41 бр. през 2015 г. на 27 бр. през 2016 г. и увеличение с 1/4 повече по основния състав – от 23 бр. през 2015 г. на 31 бр. през 2016 г. За разлика от 2015 г., през 2016 г. не са били образувани дела за приготвяне към престъпления, свързани с наркотични вещества (чл. 356а НК), както и по чл. 354в НК (отглеждане на растения с цел производство на наркотични вещества – чл. 354в, ал. 1 от НК, в т. ч. и квалифицирани състави по чл. 354в, ал. 2 и 3 НК).

Текст от НК	Година	Брой дела
Чл. 354а, чл. 354б и чл. 354в, ал. 2 – 4 НК	2016	31
	2015	23
	2014	37
Чл. 354а НК (квалифицирани състави)	2016	27
	2015	41
	2014	31
Чл. 354в НК	2016	0
	2015	3
	2014	3
Чл. 356а НК	2016	0
	2015	1
	2014	0

По отношение на другите престъпления от Глава единадесета „Общопасни престъпления“ от Особената част на НК следва да се отбележи 1 бр. образувано дело по законов текст чл. 339а НК (производство, използване, продажба или държане на специално техническо средство), при липса на образувани такива през 2015 и 2014 г.

Престъпления против личността

Както беше отбелязано по-горе, второ място по многобройност, след общоопасните престъпления, заемат престъпленията против личността. През 2016 г., както и през предходния отчетен период, най-голям брой от образуваните дела заемат тези за убийства по чл. 115 – 116 НК – 76 бр., при 96 бр. за 2015 г. и 97 бр. за 2014 г. Почти двойно по-малък спрямо 2014 г. е броят на образуваните дела за причинени телесни повреди (чл. 128 – 134 НК) – от 83 бр. през 2014 г. и 42 бр. през 2016 г., почти колкото и през 2015 г., когато е 46 бр. Както и през 2015 г. броят на образуваните през 2016 г. дела за убийство по основния състав (чл. 115 НК) е почти два пъти по-малък от тези по квалифицираните състави по чл. 116 от НК: 24, съответно 52 броя. Обратно, както и през 2015 г., броят на образуваните през 2016 г. дела за причинени телесни повреди по основните състави е по-голям от този по квалифицираните такива (чл. 131 – 131а НК): 28, съответно 14 броя. Делата за убийства по чл. 115 от НК през 2016 г. са 27 на сто по-малко спрямо 2015 г. (24 бр. през 2016 г. и 33 бр. през 2015 г.).

От делата по квалифицираните състави за убийство по чл. 116 НК следва да отбележат тези по:

- чл. 116, ал. 1, т. 3 НК (убийство на баща, майка, рожден син или дъщеря) – 8 бр., които са с три повече спрямо 2015 г.;

- чл. 116, ал. 1, т. 4 НК (убийство на бременна жена, на малолетно лице или на повече от едно лице) – 6 бр., които са с четири по-малко спрямо 2015 г., когато са били 10 бр.;

- намаление с 30% при делата, образувани по законов текст чл. 116, ал. 1, т. 4 НК (убийство по начин или със средства, опасни за живота на мнозина, по особено мъчителен начин за убийтия или с особена жестокост): от 31 бр. през 2015 г. на 21 бр. през 2016 г.;

- 2,5 пъти повече дела, образувани по законов текст чл. 116, ал. 1, т. 12 НК (убийство при опасен рецидив или от лице, извършило друго умишлено убийство, за което не е постановена присъда) – 8 бр. през 2016 г., съответно 3 бр. през 2015 г.;

- при непредпазливите убийства, с 1/3 по-малко е отчетеният брой през

2016 г. спрямо 2015 г. на делата, образувани по законов текст чл. 124 НК (непредпазливо убийство вследствие на умишлено нанесена телесна повреда): от 9 бр. през 2015 г. на 6 бр. през 2016 г.

През 2016 г. няма образувани дела по: чл. 116, ал. 1, т. 2 НК (убийство от длъжностно лице, представител на обществеността или полицейски орган), чл. 116, ал. 1, т. 5 НК (убийство на лице в безпомощно състояние), чл. 116, ал. 1, т. 7 НК (убийство с користна цел), чл. 116, ал. 2 НК (убийство на съдия, прокурор, следовател, полицейски орган, разследващ полицаи, държавен или частен съдебен изпълнител, помощник частен съдебен изпълнител, митнически и данъчен служител), чл. 126 НК (криминален аборт). През 2016 г. са образувани 3 бр. дела по законов текст чл. 116, ал. 1, т. 9 НК (предумишлено убийство), както и по 1 бр. дело по чл. 120 – 121 НК (убийство от майка на рожба и убийство на новородено с чудовищен вид), чл. 122, ал. 1 НК (убийство по непредпазливост) и по чл. 122, ал. 2 НК (убийство по непредпазливост с огнестрелно оръжие, отровно вещество или две или повече лица), при липса на такива през 2015 г.

При професионалните непредпазливи убийства следва да се отбележи, че броят на образуваните дела по чл. 123 НК през 2016 г. е почти колкото и през 2015 г. – 21 бр. през 2016 г., при 20 бр. през 2015 г.

По отношение на образуваните дела за причинени телесни повреди следва да се отбележи, че тези за средна телесна повреда (чл. 129, ал. 1 НК) са с 3 бр. по-малко спрямо предходния отчетен период (20 бр. през 2015 г. и 17 бр. през 2016 г.); малко над 2 пъти са се увеличили делата за лека телесна повреда по чл. 130, ал. 1 НК, за разлика от 2015 г., когато са били 2,5 пъти по-малко спрямо 2014 г. (3 бр. през 2015 г. и 7 бр. през 2016 г.). При квалифицираните състави при телесните повреди, както и през 2015 г., следва да се отбележи липса на образувани дела по чл. 131, ал. 1, т. 2 (телесна повреда, причинена от длъжностно лице, представител на обществеността или лице от състава на полицията), чл. 131, ал. 1, т. 9 (телесна повреда, причинена по начин или със средства, опасни за живота на мнозина, или с особена жестокост) и чл. 134 (тежка или средна повреда, причинена при професионална непредпазливост) от НК. За разлика от 2015 г., през 2016 г. са образувани 2 бр. дела по законов текст чл. 131, ал. 1, т. 1 (телесна повреда на

представител на обществеността, длъжностно, военно или ползващо се с международна защита лице) от НК. През 2016 г. не са били образувани дела по квалифицирания състав на чл. 131, ал. 1, т. 7 (тежка или средна телесна повреда, извършена повторно) от НК.

При непредпазливо причинените телесни повреди следва да се отбележи, че през 2016 г. са били образувани дела по чл. 133 НК (тежка или средна телесна повреда, причинена по непредпазливост). През 2016 г., както и през 2015 г., няма образувани дела за телесна повреда при професионална непредпазливост по чл. 134 от НК.

Текст от НК	Година	Брой дела
Чл. 115 НК	2016	24
	2015	33
	2014	36
Чл. 116, ал. 1, т. 1 – 12 и ал. 2 НК	2016	52
	2015	63
	2014	61
Чл. 120 – 121 НК	2016	1
	2015	0
	2014	0
Чл. 122, ал. 1 НК	2016	1
	2015	0
	2014	0
Чл. 122, ал. 2 НК	2016	1
	2015	0
	2014	0
Чл. 123 НК	2016	21
	2015	20
	2014	17
Чл. 129, ал. 1 НК	2016	17
	2015	20

	2014	36
Чл. 130, ал. 1 НК	2016	7
	2015	3
	2014	8

При делата по Раздел IV „Отвличане и противозаконно лишаване от свобода“ от Глава II на НК (чл. 142 – 142а) следва да се отбележи увеличение с 2 бр. на делата за отвличане, образувани по основния състав (чл. 142 НК) – от 1 бр. през 2015 г. на 3 бр. през 2016 г. При образуваните дела по квалифицираните състави за отвличане следва да се отбележат два пъти по-малко дела спрямо 2015 г. на тези по чл. 142, ал. 2, т. 2 НК (отвличане от две или повече лица) – от 6 бр. през 2015 г. на 3 бр. през 2016 г. Спрямо 2015 г. еднакъв е броят на образуваните дела по законови текстове: чл. 142, ал. 2, т. 1 НК (отвличане от въоръжено лице) – 1 бр.; чл. 142, ал. 2, т. 3 НК (отвличане на бременна жена или не навършило 18 г. лице) – 1 бр. и чл. 142, ал. 3 НК – 4 бр.

През 2016 г. няма образувани дела по чл. 142а, ал. 2 (противозаконно лишаване от свобода от длъжностно лице, представител на обществеността в нарушение на службата или функцията му, от охранител, застраховател или лице от състава на МВР, от лице, действащо по поръчение на организирана престъпна група) и по чл. 142а, ал. 4 НК (противозаконно лишаване от свобода по начин, мъчителен и опасен за здравето на пострадалия или продължило повече от две денонощия).

При делата по Раздел V „Принуда“ от Глава II на НК (чл. 143 – 144) следва да се отбележи, че през 2016 г. тези, образувани по чл. 144 НК (закана с убийство или с друго престъпление против личността и имота на другото), са с около 25% по-малко спрямо 2015 г. – 17 бр. през 2015 г. и 13 бр. през 2016 г.

През отчетната година няма образувани дела по основния състав за принуда (чл. 143 НК), както и по чл. 143а НК (задържане на заложици). За разлика от 2015 г., през 2016 г. е образувано 1 бр. дело по квалифицирания състав за принуда по чл. 143, ал. 3 НК. Както през 2014 г. и през 2016 г. няма образувани дела по законов текст чл. 145а НК (издаване на чужда тайна чрез СРС), при едно образувано по

този текст от закона през 2015 г.

При престъпленията против половата неприкосновеност следва да се отбележи, че за разлика от 2015 г., през 2016 г. не са били образувани дела по законови текстове: чл. 150 НК (блудство с лице, навършило 14 г.), чл. 151 НК (престъпно съвкупление с малолетни или с невменяеми лица), чл. 152, ал. 1, т. 1 НК (изнасилване на лице от женски пол, лишено от възможност за самоотбрана) и по чл. 157 НК (хомосексуални действия, осъществени чрез принуда или използване положение на зависимост). Както и през 2015 г. не са били образувани дела по следните законови текстове: чл. 152, ал. 1, т. 3 НК (изнасилване с привеждане в безпомощно състояние), чл. 152, ал. 2, т. 1 НК (изнасилване на непълнолетна), чл. 152, ал. 3, т. 2 НК (изнасилване, ако е причинена средна телесна повреда), чл. 152, ал. 3, т. 5 НК (изнасилване, представляващо опасен рецидив), чл. 156, ал. 1 НК (отвличане с цел предоставяне за развратни действия) и чл. 156, ал. 3, т. 3 НК (отвличане с цел предоставяне за развратни действия, представляващо опасен рецидив).

Значителен спад има при делата за изнасилване чрез употреба на сила и заплашване (чл. 152, ал. 1, т. 2 НК) – от 5 бр. през 2015 г. на 1 бр. през 2016 г. Два пъти повече са делата, образувани по чл. 152, ал. 3, т. 1 НК (изнасилване, извършено от две или повече лица) и чл. 152, ал. 4, т. 4 НК (изнасилване, представляващо особено тежък случай) – от по 1 бр. на 2 бр. през 2016 г. За разлика от предходни отчетни периоди, през 2016 г. е било образувано едно дело по законов текст чл. 152, ал. 3, т. 3 НК (изнасилване, ако е последвал опит за самоубийство).

По отношение на престъпленията против половия морал следва да се отбележи липса на образувани дела през 2016 г. по чл. 155 НК (сводничество), за разлика от 2015 г., когато са били 6 бр., както и за порнография (чл. 159 НК).

При делата за трафик на хора е образувано едно повече през 2016 г. по законов текст чл. 159а НК (1 бр. през 2015 г. и 2 бр. през 2016 г.) и едно по малко по чл. 159б НК (2 бр. през 2016 г. и 1 бр. през 2015 г.).

Престъпления против собствеността

За разлика от 2015 г., когато най-голям дял от образуваните дела за извършени престъпления против собствеността заемат кражбите (чл. 194 – 197 НК), а след тях – грабежите (чл. 198 – чл. 199, ал. 2, т. 3 НК), през 2016 г. превес имат последните – 81 бр., а общо образуваните дела за кражба са 59 бр.

Делата за грабеж по основния състав (чл. 198 от НК) през 2016 г. са с 40% по-малко спрямо предходния отчетен период – 13 бр., при 22 бр. през 2015 г. С по един брой са намалели делата, образувани по законови текстове: чл. 199, ал. 1, т. 1 НК (грабеж на вещи в големи размери) и чл. 199, ал. 1, т. 2 НК (грабеж на вещи, извършен от две или повече лица, сговорили се предварително да вършат кражби или грабежи) – от по 2 бр. през 2015 г. на по 1 бр. през 2016 г.; чл. 199, ал. 2, т. 1 НК (грабеж на движима вещ, придружен с тежка или средна телесна повреда, от които е последвала смърт) – от 4 бр. през 2015 г. на 3 бр. през 2016 г.; чл. 199, ал. 2, т. 2 НК (грабеж на движима вещ, придружен с убийство или опит за убийство) – от 10 бр. през 2015 г. на 9 бр. през 2016 г. С четири по-малко са делата, образувани по чл. 199, ал. 1, т. 3 НК (грабеж на вещи, придружен с тежка или средна телесна повреда) – 12 бр. през 2015 г. и 8 бр. през 2016 г. Делата по законов текст чл. 199, ал. 1, т. 4 НК (грабеж на вещи, представляващ опасен рецидив) през 2016 г. са намалели с близо 1/3 – 42 бр., докато през 2015 г. те са били 60 бр. Двойно са се увеличили делата по законов текст чл. 199, ал. 2, т. 3 НК (грабеж на движима вещ в особено големи размери, ако деецът е бил въоръжен) – от 2 бр. през 2015 г. на 4 бр. през 2016 г.

При делата за кражба следва да се отбележи, че спрямо 2015 г. тези по основния състав на чл. 194 НК са се увеличили с 2 броя – от 7 на 9 броя.

От квалифицираните състави на кражба се откроява намаление: с около 1/3 при кражбата по чл. 195, ал. 1, т. 3 НК (кражба, извършена чрез разрушаване, повреждане или подкопаване на прегради, здраво направени за защита на лица или имот) – от 14 бр. за 2015 г. на 10 бр. за 2016 г.; делата за кражба по чл. 195, ал. 1, т. 4 НК (кражба, за извършването на която е използвано моторно превозно средство, техническо средство или специален начин) са почти три пъти по-малко спрямо отчетените през 2015 г. – от 23 бр. през 2015 г. на 8 бр. през 2016 г. Малко над 2 пъти по-малко е отчетеният брой през 2016 г. при делата за кражба при условията

на опасен рецидив по чл. 196 от НК – от 47 бр. през 2015 г. на 21 бр. през 2016 г. През 2016 г. не са били образували дела за кражба по следните законови текстове: чл. 195, ал. 1, т. 1 НК (кражба, извършена във време на пожар, наводнение, корабокрушение, катастрофа, война или друго бедствие), чл. 195, ал. 1, т. 2 НК (кражба на вещ, която не е под постоянен надзор) и чл. 195, ал. 1, т. 6 НК (кражба, извършена от длъжностно лице, което се е възползвало от служебното си положение). С по 1 брой, от по 4 на 3, са намалели делата, образувани по чл. 195, ал. 1, т. 5 НК (кражба, извършена от две или повече лица, сговорили се предварително за нейното осъществяване, когато не представлява маловажен случай) и чл. 195, ал. 2 НК, а от 3 на 2 бр. са намалели делата по привилегирания състав на кражба по чл. 197 НК.

Общият брой на делата, образувани пред ВКС за присвоителни престъпления и обсебване (чл. 201 – 207 НК), е намалял с 12 бр. спрямо 2015 г. – от 39 бр. през 2015 г. на 27 бр. през 2016 г. Два пъти са намалели делата за длъжностно присвояване по основния състав (чл. 201 НК) – от 4 бр. през 2015 г. на 2 бр. през 2016 г. Константен през 2016 и 2015 година е броят на образуваните дела по чл. 202, ал. 1, т. 1 НК (длъжностно присвояване, за улесняването на което е извършено и друго престъпление, не по-тежко наказуемо) – по 2 броя и по 1 брой на образуваните дела по привилегирания състав на длъжностно присвояване (чл. 205 НК). С по един е намалял броят на делата по чл. 202, ал. 2, т. 1 НК (длъжностно присвояване в големи размери) и по чл. 203, ал. 1 НК (длъжностно присвояване в особено големи размери, представляващо особено тежък случай) – от 5 бр. през 2015 г. на 4 бр. през 2016 г. През 2016 г. 3 са били образуваните дела по чл. 202, ал. 2, т. 3 (длъжностно присвояване, ако присвоените средства са от фондове, принадлежащи на Европейския съюз (ЕС) или предоставени от ЕС на българската държава), при липса на такива през 2015 и 2014 година.

Спад се констатира и при делата за обсебване: с по едно по-малко при делата по основния състав (чл. 206 НК) и по делата за обсебване в особено големи размери, представляващо особено тежък случай (чл. 206, ал. 4 НК) – от 9 на 8 през 2016 г., съответно от 2 на 1 през 2015 г., а при делата за обсебване в големи размери или представляващо опасен рецидив (чл. 206, ал. 3 НК) същите са 5 пъти

по-малко – 10 бр. през 2015 г. на 2 бр. през 2016 г.

Общият брой образувани през отчетния период дела за измама (чл. 209 – 212б от НК) е близо 2,5 пъти по-малък спрямо 2015 г. – 60 бр. за 2015 г. и 23 бр. за 2016 г. През 2016 г.с близо 3 пъти са намалели образуваните дела по основния състав на измама (чл. 209 НК) – от 14 бр. през 2015 г. на 4 бр. през 2016 г. Намаление от 3 пъти се отчита и по делата за измама, извършена от две или повече лица, сговорили се предварително (чл. 210, ал. 1, т. 2 НК) – от 3 бр. през 2015 г. на едно дело през 2016 г., както и по чл. 211 НК (измама по чл. 209, ал. 1 и 2 и чл. 210 в особено големи размери) – от 9 бр. през 2015 г. на 3 бр. през 2016 г., а 4 пъти по-малко са делата по чл. 210, ал. 1, т. 3 НК (измама, извършена от длъжностно лице или от пълномощник в кръга на длъжността или пълномощието му или от лице, непосредствено извършващо по занятие сделки с валута в наличност) – от 4 бр. през 2015 г. на едно дело през 2016 г. Близо 2 пъти е намалял броят на делата за документна измама в големи размери или представляваща опасен рецидив (чл. 212, ал. 4 НК) – от 7 бр. през 2015 г. на 4 бр. през 2016 г.

При делата за изнудване, както и през 2015 г., следва да се отбележи липса на образувани през 2016 г. такива по следните състави: чл. 213а и чл. 214а НК (изнудване и приготвяне), чл. 213а, ал. 2, т. 1 НК (изнудване, придружено със заплаха за убийство и тежка телесна повреда) и чл. 213а, ал. 3, т. 1 НК (изнудване, когато е причинена средна или тежка телесна повреда, ако за извършеното престъпление не се предвижда по-тежко наказание). По едно дело е образувано по законов текст чл. 213а, ал. 2, т. 4 НК (изнудване, извършено от две или повече лица) и чл. 213а, ал. 3, т. 6 НК (изнудване, извършено спрямо длъжностно лице във връзка със службата му).

Увеличение с 3 пъти има при делата по чл. 215 НК (вещно укривателство) – от 1 бр. през 2015 г. на 3 бр. през 2016 г. Делата за унищожаване и повреждане (чл. 216 и чл. 216а НК) са 6 бр., колкото и през 2015 г.

Престъпления против стопанството. Престъпления против финансовата, данъчната и осигурителните системи

От престъпленията против стопанството (Глава шеста от Особената част на

НК), образуваните дела пред ВКС по които през 2016 г. са 80 (при 107 образувани през 2015 г.), следва да се отбележи липса на образувани дела през отчетния период по законови текстове: чл. 219, ал. 4 НК (безстопанственост в особено големи размери, представляваща особено тежък случай); чл. 225б и чл. 225в НК (получаване на наследващи се имотни облаги); чл. 227б – чл. 227е НК (престъпления против кредиторите); чл. 242, ал. 1, б. „г“ НК (контрабанда на оръжие, взривове и боеприпаси) и чл. 243 – 252 НК (престъпления против паричната и кредитната система). С 1/3 през 2016 г. са намалели образуваните дела по законови текстове чл. 228 – 240 НК (престъпления в отделните стопански отрасли) – от 30 бр. през 2015 г. на 20 бр. през отчетния период. Близко три пъти е намалението през 2016 г. на делата по чл. 244 НК (придобиване или прокарване в обращение на подправени парични знаци или платежни инструменти) – от 16 бр. образувани дела през 2015 г. на 6 бр. през 2016 г. Двойно повече са образуваните дела по чл. 248а НК (получаване на кредит чрез представяне на неверни сведения) – 7 бр. през 2015 г. на 14 бр. през 2016 г. Намаление с 1/4 спрямо 2015 г. има при делата по чл. 249 НК (използване на платежен инструмент или данни от платежен инструмент без съгласието на титуляра) – от 12 бр. през 2015 г. на 9 бр. през 2016 г. С около 1/3 по-малко спрямо 2015 г. са образуваните пред ВКС дела за престъпления с валутни ценности и в банковата сфера по чл. 250 – чл. 252 НК: 14 бр. през 2015 г. и 10 бр. през 2016 г.

При престъпленията против финансовата, данъчната и осигурителната системи (Глава седма от Особената част на НК), спрямо 2015 г. 3 пъти са намалели делата за престъпления, свързани с нарушаване на бюджетната дисциплина (чл. 254а и чл. 254б НК) – от 4 на 1. При делата, свързани с укриване и плащане на данъчни задължения (чл. 255 – чл. 257 НК), се констатира намаление – в сравнение с 2015 г. те са 1,5 пъти по малко – от 45 през 2015 г. на 31 бр. през 2016 г.

Престъпления против дейността на държавни органи

Общо образуваните през 2016 г. дела за престъпления по Раздел IV „Подкуп“ от Глава осма „Престъпления против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции“ на Особената

част на НК са 25 бр., при 17 бр. през 2015 г. и 25 бр. през 2014 г. По-специално, от делата за престъпления по този раздел от НК следва да се посочи: увеличение с две дела, образувани по състава за пасивен подкуп (чл. 301 НК) – от 5 на 7 през 2016 г.; образувани 2 бр. дела по чл. 302, т. 2 НК (подкуп, извършен чрез изнудване посредством злоупотреба със служебно положение), при липса на образувани такива през 2015 г.; при липса на образувани такива през 2015 г. – по едно образувано дело през отчетния период по законови текстове: чл. 302, т. 4 НК (подкуп в големи размери), активен подкуп по чл. 304 НК (на длъжностно лице) и т. нар. търговия с влияние – чл. 304б НК. Малко над два пъти през 2016 г. са се увеличили образуваните пред ВКС дела за активен подкуп по чл. 304а НК, а именно подкуп на длъжностно лице, заемащо отговорно служебно положение, включително съдия, съдебен заседател, прокурор или следовател – от 4 бр. през 2015 г. на 9 бр. през 2016 г. С 50% са намалели образуваните през 2016 г. дела по квалифицирания състав на пасивен подкуп по чл. 304, т. 1 НК (подкуп от лице, заемащо отговорно служебно положение, включително съдия, съдебен заседател, прокурор и следовател) – от 8 бр. през 2015 г. на 4 бр. през 2016 г.

През 2016 г. няма образувани дела, водени срещу съдия, прокурор или следовател, а две решени такива по дела, образувани през 2015 г.: първото, образувано по законов текст чл. 302, т. 1 и т. 4 от НК, а второто – по чл. 311, ал. 1 НК.

По отношение общите престъпления по служба следва да се отбележи, че както през 2015, така и през 2016 г., пред ВКС не са образувани дела по чл. 282 (основен състав), чл. 283 (злоупотреба със служебно положение), чл. 284 (издаване на служебна тайна) и чл. 285 (допустителство) от НК. Малко над два пъти повече са образуваните през 2016 г. дела по квалифицираните състави на престъпленията по служба (чл. 282, ал. 2 – 5 НК) – 9 бр. през 2016 г. и 5 бр. през 2015 г.

При престъпленията по служба има намаляване с един брой на делата, образувани през 2016 г. за набедяване по чл. 286 НК – от 4 бр. през 2015 г. на 1 бр. през 2016 г.; през отчетния период не са били образувани дела по чл. 287 – 289 НК (упражняване на принуда спрямо обвиняем, свидетел или експерт и манипулиране на технически записи). Делата за лъжесвидетелстване по чл. 290 и чл. 290а НК са

се увеличили с един брой през 2016 г. – от 4 през 2015 г. на 5 броя.

За престъпленията против реда на управлението следва да се отбележи едно образувано по законов текст чл. 270 НК (препятстване на орган на власт) дело през 2016 г., при липса на образувани такива пред ВКС по законови текстове чл. 269 (принуда спрямо орган на власт или представител на обществеността) и чл. 270 от НК.

По отношение на престъпните посегателства над археологически обекти и паметници на културата по чл. 277а – чл. 278б от НК следва да се отбележи, че през 2016 г. делата пред ВКС, образувани по законовия текст на чл. 277а НК (противоправно търсене и извършване на теренни археологически разкопки и подводни проучвания), са намалели с 1/3 – от 9 бр. през 2015 г. на 6 бр. през 2016 г. С един брой, на общо 4 бр. през 2016 г., са се увеличили делата с предмет културни ценности по чл. 278 НК (откриване и несъобщаване, унищожаване или повреждане на културна ценност).

Малко под два пъти са образуваните през 2016 г. дела по чл. 279 – 280 НК – незаконно преминаване и превеждане през граница: от 5 бр. през 2015 г. на 2 бр. през 2016 г.

Документни престъпления

Най-общо, образуваните дела пред ВКС за документни престъпления са намалели спрямо предходни отчетни периоди: 10 бр. през 2016 г., 17 бр. през 2015 г.: през 2016 г. не са били образувани дела за документна подправка по чл. 308 – чл. 310 НК, както и по квалифицираните състави по чл. 308, ал. 2 и чл. 308, ал. 3 НК; малко над 2 пъти са намалели делата по чл. 311 НК (съставяне на официален документ с невярно съдържание). От 3 бр. през 2015 г. на 1 бр. през 2016 г. са делата за документни престъпления по чл. 313 – чл. 313б НК.

По отношение на компютърните престъпления следва да се отбележи едно образувано дело през 2016 г., колкото и през 2015 г.

Престъпления против реда и общественото спокойствие

Спрямо 2015 г. през 2016 г. се запазва броят на образуваните дела за образуване и ръководене на организирана престъпна група (чл. 321 НК) – от 12 на

11 бр. през 2015 г.; по 3 бр. – за самоуправство по чл. 323 и чл. 323а НК, както и по 1 бр. по чл. 324 НК (упражняване на професия без правоспособност). С 1/4 по-малко е отчетеният брой образувани дела по квалифицираните състави на хулиганство (чл. 325, ал. 2, чл. 325, ал. 3 и чл. 325, ал. 4 НК) – от 8 бр. през 2015 г. на 6 бр. през 2016 г.

Престъпления против брака, семейството и младежта

При тези престъпления следва да се посочи липса на образувани дела през 2016 г. пред ВКС по чл. 182б НК (съгласие за продажба на дете), за разлика от едно образувано такова през 2015 г.; едно образувано дело през 2016 г. по чл. 184 – 186 НК, както и едно дело по-малко спрямо 2015 г. за неплащане на издръжка – от 6 бр. през 2015 г. на 5 бр. през 2016 г.

С 22 броя спрямо 2015 г. са намалели делата по чл. 23 – 27 НК (Глава втора, Раздел IV „Множество престъпления“), свързани с определяне на общо наказание при съвкупност от престъпления:

Чл. 23 - 27 от НК	Година	Брой дела
	2016	12
	2015	34
	2014	64

През 2016 г. е било образувано едно дело по чл. 130, ал. 2 от Закона за адвокатурата – против решение по дисциплинарно дело на Висшия дисциплинарен съд при Висшия адвокатски съвет; 9 бр. дела по чл. 340, ал. 3 от НПК, свързани с произнасяния по мерки за неотклонение; 3 бр. дела във връзка с чл. 368 – 369 НПК – разглеждане на делото в съда по искане на обвиняемия; 1 бр. дело по чл. 280 ГПК – касационно обжалване във връзка с издаване на дубликат по изпълнителен лист.

Незначително е увеличението на касационните частни дела, образувани по спорове за подсъдност между общите съдилища – от 112 през 2015 г. на 113 през 2016 г. Касационните частни дела по чл. 351, ал. 5 НПК (връщане на касационна жалба/касационен протест) са се увеличили с 4 бр. – от 35 бр. през 2015 г. на 39 бр.

през 2016 г. През 2015 г., на основание чл. 44, ал. 1 от НПК вр. чл. 135, ал. 4 от АПК – спор за подсъдност между общ и административен съд, са образувани и 3 частни наказателни дела, разгледани от смесен петчленен състав, включващ трима съдии от ВКС (в т. ч. докладчика по делото) и двама съдии от Върховния административен съд.

По отношение на делата, свързани с промяна на местна подсъдност (чл. 43 НПК), следва да се отбележи увеличение с 20 броя дела спрямо 2015 г. на касационните частни дела по чл. 43, т. 1 НПК – от 41 бр. през 2015 г. на 61 бр. през 2016 г.; значително са намалели делата по чл. 43, т. 2 НПК – от 8 бр. през 2015 г. на 2 бр. през 2016 г. Незначителен спад има при касационните частни дела по чл. 43, т. 3 НПК – от 230 бр. през 2015 г. на 202 бр. през 2016 г. През 2016 г. ВКС е разгледал най-много такива дела по искания, постъпили от РС – Кнежа (10 бр.), РС – Разлог (6 бр.), РС – Чирпан (6 бр.), РС – Тополовград (5 бр.) и РС – Търговище (5 бр.). От окръжните съдилища това са ОС – Плевен (7 бр.) – както и през 2016 г., и ОС – Ямбол (5 бр.).

Макар и основателността на направената от съдиите преценка за наличие на обстоятелства, поради които могат да се считат предубедени или заинтересовани от изхода на делото, да не подлежи на контрол от ВКС, следва да се отбележи, че данните в подкрепа на основанието за отвод и самоотвод по чл. 29, ал. 2 НПК сочат, че в редица от случаите съдилищата, изпратили за произнасяне дела по реда на чл. 43, т. 3 НПК, не са положили необходимите усилия за убедително мотивиране на определенията по чл. 31, ал. 3 от НПК или самоотводите не убеждават в съмнение за безпристрастността на самоотвелия се съдия, тъй като не съдържат основателно съмнение за тяхната безпристрастност и непредубеденост, а са мотивирани с общи фрази или дори звучат абсурдно, например: „отвод на съдебен състав по искане на повереника на частния тъжител поради неприемане на граждански иск по наказателно частен характер дело“. Редица от посочените данни в подкрепа на цитираното основание са посочени абстрактно, общо, априорно, например: „подсъдимата е адвокат в АК – Благоевград, с адрес на кантората в гр. Петрич и в това си качество участва по дела, разглеждани от РС – гр. Петрич, вкл. и от настоящия съдия – докладчик“, „жалбоподателят е адвокат в АК – Стара Загора

и практикува преимуществено в района на ОС – Стара Загора“, „жалбоподателят е адвокат от АК – Шумен, практикуващ и в района на РС – Велики Преслав“, „отвод поради обособяване на отделения по материя в районен съд, като докладчикът е разпределен в гражданското отделение, а редът на правораздаващите в наказателното отделение съдии е изчерпан“, „депозирани многобройни жалби от пострадалия по делото срещу всички съдии от този съд, с твърдения за некомпетентност и заинтересованост от изхода на делата, копия от които е изпращал на съответния окръжен съд, както и на Инспектората към ВСС“, „поискан отвод от пълномощника на дружеството и даден такъв на всички съдии от РС – Девин, тъй като разглеждали и други дела между същите страни, което пораждало съмнения в тяхната безпристрастност“, „подсъдимият е бил страна по множество производства, като многократно е изразявал съмнения в моралните и професионални качества на съдиите от съответния окръжен съд“, „заведено дело по ЗОДОВ, по което ответник е съответният окръжен съд и това би могло да породи съмнения у страните за предубеденост, пряко или косвено от изхода на делото“, „постъпили молби за отвод на подсъдимите по отношение на всички съдии от състава на съответния окръжен съд поради съмнения за предубеденост, поради което всички са се отвели от разглеждане на делото на основание чл. 29, ал. 2 НПК“, „отвод след направено искане на подсъдимия“, „особени отношения с представляващия оцетеното дружество за района на гр. Белоградчик и свидетел на обвинението“, „родствената връзка на тъжителя с единия от защитниците му, практикуващ преимуществено в района на съда“, „повереникът на частния обвинител направил отвод на всички съдии от въззивния съд заради отразяваните в телевизионните предавания теми против работата на ОС – Ямбол“.

По този повод за пореден път ВКС е принуден да отбележи наличието на множество неоснователни отводи на съдии или цели съдилища, които няма как да контролира. Председателят на колегията е сезирал Инспектората на ВСС за някои от тях, но намира за необходимо да посочи, че този орган трябва да предприеме целенасочени проверки във всички съдилища, още повече че ВСС е обявил борбата с неоснователните отводи за един от своите приоритети. Необходимо е и планирането на акцент в обучението на магистратите в Националния институт на

правосъдието за случаите, в които действително е наложителен отвод на съдията. Следва да се отбележи, че в редица свои решения Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) е утвърдил позицията, че съмнението в безпристрастността на съда трябва да бъде основателно, т.е. да се базира на проверими данни, а не на априорни твърдения, предположения и догадки за заинтересованост и небезпристрастност на членовете на състава на съда.

Видно от приложената таблица, очаквано, с оглед на посочените по-горе в доклада изменения и допълнения на НПК от м. юни 2015 г., през отчетната 2016 г. е налице осезаем спад на делата за възобновяване по Глава тридесет и трета от НПК:

Година	Брой искания за възобновяване
2016	137
2015	579
2014	687

По основната част от делата за възобновяване производството е образувано по искане на осъдено лице, отправено на основание чл. 423 от НПК (задочно осъждане) – 76 бр., следвани от искания на осъден по чл. 422, ал. 1, т. 5 от НПК – 29 бр. Намалението спрямо 2015 г., когато по постъпили във ВКС искания на осъдени лица по чл. 422, ал. 1, т. 5 от НПК и чл. 423 от НПК са били образувани общо 457 дела, е с 320 дела.

От общия брой разгледани през 2016 г. дела по искания за възобновяване 32 са образувани по искане на прокуратурата. От тях 24 са направени от главния прокурор с основания по чл. 422, ал. 1, т. 4 – 6 от НПК, а 8 – от окръжен, военен прокурор или от ръководител на специализираната прокуратура, с основания по чл. 422, ал. 1, т. 1 – 3 от НПК. Спрямо 2015 г. броят на последно посочените искания е почти три пъти по-малко. За поредна година броят на уважените искания на осъденото лице за възобновяване е обратно пропорционален на броя на постъпилите искания. От всички 137 искания са уважени 48 от тях, което прави приблизително 5% през 2016 г.

В същото време, за отчетния период в Наказателната колегия на ВКС са постъпили 762 касационни жалби и 149 касационни протести. За разлика от годините преди 2014 г., където тенденцията е била за изравняване на производството за възобновяване с касационното такова, то през 2016 г. съотношението между двете производства – по Глава двадесет и трета „Касационно производство“ спрямо тези по Глава тридесет и трета „Възобновяване на наказателни дела“, е седем към едно, а през 2015 г. то е било две към едно.

За пета поредна година през отчетния период Наказателната колегия на ВКС прилагаше разпоредбата на чл. 354, ал. 5 от НПК, въведена със ЗИД на НПК, обнародван в ДВ, бр. 93 от 25.11.2011 г. Съгласно посочената разпоредба при поредно трето и следващо постъпване на делото в касационната инстанция ВКС решава делото, без да го връща за ново разглеждане, като има правомощията на въззивната инстанция. През 2016 г. в Наказателната колегия са постъпили общо шестнадесет дела, които са разгледани или предстои да бъдат разгледани в процедура по чл. 354, ал.5 от НПК. По въззивни съдилища, чиито актове се атакуват по касационен ред, тези дела се разпределят, както следва: от АС – София – 4 дела, от АС – Варна – 3 дела, от АС – Бургас – 2 дела, от АС – Велико Търново – 2 дела, от АС – Пловдив – 2 дела, от Военно-апелативен съд – 1 дело, от АСНС – 1 дело, от Окръжен съд (ОС) – Велико Търново – 1 дело. Четиринадесет от делата са решени през 2016 г., а едно – в самото начало на 2017 г.: по тринадесет от тях от ВКС е постановен съдебен акт – „решение“, а по две от тях – „присъда“. По две от тези 15 дела е било провеждано въззивно съдебно следствие. От общо образуваните през 2016 г. 16 дела, за разглеждане през 2017 г. е останало едно дело. Същото е образувано в последното тримесечие на 2016 г. и по него се провежда въззивно съдебно следствие. Съдебното заседание по делото е проведено на 22.02.2017 г. и делото е обявено за решаване.

Следва да бъдат отбелязани четири броя дела, които са образувани през 2015 г., разгледани са в процедура по чл. 354, ал. 5 от НПК, но производствата по тях пред ВКС са продължили и през 2016 г. и/или съдебните актове са постановени през 2016 г. По едно от тези дела има постановена нова присъда, а по останалите – решение. По две от тези четири дела е било провеждано въззивно съдебно

следствие.

През 2016 г. са образувани и четири дела на основание чл. 422, ал. 1, т. 5 от НПК, разгледани или предстоящи за разглеждане от петчленен състав на касационната инстанция (две от четирите дела са образувани в края на 2016 г. и са предстоящи за разглеждане през 2017 г.), по които са атакувани решения на ВКС от 2016 г. и 2015 г. по наказателни дела, постановени в производства по чл. 354, ал. 5 от НПК. По две от четирите дела, по които съдебните заседания са проведени и има постановен съдебен акт на ВКС, искането за отмяна по реда за възобновяване на наказателни дела на влезлите в сила решения на ВКС са оставени без уважение.

3. ПРОВЕДЕНИ ЗАСЕДАНИЯ И ПРИКЛЮЧЕНИ ДЕЛА

а) Проведени открити съдебни заседания

От общо 1 369 дела, постъпили през 2016 г., 940 дела (по реда на Глава двадесет и трета и Глава тридесет и трета от НПК) са разгледани в открито съдебно заседание. От тях 89 дела са били със среден коефициент на фактическа и правна сложност „4“ и 11 дела са били със среден коефициент на фактическа и правна сложност „5“, които коефициенти се доближават до статистиката за 2015 г. по този показател: 93 дела с коефициент за фактическа и правна сложност „4“ и 15 дела с най-високия коефициент – „5“. Независимо от намаляването на броя на постъпилите през отчетния период касационни дела се поддържа един постоянен брой на дела с по-висока фактическа и правна сложност, което е трайна тенденция.

Останали несвършени в началото на отчетния период са били 269 дела, а в края му са останали несвършени 320 дела (по касационни дела и частни производства). Това са дела, предстоящи за разглеждане в открито съдебно заседание или обявени за решаване в открито/закрито заседание, но по които към 01.01.2017 г. няма постановен резултат. Значителна част от този брой дела се формира от повишеното постъпление в края на годината на дела, по които е образувано касационно производство или такова по искане за възобновяване на наказателно дело. Тази тенденция на устойчивост на постъпленията е обективен процес, наблюдаван всяка година, неподлежащ на оптимизиране в хода на

касационното производство, доколкото е резултат на стремежа на всяка от предходните инстанции да приключи отчетната година с минимален брой на висящите производства. От друга страна, посочените данни показват, че в динамично отношение, през наблюдавания период, показателят за несвършени дела спрямо насрочени или спрямо обявени за решаване дела е една сравнително ниска, но устойчива величина, за чието оптимизиране не са достатъчни единствено и само усилията на касационните състави.

Данните за общия брой отлагания на дела през 2016 г. – 150 бр., сочи на намаление в сравнение със 188 бр. през 2015 г. Въпреки намалелия им брой за отчетната година и тук следва да се отбележи, че като се има предвид характерът на касационното производство и производството по възобновяване на наказателни дела, добрата подготовка на съдебните заседания не би следвало да води до техните отлагания. През 2016 г. най-честите причини за отлаганията на делата могат да бъдат обобщени в няколко основни групи. За разлика от 2015 г., водещо място заемат отлаганията на дела поради неявяване на подсъдим/осъден, частен обвинител и граждански ищец или преводач по уважителни причини – 39 бр., следвани от отлаганията на дела поради неявяване на защитник по уважителни причини за това – 32 бр., водеща причина за отлагания на делата в Наказателната колегия както през 2015, така и през 2014 г. Трето място по брой, както и през 2015 г., заемат делата, при които производствата по тях са били отлагани поради искане на подсъдимите или осъдените за ангажиране на защитник по упълномощаване или за определяне на служебен защитник – 24 бр. отлагания, както и тези, отложени поради неявяване на защитник, без да са посочени причини за това – 23. Десет дела са били отложени по искане на защитата за запознаване с делото или поради друг служебен ангажимент. На следващо място, шест дела са били отложени поради нередовно призоваване и същият брой – за събиране на нови доказателства, в производства по чл. 354, ал. 5 НПК в случаите на провеждане на съдебно следствие. Четири отлагания през 2016 г. има поради констатация за починала страна, две – поради неявяване на подсъдимия, чието участие е задължително, за да заяви дали желае делото да се прекрати поради изтекла давност, и по едно заради неконвоиране от затвора на подсъдими/осъдени; за справка с изпращащия съд във

връзка с касационна жалба; неизпълнена съдебна поръчка и невписани страни в списъка за призоваване на лицата.

б) Свършени дела

През 2016 г. съдиите от Наказателната колегия са разгледали всичко 1 638 дела, от които 1 185 дела по касационни производства и 453 дела по частни производства, като свършените дела общо през отчетния период са 1 352. Със съдебен акт по същество са приключили 1 324 дела, като от тях 904 са били по производства по Глава двадесет и трета и по Глава тридесет и трета от НПК, а 420 – по частни производства. Общо прекратените касационни дела през годината са 21.

в) Срочност на изготвяне на касационните съдебни актове

От общо 925 свършени касационни дела за 2016 г., в срок до 3 месеца са свършени 798 бр. касационни дела, което в процентно съотношение е 86,27%, а в срок над 3 месеца са свършени 127 бр. дела или 13,73%.

При частните производства, от 427 бр. свършени частни производства, в срок до 1 месец са свършени 423 бр., което в процентно съотношение е 99,06%, а над 1 месец – 4 бр. или 0,94%.

Наблюдаваната от предходни отчетни периоди тенденция основната част от съдебните актове да се изготвят при съблюдаване на предвидените в закона инструктивни срокове е запазена и през 2016 г. В раздела „Организация по образуване и насрочване на делата“ са посочени сравнителните времеви параметри на изготвяне на съдебните актове. Към 01.01.2016 г. с най-много необявени съдебни актове е Второ наказателно отделение – 52 бр. дела, следвано от Първо н.о. – 43 бр. дела, и от Трето н.о. – 42 бр. дела. Като цяло, и през 2016 г. се запази тенденцията до края на първото тримесечие на годината, следваща отчетния период, съдиите от Наказателната колегия да изготвят и обявяват всички съдебни актове, решения и определения, постановени по дела, разгледани през предходната 2016 г. Разбира се, и през изминалата година, по отделни дела е налице действително по-голяма продължителност на периода за изготвяне на съдебните

актове, но тези отклонения са допускани и оправдани предимно по дела с висока фактическа и правна сложност, значителен по обем доказателствен материал, по които е невъзможно изготвянето на съдебните актове да се извършва при спазването на инструктивния едномесечен срок. Но и по тази категория дела обявяването на съдебния акт с мотивите е извършвано в три-четиримесечен срок. В останалите случаи неспазването на срока по чл. 354, ал. 4 от НПК трудно може да се обоснове с обективни причини след въведената система за отчитане фактическата и правна сложност на всяко възложено за разглеждане дело; динамичното наблюдение на натовареността от председателя на колегията и своевременно вземане на мерки за компенсиране на прекомерната натовареност.

г) Дела с изключителна значимост и интерес

През отчетната година продължи дейността, свързана с публикуването в интернет страницата на ВКС на съдебните актове по делата, предизвикващи значителен обществен интерес. Освен информация за постановените решения на касационната инстанция с препратка към тях, с оглед запознаване на гражданите и медиите, на интернет страницата на ВКС – секция „Пресофис“, се публикува списък на насрочените за разглеждане дела с обществен интерес. За всяко дело се посочват: датата и съдебната зала, в която ще бъде разгледано; съдията докладчик по делото; съдебният акт на предходната инстанция, който се атакува, и диспозитивът му; процесуалният документ, инициращ проверка от касационната инстанция – жалба, протест, искане (при делата за възобновяване), какво е отправеното искане към касационната инстанция с него, както и от кого са подадени съответните жалба/протест/искане.

През 2016 г. са постановени съдебни актове по 27 дела с изключителна значимост и интерес, от тях са постановени решения по 26 дела, а едно от делата е прекратено с определение в съдебно заседание пред касационната инстанция, поради оттегляне на касационната жалба от подсъдимия с нарочна молба. Информация за постановените решения се публикува в интернет страницата на ВКС, секция „Пресофис“, а самите решения – в секция „Решения на ВКС“, подсекция „Решения на ВКС по дела с изключителен интерес“. Тринадесет от

решенията, както и постановеното определение, са по касационни дела, образувани през 2015 г. и обявени за решаване в края на 2015 г. – първата половина на 2016 г.

4. ДЕЙНОСТ ПО УЕДНАКВЯВАНЕ НА СЪДЕБНАТА ПРАКТИКА. ПРОЗРАЧНОСТ НА ПРАВОРАЗДАВАНЕТО

а) Постановени през 2016 г. тълкувателни решения от Общото събрание на Наказателната колегия

По образувани през 2015 г. тълкувателни дела:

С Тълкувателно решение № 4 от 12.03.2016 г. по Тълкувателно дело № 4/2015 г., образувано по искане на главния прокурор на Република България, ОСНК на ВКС се произнесе по въпроси, свързани с противоречива практика на съдилищата относно данъчните престъпления по чл. 255, чл. 255а и чл. 256, респ. чл. 255 – 257 НК (ДВ, бр. 62/1997 г.). С тълкувателното решение ОСНК реши:

1. В резултат на престъпленията по чл. 255 от НК, чл. 255а от НК и чл. 256 от НК, респ. чл. 255 – 257 от НК (ДВ, бр. 62/97 г.) се причиняват имуществени вреди на държавата (когато са укрити данъци, предназначени да постъпят в централния бюджет). Престъплението по посочените текстове от НК осъществява деликт по смисъла на чл. 45 от ЗЗД.

1.1. Гражданска отговорност за деликта по чл. 45 от ЗЗД носи извършителят на престъплението.

1.2. За приложението на процедурата по Глава двадесет и осма от НПК данъчните задължения, предмет на обвинение за престъпление по чл. 255, чл. 255а и чл. 256 от НК, респ. чл. 255 – 257 от НК (ДВ, бр. 62/97 г.), следва да са възстановени, а за приложението на процедурата по Глава двадесет и девета от НПК – да са възстановени или обезпечени.

2. Когато за данъчните задължения – предмет на обвинението, има влязъл в сила ревизионен акт по ДОПК, с който са установени идентични по вид, размер, период и данъчно задължено лице данъчни задължения с тези по обвинението, гражданският иск на основание чл. 45 от ЗЗД за причинени имуществени вреди, предявен от държавата чрез министъра на финансите за съвместно разглеждане в

наказателното производство, е допустим.

3. Субект на престъплението по чл. 255, чл. 255а и чл. 256 от НК, респ. чл. 255 – 257 от НК (ДВ, бр. 62/97 г.) може да бъде както физическото лице, представляващо по закон данъчно задълженото лице – търговско дружество/едноличен търговец, вписано в това му качество в Търговския регистър, така и всяко друго физическо лице (пълномощник по силата на пълномощно по ЗЗД и ТЗ, търговски представител, счетоводител или друго лице), което осъществява фактически дейност и функции на данъчно задълженото лице – търговец.

б) Образувани през 2016 г. тълкувателни дела пред Общото събрание на Наказателната колегия

Прави впечатление липсата на активност на голяма част от правоимащите субекти по чл. 125 от ЗСВ да отправят искания за тълкувателна дейност. През 2016 г. са образувани три тълкувателни дела по описа на ОСНК на ВКС, както следва:

По **Тълкувателно дело № 1/2016 г.**, образувано по искане на председателя на Върховния касационен съд, е постановено **Тълкувателно решение № 1 от 07.06.2016 г.** по повод констатирана противоречива практика на съдилищата по прилагане на чл. 343в, ал. 2 от НК в случаите, когато наказателното постановление за санкциониране на дееца по административен ред за управление на моторно превозно средство без съответно свидетелство за управление е връчено по реда на чл. 58, ал. 2 от ЗАНН. С тълкувателното решение ОСНК реши:

Субективната страна на състава на престъплението по чл. 343в, ал. 2 от НК в случаите, когато наказателното постановление за санкциониране на дееца по административен ред за управление на моторно превозно средство без съответно свидетелство за управление е връчено по реда на чл. 58, ал. 2 от ЗАНН, подлежи на доказване чрез всички способи на доказване по НПК и с всички доказателства и доказателствени средства. Недопустимо е умишълът на дееца за извършване на това престъпление да се обосновава само от законовата фикция по чл. 58, ал. 2 от ЗАНН.

По **Тълкувателно дело № 2/2016 г.**, образувано по искане на главния прокурор на Република България, към което са присъединени въпрос на министъра

на правосъдието, както и въпроси на председателя на Върховния касационен съд, е постановено **Тълкувателно решение № 2 от 22.12.2016 г.** по някои въпроси на транспортните престъпления. С тълкувателното решение ОСНК реши:

1. Поведението на пострадалия от пътнотранспортно произшествие пешеходец, когато той е допринесъл за вредоносния резултат, следва да се отчита при индивидуализацията на наказанието на извършителя на престъпление по чл. 343 от НК като смекчаващо отговорността обстоятелство.

Съпричиняването на резултата от пострадалия при пътнотранспортно произшествие не е сред предпоставките, обуславящи отлагането на изтърпяването на наказанието по чл. 66, ал. 1 от НК, но има косвено значение при преценката на възможността за постигане на целите на наказанието по чл. 36 от НК с прилагането на института на условното осъждане.

2. Установената по надлежния ред концентрация на алкохол на извършител на престъпление по чл. 343 от НК е от значение за определяне на степента на обществена опасност на деянието и на дееца, но не може самостоятелно да обуславя невъзможност за приложение на разпоредбата на чл. 66 от НК.

Установената по надлежния ред концентрация на алкохол на извършител на престъпление по чл. 343 от НК, надвишаваща минимално предвидената съставомерна стойност, има значение за приложението на чл. 93, т. 8 от НК в зависимост от фактическата обстановка тогава, когато са налице всички останали материално-правни предпоставки.

3. За да се приложат диференцираните процедури по Глава двадесет и осма и Глава двадесет и девета от НПК, следва да бъдат възстановени или обезпечени само съставомерните имуществени вреди от престъпление по чл. 343 от НК.

4. Отговор на този въпрос се дава в частта по решаване на 6 въпрос.

5. Констатира се неправилна съдебна практика, свързана с непълно, неточно или схематично мотивиране на съдебните актове на въпроса за вида непредпазливост при транспортните престъпления.

При излагане на мотиви в съдебните актове следва изрично да се посочва видът непредпазливост, при която е извършено престъплението по чл. 343 от НК, а при пропуск – той да се обсъжда и отстранява по реда на институционния контрол с

оглед процесуалните възможности за това.

6. Правото на пешеходеца при пресичане на пътното платно, в зависимост от мястото на пресичане, е:

а) Абсолютно, на специално очертана или неочертана с маркировка върху пътното платно, но сигнализирана с пътен знак пешеходна пътека, като се упражнява при спазване на правилата на чл. 113 и чл. 114 от ЗДвП.

Налице е съпричиняване на вредоносния резултат (смърт или телесна повреда) по чл. 343 от НК от страна на пешеходец при пресичане на пътното платно за движение на специално очертана или неочертана с маркировка върху пътното платно, но сигнализирана с пътен знак пешеходна пътека, в случаите, когато водач на моторно превозно средство е нарушил правилата за движение относно скоростта за движение по Закона за движение по пътищата и ако пешеходецът е нарушил правилата на чл. 113 и чл. 114 от ЗДвП.

б) Абсолютно, на регулирано със светофарна уредба място при навлизане на разрешен за пешеходеца сигнал на светофарната уредба.

Налице е съпричиняване на вредоносния резултат (смърт или телесна повреда) по чл. 343 от НК от страна на пешеходец при пресичане на местата, регулирани със светофарни уредби, в случаите, когато водач на моторно превозно средство е нарушил правилата за движение относно скоростта за движение по Закона за движение по пътищата и само ако пешеходецът не е спазил светлинната сигнализация на светофарната уредба.

в) Абсолютно, на място, което е продължение на тротоарите и банкетите върху платното за движение на кръстовище, като се упражнява при спазване на правилата на чл. 113 и чл. 114 от ЗДвП.

Налице е съпричиняване на вредоносния резултат (смърт или телесна повреда) по чл. 343 от НК от страна на пешеходец при пресичане на пътното платно за движение, на място, което е продължение на тротоарите и банкетите върху платното за движение на кръстовище в случаите, когато водач на моторно превозно средство е нарушил правилата за движение относно скоростта за движение по Закона за движение по пътищата, ако пешеходецът е нарушил правилата на чл. 113 и чл. 114 от ЗДвП.

г) Не е абсолютно при пресичане на пътното платно на нерегламентирано за тази цел място и пешеходецът трябва да съобразява правилата на чл. 113, т. т. 1, 2 и 4 и чл. 114 от ЗДвП.

Налице е съпричиняване на вредоносния резултат (смърт или телесна повреда) по чл. 343 от НК от страна на пешеходец, ако той не се е съобразил с ограниченията на чл. 113, ал. 1, т. т. 1, 2 и 4 и чл. 114 от ЗДвП и задължението да отиде на пешеходна пътека, когато в близост има такава.

7. Съдът е компетентен да даде правилната квалификация на нарушението, запълващо бланкетната норма на чл. 343 от НК, когато в обстоятелствената част на обвинението са описани фактическите обстоятелства по извършването му.

В края на 2016 г. по искане на председателя на Върховния касационен съд е образувано **Тълкувателно дело № 3/2016 г.** Основание за образуването му е решение на Съда на Европейския съюз от 08.11.2016 г. по дело C-554/14 („Огнянов“), като ОСНК трябва да отговори на въпроса дали следва да се приеме за изгубило сила приетото в т. 3 от Тълкувателно решение № 3/2013 г. по т. д. № 3/2013 г., че „Положеният общественополезен труд от трансферирания осъден български гражданин в осъдилата го държава трябва да бъде зачетен от съда за намаляване срока на наказанието, освен ако определеният от издаващата държава остатък за изтърпяване е изчислен след зачитане на положения труд“.

По делото е постановено през 2017 г. Тълкувателно решение № 3/12.04.2017 г. Общото събрание на Наказателната колегия на Върховния касационен съд (ВКС) реши:

Следва да се приеме за изгубило сила приетото в т. 3 от ТР № 3/12.11.2013 г. по т. д. № 3/2013 г., че „Положеният общественополезен труд от трансферирания осъден български гражданин в осъдилата го държава трябва да бъде зачетен от съда за намаляване срока на наказанието, освен ако определеният от издаващата държава остатък за изтърпяване е изчислен след зачитане на положения труд“ само когато се отнася за трансфер на осъдено лице от държава – членка на ЕС. Съдът на Република България като изпълняваща държава не може да намали наказанието на трансферирано от друга държава – членка на ЕС, лице поради положен от него труд по време на задържането му в издаващата държава, когато компетентните

органи на последната, при спазване на нейното законодателство, не са извършили подобно намаляване на наказанието.

Образувано през 2016 г. тълкувателно дело пред Общото събрание на Наказателната, Гражданската и Търговската колегии на ВКС (ОСНГТК на ВКС)

С разпореждане от 13.12.2016 г. на председателя на Върховния касационен съд по вече образувано Тълкувателно дело № 2/2016 г. на Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии на Върховния касационен съд по въпроса: „Включват ли се в кръга на лицата, легитимирани да получат обезщетение за неимуществени вреди от смъртта на техни близки, братята и сестрите на починалия, както и неговите низходящи и възходящи от втора степен?“ същото е преобразувано в Тълкувателно дело № 1/2016 г. на Общото събрание на Наказателната, Гражданската и Търговската колегии на ВКС.

в) Решения на ОСНК по спорни въпроси

Освен по реда на тълкувателната дейност през 2016 г. ОСНК се е произнасяло и по повдигнати от други съдилища или от страна на Наказателната колегия въпроси от областта на материалното и процесуалното наказателно право, като е постигало решения, с които се е обединявало около единна практика, за която съдилищата са уведомявани чрез изпращане за сведение на съответните препис-извлечения от протоколите от заседанията, в които е било взето решение по даден въпрос от съдебната практика:

- Решение на ОСНК от 02.02.2016 г. във връзка с констатациите и препоръките от доклада на зам.-председателя на ВКС и председател на Наказателната колегия от извършена проверка през 2015 г. в апелативните съдилища в страната и становища от председателите на Апелативен съд – Бургас и Апелативен съд – Пловдив: Председателите на апелативните съдилища, алтернативно – председателите на наказателните отделения или съответните упълномощени съдии, следва стриктно да спазват чл. 35, ал. 4 от Правилника за администрацията на съдилищата, като образуват производства по Глава 33 от НПК

за възобновяване на наказателни дела само ако са налице процесуалните изисквания за това, които са предвидени в чл. 419 – 424 от НПК;

- Становище на ОСНК от 02.02.2016 г. по въпроса за приложението на чл. 118, ал. 1, т. 1 от НПК: Не съществува законова пречка към настоящия момент обвиняемите и подсъдимите, спрямо които наказателното производство по една или друга причина е прекратено или приключило с присъда, включително и осъдителна (вкл. и по реда на Глава двадесет и девета „Решаване на делото със споразумение“ от сега действащия НПК, било то в хода на досъдебното или по време на съдебното производство – чл. 383 НПК), да свидетелстват в продължаващото по отношение на други лица наказателно производство и да бъдат разпитвани в качеството на свидетели;

- Решение на ОСНК от 11.02.2016 г. по въпроси, свързани с противоречива практика при присъждането на разноски по наказателни дела: в случаи, в които въззивната инстанция е пропуснала да се произнесе с решението по направените разноски, компетентен да се произнесе е първоинстанционният съд; в наказателното производство не следва да се обсъжда оплакване за прекомерност на разноските, т.е. неприложима е разпоредбата на чл. 78, ал. 5 от ГПК; компетентен да се произнесе по разноските, направени пред ВКС, когато последният е пропуснал да стори това в решението си, е първоинстанционният съд; въпросът за разноските, макар да е решен с присъда, не се ползва със сила на пресъдено нещо, поради което няма пречка да бъде пререшен по реда на чл. 306, ал. 1, т. 4 от НПК; когато наказателното производство, образувано по тѣжба на пострадалия до съда бъде прекратено, разноските винаги остават за сметка на частния тѣжител, без значение дали давността е настѣпила пред въззивната инстанция и какѣв е бил изходът на делото пред първоинстанционния съд; частният тѣжител не е длѣжен да прави искане за разноските пред всяка инстанция, ако такова се съдърѣжа в тѣжбата му, съдът е длѣжен служебно да следи за направените от него разноски и да се произнесе по тях; когато присѣдата на въззивния съд, с която той е следвало да се произнесе по въпроса за разноските не подлежи на касационен контрол, то и определението по чл. 306, ал. 1, т. 4 от НПК не подлежи на такѣв;

- Решение на ОСНК от 11.02.2016 г. по въпроса кой е компетентният съд в

производството по чл. 432, ал. 3 от НПК: В производството по чл. 432, ал. 3 от НПК е компетентен съдът по местонахождение на лечебното заведение, в което е настанено лицето;

- Решение на ОСНК от 11.02.2016 г. по въпроса необходимо ли е ново произнасяне от ВКС по чл. 43, т. 3 от НПК в рамките на едно досъдебно производство по въпросите за взимане и контрол върху мярката за неотклонение, след като вече веднъж ВКС се е произнесъл, като е променил подсъдността: Веднъж определена подсъдността от Върховния касационен съд по отношение на вземането и контрола на мярката „задържане под стража“, същата важи в рамките на досъдебното производство;

- Решение на ОСНК от 25.02.2016 г. по въпроса за приложението на *ne bis in idem* при наложени административни наказания по чл. 233 от Закона за митниците и наличие на наказателно производство по чл. 242, ал. 1, б. „а“ от НК: В случаите, в които има пълно съвпадение между деянията, наказани по административнонаказателен ред, и тези, за които е внесен обвинителен акт по чл. 242, ал. 1, б. „а“ от НК, наказателното производство следва да бъде прекратено, а в случаите на постановена присъда – тя следва да бъде отменена. Решението се прилага до влизането в сила на измененията в НПК;

- Решение на ОСНК от 25.02.2016 г. по въпроса за приложението на чл. 218б от НК: В случаите, когато съдът преквалифицира деяния по чл. 218б НК следва да се постанови оправдателен диспозитив по основния състав и да се прекрати наказателното производство в останалата му част. Решението се прилага до влизането в сила на измененията в НПК;

- Решение на ОСНК от 24.03.2016 г. по въпроса за приложението на чл. 327 НПК от въззивния съд: Заседанието по чл. 327 от НПК е задължително за въззивния съд, като същият следва да се произнесе с определение, в състав от трима съдии, по необходимостта, респективно липсата на необходимост от допускане на доказателства във въззивното производство;

- С оглед на поставен от Районен съд – Пазарджик въпрос – допустимо ли е да настъпи реабилитация по право (чл. 86 и чл. 88а от НК) за лице, осъдено на наказание глоба, която не е заплатена и за събирането на която е било образувано

изпълнително производство, обсъден на ОСНК на ВКС на 14.04.2016 г., изготвеното от ОСНК е изпратено на съответния съд;

- Решение на ОСНК от 26.04.2016 г. по въпроса могат ли частните обвинители и граждански ишци да участват в производство по възобновяване на наказателно дело: В производството за възобновяване на наказателно дело не се призовават други страни освен прокурора, осъдения или оправдания;

- Решение на ОСНК от 16.06.2016 г. по въпроса съществено процесуално нарушение ли е провеждането на съдебно заседание извън сградата на съда, когато за неговото провеждане липсва изрично определение на съда: Самият факт на провеждане на заседание извън сградата на съда, когато за неговото провеждане липсва изрично определение на състава на съда за посочване на мястото, което да е различно от съдебната сграда на съда, не е само по себе си съществено процесуално нарушение, освен ако от доказателствата по делото личи, че има въздействие по някакъв начин на административния ръководител върху съдебния състав;

- Решение от ОСНК от 16.06.2016 г. по въпроса как следва да се процедира в случаи на възражения за това, че съдебните заседатели по делата не са избрани на случаен принцип: Липсата на документ, удостоверяващ начина на сформиране на съдебния състав, не представлява абсолютно процесуално нарушение, което да налага отмяна на съдебния акт и връщане на делото за ново разглеждане;

- Решение от ОСНК от 16.06.2016 г. по въпроса на кой съд е целесъобразно изпращането на делото в случаите на чл. 43, т. 2 от НПК: В случаите на чл. 43, т. 2 от НПК делото трябва да се изведе извън района, в който попада съответният второинстанционен съд;

- Решение от ОСНК от 16.06.2016 г. по въпроса постановяването на Тълкувателно решение № 3/2015 г. на ОСНК основание ли е за възобновяване на вече приключили наказателни производства: Постановяването на Тълкувателно решение № 3/2015 г. не е основание за преразглеждане и възобновяване на вече приключили наказателни производства;

- На заседание на ОСНК от 24.11.2016 г. са сложени на обсъждане въпроси, свързани с немотивирани отводи по чл. 29, ал. 2 от НПК за промяна на местната

подсъдност, като копие от протокола от заседанието е изпратен на Съдийската колегия на ВСС и Инспектората на ВСС;

- На заседание на ОСНК от 08.12.2016 г. е постановено становище по въпроса кой е „съответният прокурор“ за участие в съдебно заседание: Когато обвинителният акт е изготвен от прокурор в прокуратура, на която е възложено разследването на основание чл. 195, ал. 4 от НПК, и тази прокуратура не е съответна на компетентния по правилата на местната и функционална подсъдност първоинстанционен съд или когато обвинителният акт е изготвен от прокурор в компетентната по правилата за местна подсъдност прокуратура, но по причина на промяна на местната подсъдност на наказателното производство делото подлежи на разглеждане от съд, на който тази прокуратура не е съответна, то съответен прокурор за участие в съдебно заседание е както прокурор от съответната на съда прокуратура, така и прокурор от определената прокуратура, на която е възложено разследването и където е изготвен обвинителният акт, за когото е издадена командировъчна заповед за участие в разглеждането на конкретното дело. Участието на прокурор би било надлежно както когато участва който и да е от посочените прокурори, така и когато участват двамата (или повече) прокурори. Не може да се твърди несъответност на участващия прокурор и в случаите, когато въз основа на командировъчна заповед за участие при разглеждане на конкретно дело в съдебно заседание участва прокурор от по-горестояща прокуратура;

- Становище на ОСНК от 08.12.2016 г. по въпроси, поставени от Апелативен съд – Бургас, свързани с образуването и разглеждането на дела по искания за възобновяване на наказателни производства на основание чл. 422, ал. 1, т. 5 от НПК, по които са възникнали противоречиви разрешения в практиката на съда: лице, което е признато за виновно в извършването на престъпление, но не е наказано, няма качеството на осъдено по смисъла на чл. 420, ал. 2 от НПК и не е легитимирано да иска възобновяване на наказателното производство на основание чл. 422, ал. 1, т. 5 от НПК; не е допустимо второ или поредно искане за възобновяване на наказателно дело, подадено в шестмесечния срок по чл. 421, ал. 3 от НПК, с аналогични основания и оплаквания като наведени в предходното искане, по което има постановено решение с резултат от производството по

възобновяване – искането „оставено без уважение“; не е допустимо второ или поредно искане за възобновяване на наказателно дело, подадено в шестмесечния срок по чл. 421, ал. 3 от НПК, с което е наведено различно ново основание, по което съдебният състав, разгледал първото искане, не се е произнасял; допустимо е искане с аналогични или нови оплаквания, подадено от друго осъдено лице по същото наказателно дело – съучастник; допустимо е искане с аналогични или нови оплаквания от осъден независим извършител; когато искането за възобновяване на наказателно дело е недопустимо, но е образувано дело за възобновяване, прекратяването на съдебното производство по това дело следва да се осъществи с определение.

Последователността на съдебната практика и правилното администриране на делата се осъществява и чрез насоки, които наказателната колегия дава на долустоящите съдилища чрез писма, когато няма основание за образуване на тълкувателно дело:

- През м. януари 2016 г. е изпратено писмо от председателя на Наказателната колегия на ВКС до председателя на Наказателно отделение на АС – София за обръщане на внимание на съдиите относно диспозитивите, с които се произнасят по дела за възобновяване в случаите, в които приемат искането за недопустимо и в случаите, в които се произнасят по същество на същото;

- В края на м. май 2016 г., на съдиите от Апелативния специализиран наказателен съд (АСНС) и Специализирания наказателен съд (СНС) е изпратена съдебна практика на ЕСПЧ по повод становище на съдиите от СНС, отправено до ОСНК на ВКС, за съответствието на чл. 270 от НПК с чл. 5, пар. 4 във вр. с пар. 1, б. „с“ от ЕКПЧ;

- На 11.11.2016 г. с писмо на заместник-председателя на ВКС и ръководител на Наказателната колегия до председателите на апелативните, окръжните съдилища и СГС същите са уведомени за постановеното на 08.11.2016 г. решение на Съда на ЕС (Голям състав) по дело C-554/14 („Огнянов“) по повод на преюдициално запитване, отправено от СГС. Към административните ръководители на посочените съдилища е отправена молба за съдействие за запознаване с решението на Съда на ЕС по дело C-554/14 на всички съдии от

наказателните отделения на ръководените от тях съдилища, разглеждащи производства по изпълнение на Европейска заповед за арест, които да вземат предвид постановеното решение на Съда на ЕС при решаване на въпросите по чл. 44, ал. 11 и ал. 13 от Закона за екстрадицията и Европейската заповед за арест, а СГС – и в производства по Глава тридесет и шеста, Раздел I от НПК. В писмото на заместник-председателя на ВКС и ръководител на Наказателната колегия е посочено, че даденият отговор под номер две в решението на Съда на ЕС по дело С-554/14 следва да бъде съотнесен и съобразен при прилагането на точка три от Тълкувателно решение № 3/2013 г. по Тълкувателно дело № 3/2013 г. на ОСНК на ВКС. Както беше посочено по-горе в доклада, по искане на председателя на ВКС е образувано Тълкувателно дело № 3/2016 г.

Във връзка с писма на Дирекция „Процесуално представителство на Република България пред ЕСПЧ“ на Министерството на правосъдието (МП):

- С писмо от 01.02.2016 г. до председателите на Окръжен съд – Благоевград и Районен съд – Благоевград е изпратено копие на решение на ЕСПЧ по дело „С. З. срещу България“ (жалба № 29263/12) за обсъждането му на общи събрания на съдиите, разглеждащи наказателни дела и набелязване на мерки за преодоляване на причините, довели до постановяване на нарушенията, допуснати в съдебната фаза на процеса, и уведомяване на ВКС за резултата от обсъждането;

- С писмо от 11.02.2016 г. до председателите на петте апелативни съдилища и председателите на окръжните съдилища същите са уведомени, че с решение на ЕСПЧ от 03.06.2014 г., постановено по делото „Хаджиев срещу България“, е прието, че е налице нарушение на чл. 5, ал. 1 от ЕКПЧ, за което да запознаят съдиите със съдържанието му и да бъдат предприети мерки за недопускане на подобни нарушения;

- С писмо от 05.12.2016 г. до Окръжен съд – Варна във връзка с решение на ЕСПЧ по дело „Славов и други срещу България“ (жалба № 58500/10) е отправена молба за запознаване на съдиите от наказателното отделение на съда с горепосоченото решение и уведомяване за мерките, предприети за отстраняване на констатираното нарушение на чл. 6, пар. 2 и чл. 8 от ЕКПЧ.

Необходимо е в този доклад да се отбележи, че със Заповед №

1384/29.07.2016 г. на председателя на ВКС, предвид натовареността на Наказателната колегия с аналитична дейност, участие в работни групи и изготвяне на становища по законопроекти, както и анализ на остаряла съдебна практика на колегията, с цел оптимизиране на работата, проучване на старата съдебна практика и преценка на необходимостта от обявяване на загубили сила постановления на Пленума на Върховния съд и тълкувателни решения на ОСНК на ВС, е създадено Аналитично звено в Наказателната колегия на ВКС. Звеното извършва анализ на противоречива съдебна практика, както и преценява необходимостта от тълкувателна дейност на ВКС. Съдиите от звеното участват в работни групи от името на ВКС, както и изготвят проекти за становища по проекти за нормативни актове, които предлагат за обсъждане на ОСНК. Те работят при намалена натовареност за всички категории дела, като продължават участието си в съдебни заседания в сформираните на случаен принцип съдебни състави съобразно заседателния график на Трето наказателно отделение. Със Заповед № 2630 от 23.12.2016 г. на председателя на ВКС действието на горепосочената заповед е продължено за периода 01.01. – 01.10.2017 г.

За краткия период от създаването му Аналитичното звено изготви значителен брой становища от името на Наказателна колегия/ВКС в резултат на прегледа на съдебна практика:

- относно проект на Закон за отклоняване от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки, изпратен от МП в края на м. септември 2016 г.;

- относно проект на ЗИД на НПК и Закона за екстрадицията и Европейската заповед за арест за въвеждане на Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 г. относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане (Директива 2013/48/ЕС) – изпратен от МП в края на м. октомври 2016 г.;

- от името на ВКС: по конституционно дело № 13/2016 г. на Конституционния съд на Република България, образувано по искане на главния прокурор на Република България за обявяване на противоконституционност на

разпоредби на ЗИД на НК (обн. ДВ, бр. 74 от 26.09.2015 г.), обсъдено и прието на Пленум на ВКС от 14.12.2016 г.;

- относно въпроси, поставени от АС – Бургас, свързани с образуването и разглеждането на дела по искания за възобновяване на наказателно производство на основание чл. 422, ал. 1, т. 5 от НПК, по които са възникнали противоречиви разрешения в практиката на съда;

- във връзка с решение на Съда на ЕС по дело С-554/2014 („Огнянов“) – проект на искане от председателя на ВКС за приемане на тълкувателно решение по въпроса „Следва ли да се приеме за изгубило сила приетото в т. 3 от Тълкувателно решение № 3/12.11.2013 г. по т. д. № 3/2013 г., че „Положеният общественополезен труд от трансферирания осъден български гражданин в осъдилата го държава трябва да бъде зачетен от съда за намаляване срока на наказанието, освен ако определеният от издаващата държава остатък за изтърпяване е изчислен след зачитане на положения труд“? – образувано е т. д. № 3/2016 г.

В края на 2016 г. от Аналитичното звено на ВКС е изготвен Доклад – анализ на основанията, на които съдилищата взимат мярка за неотклонение „домашен арест“ и на които изменят мярката за неотклонение „задържане под стража“ в „домашен арест“. Анализът е извършен въз основа на изпратени от председателите на апелативните съдилища, включително АСНС и Военно-апелативния съд, доклади за проучване на съдебната практика по отношение на мярката за неотклонение „домашен арест“ и справки за съдебните актове, с които е взета мярка за неотклонение „домашен арест“ или е изменена мярка за неотклонение „задържане под стража“ в „домашен арест“. Обобщено, от извършения анализ се налага изводът, че не е налице противоречива или неправилна практика на съдилищата. Констатираното неправилно приложение на закона е инцидентно и изолирано, така че не са налице основания за тълкувателна дейност на ВКС по въпроси, свързани с прилагането на мярката за неотклонение „домашен арест“. Преодоляването на констатираните неправилни произнасяния може да бъде осъществено чрез разглеждане и анализ на практиката по райони и по пътя на специализирани обучения.

През 2017 г. продължава работата на Аналитичното звено по възложени през

2016 г. задачи, които не са приключени до края на календарната година: във връзка с писмо на зам.-председателя на СГС за преценка относно необходимостта от извършване на тълкувателна дейност от ОСНК на ВКС по въпроса за приложението на чл. 250, ал. 1, т. 2 от НПК в хипотезата на чл. 9, ал. 2 от НК; във връзка с писмо на председателя на СНС относно въпроси, свързани с прилагане разпоредбите на чл. 368 – 369 НПК.

II. ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ

Статистически данни за делата за разглеждане през 2016 г. в Гражданската колегия на Върховния касационен съд и за свършените дела през годината

Несвършени дела към 1 януари 2016 г. От тях: - касационни дела - частни производства	1 561 бр. 1 319 бр. 242 бр.
Постъпили дела през 2016 г. От тях: - касационни дела - частни производства	6 298 бр. 4 715 бр. 1 583 бр.
Общ брой на делата за разглеждане през 2016 г. От тях: - касационни производства - частни производства	7 859 бр. 6 034 бр. 1 825 бр.
Свършени дела през 2016 г. От тях: - свършени касационни дела - свършени частни производства	5 087 бр. 3 650 бр. 1 437 бр.
Несвършени дела към 31 декември 2016 г. От тях: - касационни дела - частни производства	2 664 бр. 2 425 бр. 239 бр.

1. КАДРОВА ОБЕЗПЕЧЕНОСТ

През 2016 г. в Гражданската колегия на ВКС са работили общо 57 съдии, като през годината трима съдии от колегията са избрани за членове на Комисията по атестирането и конкурсите към Съдийската колегия на ВСС и на техните места са командировани съдии от апелативните съдилища. Поради промени в

персоналния състав на колегията към 31.12.2016 г. съдиите са 51.

2. ПОСТЪПЛЕНИЯ

а) Организация по образуване и насрочване на делата

Със Заповед № 33 от 07.01.2016 г. на председателя на ВКС, предвид необходимостта от надлежно администриране на постъпващите частни жалби срещу определения на състави на ВКС, беше изменена Заповед № 221/19.12.2012 г. на председателя на ВКС, като беше указано на заместниците на председателя и ръководители на Гражданската и Търговската колегии и на председателите на отделения в двете колегии, че при постъпване на частни жалби срещу определения или разпореждане на състав на ВКС, по същите не следва да се образуват частни производства, преди частните жалби да са надлежно администрирани от състава, който е постановил обжалвания акт.

Със Заповед № 32 от 07.01.2016 г. на председателя на ВКС беше допълнена Заповед № 136 от 25.01.2013 г. на председателя на ВКС с оглед на спазване на установената специализация с Решение № 2 от 31.03.2008 г. на Пленум на ВКС и Заповед № 1015 от 27.05.2008 г. на председателя на ВКС.

Във връзка с развитието на тълкувателната дейност в колегията, както и в Общото събрание на съдиите от Гражданската и Търговската колегии, със Заповед № 772 от 09.05.2016 г. на председателя на ВКС беше назначена комисия със задача да изготви проект на правила за приемане на тълкувателни решения в Гражданската и Търговската колегии. Проектът на правилата беше приет с решение на Пленума на ВКС от 15.11.2016 г.

Предвид необходимостта от създаване на организация за изпълнение на Заповед № 839/18.05.2016 г. на председателя на ВКС, с която бяха прехвърлени 700 бр. търговски дела в Гражданската колегия на ВКС, беше издадено Разпореждане № 986/16.06.2016 г. на заместниците на председателя на ВКС и ръководители на Гражданската колегия и Търговската колегии. Делата бяха разпределение по 13 бр. на всеки съдия от колегията, включително на нейния ръководител и на председателите на отделения, участвали в разпределението със

100% натовареност.

Във връзка с решение на ВСС по Протокол № 42 от 23.07.2015 г., с което на административните ръководители на съдилищата е указано предприемане на мерки с цел преодоляване на случаите на неоснователни или немотивирани отводи, със Заповед № 2631 от 23.12.2016 г. на председателя на ВКС заместниците на председателя на ВКС и ръководители на колегии са задължени да водят регистър на отводите по чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК, считано от 01.01.2017 г. С разпореждане № 5/20.01.2017 г. на заместника на председателя на ВКС и ръководител на Гражданската колегия на секретаря на колегията е възложено, съгласувано със съдебен помощник, да поддържа и актуализира в електронен формат отводите по чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК, както и да поддържа и съхранява класъор с копия от определенията по чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК.

Със Заповед № 974/24.06.2015 г. на председателя на ВКС бяха утвърдени Правила за насрочване на делата в Гражданска колегия и Търговска колегия на ВКС, насочени към осигуряване на еднаква месечна натовареност на съдиите от Гражданската и Търговската колегии на ВКС. Правилата бяха изготвени от комисия, назначена със Заповед № 368/24.03.2015 г. на председателя на ВКС, като същите са съгласувани с ръководителите на двете колегии и с председателите на отделения в двете колегии. Съгласно Правилата месечно на всеки съдия се насрочват по три закрити заседания и не по-малко от едно открито заседание, като в едно закрито заседание се насрочват по четири дела, а в открито заседание – три дела на съдия, за да се осигури еднаква месечна натовареност на съдиите от Гражданската колегия на ВКС. Предвид прехвърлянето на 700 бр. търговски дела от Търговската колегия на ВКС в Гражданската колегия на ВКС със Заповед № 839/18.05.2016 г. и увеличената натовареност на съдиите от колегията, беше изменена т. 2 от посочената заповед, като за закрито заседание вместо по 4 дела, вече се насрочват по 3 бр. дела.

И през 2016 г. продължи да действа Заповед № 1170/15.07.2015 г. на председателя на ВКС, насочена към осигуряване на равномерна натовареност на съдиите от Гражданската колегия на ВКС. Съгласно посочената заповед постъпващите в Гражданската колегия частни производства по чл. 274, ал. 2 и по

чл. 274, ал. 3 ГПК се разпределят между всички съдии от колегията и по нарочен индекс за двете групи дела; делата по Закона за кадастъра и имотния регистър се разпределят между съдиите от Първо и Второ граждански отделения; делата по Закона за адвокатурата, Закона за нотариусите и нотариалната дейност и Закона за частните съдебни изпълнители се разпределят между съдиите от Трето и Четвърто граждански отделения; делата по ЗОПДИППД (отм.) и ЗОПДНПИ се разпределят между съдиите от Трето и Четвърто граждански отделения. Заповедта влезе в сила от 01.10.2015 г. Съгласно цитираната заповед и през 2016 г. в програмата за разпределение на делата на случаен принцип продължи да действа механизмът за изравняване на натовареността на съдиите в рамките на календарната година по постъпващите в Гражданската колегия дела по ЗКИР, ЗА, ЗННД, ЗЧСИ, ЗОПДИППД (отм.) и ЗОПДНПИ.

б) Брой на образуваните дела и средна натовареност на съдиите от Гражданска колегия

През 2016 г. в Гражданската колегия на ВКС за образувани 6 298 броя нови дела, като постъпилите преписки са били 7 565 броя, от които 1 267 бр. са били прекратени. В сравнение с 2015 г. образуваните дела през 2016 г. са намалели незначително с 69 бр. (2015 г. – 6 367 бр. дела), като в сравнение с 2015 г. постъпилите в Гражданската колегия преписки са били 7 548 бр., от които прекратени 1 181 бр. В сравнение с 2014 г. намалението на делата е с 1 221 бр. дела, при новообразувани 7 519 бр. дела. Конкретно новообразуваните касационни граждански дела през 2016 г. са 4 715 бр., които са се увеличили в сравнение с 2015 г. с 500 бр. (2015 г. – 4 215 бр. касационни дела). Частните производства, образувани през периода, са 1 583 бр. дела, които са намалели с 569 бр. дела в сравнение с 2015 г. – 2 152 бр. частни дела. Това намаление е резултат преди всичко от законодателните промени, отнасящи се до чл. 280, ал. 2 ГПК (обн. ДВ, бр. 50/2015 г.), но и отразява общата тенденция за намаляване на броя на гражданските дела в страната изобщо.

През 2016 г. четиримата председатели на отделения в колегията са постановили общо 1 267 разпореждания за връщане на преписки, образувани по

нередовни или недопустими жалби, изпратени до ВКС, както следва: Първо отделение – 262 бр., Второ отделение – 247 бр., Трето отделение – 286 бр., и Четвърто отделение – 472 бр.

Средната натовареност на съдиите в Гражданската колегия на ВКС през 2016 г., предвид свършените дела (5 087 бр. дела), се определя на 100 бр. дела на съдия, при 51 съдии в края на 2016 г., като съставът се е менил през различните периоди на 2016 г. (от м. януари 2016 г. до 13.02.2016 г. – 54 съдии, от 14.03.2016 г. до 31.08.2016 г. – 53 съдии, от 01.09.2016 г. до 19.09.2016 г. – 52 съдии, от 20.09.2016 г. до 09.10.2016 г. – 49 съдии, от 10.10.2016 г. до 07.11.2016 г. – 51 съдии, от 7.11.2016 г. до 14.11.2016 г. – 52 съдии, и от 14.11.2016 г. до 31.12.2016 г. – 51 съдии).

За отчетния период всеки съдия от Гражданската колегия е участвал в разглеждането средно на 300 дела, като е бил докладчик средно по 100 свършени дела. На отделен съдия от колегията през отчетния период в тричленен състав е било възложено да докладва средно по 154 новообразувани през годината и заварени от предходната година дела, а в смесен петчленен състав му е било възложено да докладва средно по 1 дело. В тричленен състав на всеки съдия от колегията са били разпределени средно 123 новообразувани през годината дела.

Към 01.01.2016 г. общият брой на несвършените от предходен период дела е бил 1 561 бр., или несвършените към 01.01.2016 г. дела са приблизително 24% спрямо новообразуваните през 2016 г. дела (8% по-малко, отколкото е процентът на несвършените спрямо новообразуваните дела през 2015 г.). Общият брой на делата за разглеждане в Гражданската колегия за периода 01.01.2016 г. – 31.12.2016 г. е 7 859 бр. при 8 400 общ брой дела за 2015 г. и 9 677 общ брой дела за 2014 г.

в) Видове образувани дела

През 2016 г. в Гражданската колегия на ВКС са образувани общо 6 298 нови дела, от които 41 са образувани пред смесен петчленен състав на ВКС и ВАС, а пред тричленен състав – 6 257 броя. Образуваните през 2016 г. дела по видове са, както следва: граждански дела (по касационни жалби и молби за отмяна) – 4 015

бр.; частни производства – 1 583 броя; търговски дела, прехвърлени от Търговската колегия – 700 бр. В Първо отделение на Гражданската колегия през 2016 г. са образувани 1 272 дела, във Второ отделение – 1 025 дела, в Трето отделение – 1 734 дела, в Четвърто отделение – 2 226 дела, и пред петчленен смесен състав – 41 бр. дела.

г) Разпределени дела по текст на образуване

През 2016 г. постъпилите дела в Гражданската колегия на ВКС са разпределяни съгласно действащата в колегията специализация, установена с оглед вида на делото. Намаление е налице по отношение на следните видове дела: установителни иски по чл. 97, ал. 1 ГПК (отм.); разпределение на ползването на съсобствена вещ – чл. 32, ал. 2 ЗС; иски по чл. 72 ЗС – право на добросъвестния владеец на подобренията; иски по чл. 30 ЗН – възстановяване на запазена част; иск по чл. 69 ЗН – делба на наследство; производства по частни жалби – чл. 274, ал. 2 ГПК; определяне на друг равен съд поради отвод – чл. 23 ГПК, производства по молби за отмяна на влезли в сила решения – чл. 303 ГПК; иски за нищожност – чл. 26 ЗЗД; иски по чл. 31 ЗЗД – унищожаемост на договор поради невъзможност и неразбиране или ръководене на действията; отменителен иск по чл. 135 ЗЗД; иск по чл. 31, ал. 2 ЗС – иск за обезщетение на неползващия съсобственик; иск за изплащане на трудово възнаграждение – чл. 128 КТ; иск за вреди от отчетническа дейност – чл. 207 КТ; иск за установяване на трудово правоотношение – чл. 357 КТ; развод поради разстройство на брака – чл. 49 СК; родителски права след развода – чл. 59 СК; спор относно родителските права – чл. 127 СК; иск за определяне местоживеенето на децата – чл. 127, ал. 2 СК; иск по чл. 150 СК – изменение и прекратяване на издръжката; иск за съществуване на вземането – чл. 415 ГПК; иск за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност – чл. 28 ЗОПДИППД; производство по чл. 73 ЗЧСИ – обжалване на решение на дисциплинарната комисия на Камарата на ЧСИ; иск за установяване на дискриминация – чл. 71 ЗЗДискр и др.

Увеличение е имало на следните видове дела: установителен иск по чл. 124, ал. 1 ГПК; иск за защита на отнето владение – чл. 76 ЗС; негаторен иск по чл. 109

ЗС; иск по чл. 53, ал. 2 ЗКИР – иск за непълноти и грешки в кадастралната карта и кадастралните регистри, свързани със спор за материално право; производства по спирание на изпълнението на влязло в сила решение – чл. 309 ГПК; иск по чл. 42 ЗЗД – мним представител и превишаване пределите на представителната власт; иск по чл. 45 ЗЗД – непозволено увреждане; иск по чл. 50 ЗЗД – обективна отговорност за вреди от вещи; иск по чл. 55 ЗЗД – неоснователно обогатяване; обезщетение при гестия – чл. 61 ЗЗД; иск по чл. 79, ал. 1 ЗЗД – изпълнение или обезщетение при неизпълнение; иск за лихва – чл. 86 ЗЗД; иск за неустойка – чл. 92 ЗЗД; иск на солидарния длъжник срещу останалите съдлъжници – чл. 127, ал. 2 ЗЗД; иск по чл. 233 ЗЗД – връщане на вещта при наем; иск по чл. 240 ЗЗД – договор за заем; иск по чл. 266 ЗЗД – възнаграждение; иски, свързани с ползите и тежестите на съсобствени вещи – чл. 30, ал. 3 ЗС; иск за признаване уволнението за незаконно – чл. 344, ал. 1 КТ; иск по чл. 29 СК – определяне на по-голям дял на съпруга; иск за съществуване на вземането по чл. 422 ГПК; иск по чл. 542 ГПК – иск за установяване и удостоверяване на факти по съдебен ред; обжалване на решение на Висшия адвокатски съвет – чл. 7 ЗАДв; иски по чл. 55 ЗЗД – неоснователно обогатяване; иск за изпълнение или обезщетение при неизпълнение – чл. 79, ал. 1 ЗЗД, иск по чл. 92 ЗЗД – неустойка, иск по чл. 135 ЗЗД – Павлов иск и др.

Статистиката за 2016 г. показва значително като цяло увеличаване на броя на постъпилите касационни дела за сметка на намалелия брой частни производства. Очевидно и двете тенденции са резултат на настъпилите през 2015 г. нормативни изменения и конкретно промените в чл. 280, ал. 2 ГПК и чл. 274, ал. 2 ГПК (обн. ДВ, бр. 50 от 2015 г.). Новата редакция на чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК предвиди обжалваемост пред ВКС на всички въззивни решения по иски за собственост и съединените с тях иски от обуславящо значение за правото на собственост независимо от цената на иска. По-големият брой касационни дела се дължи и на разгледаните 700 бр. търговски дела съгласно Заповед № 839/18.05.2016 г. на председателя на ВКС.

Независимо от увеличения брой постъпили и образувани касационни дела и настъпилата промяна във вида на разглежданите дела, съдиите от Гражданската колегия на ВКС са работили отговорно, качествено и при спазване на разумните

срокове за разглеждане на делата.

3. ПРОВЕДЕНИ ЗАСЕДАНИЯ И ПРИКЛЮЧЕНИ ДЕЛА

а) Проведени открити съдебни заседания

През 2016 г. в Гражданската колегия на ВКС са проведени 1 136 открити съдебни заседания и 3 086 закрити съдебни заседания.

През отчетния период съдиите от Гражданска колегия на ВКС са участвали като докладчици средно в 22 открити съдебни заседания и като членове на състав средно в 44 заседания. В закрити съдебни заседания са участвали като докладчици средно в 60 заседания, а като членове на състав средно в 120 заседания.

По 104 бр. дела съдии от Гражданската колегия на ВКС са участвали като членове на смесен 5-членен състав по дела за спор за подсъдност, образувани във Върховния административен съд.

Не са установени случаи на неоснователно отлагане на делата от съставите на Гражданската колегия на Върховния касационен съд. От проведените заседания по обективни причини са били отложени дела в 83 заседания, което представлява 7% от общия брой на проведените в колегията открити съдебни заседания.

б) Свършени дела

През отчетния период са свършени общо 5 087 дела или с 1 592 дела по-малко от предходната 2015 г. и с 2 421 дела по-малко в сравнение с 2014 г., което се дължи на по-малкия среден брой съдии в Гражданската колегия през 2016 г., както и на намаления брой дела за насрочване в открито и закрито съдебно заседание в резултат на Заповед № 839/18.05.2016 г. на председателя на ВКС. Делата, приключили в открито съдебно заседание през 2016 г., са 957 броя или около 19% от общия брой на свършените дела (в това число се включват и приключените през 2015 г. дела, заварени от предходната година). Свършените касационни дела през отчетния период са 3 650 бр., а свършените частни производства са 1 437 бр. Свършените дела със съдебен акт по същество са 2 003 бр., от които касационните дела със съдебен акт по същество са 1 152 бр., а

свършените частни производства със съдебен акт по същество са 851 бр. Делата, разгледани по чл. 288 ГПК, са общо 3 074 бр., от тях допуснати до касационно обжалване са 389 бр. дела, или 13%, а недопуснатите до касационно обжалване дела по чл. 288 ГПК са 2 685 бр., или 87%. Високият процент недопуснати до касационно разглеждане дела е обусловен от активната тълкувателна дейност на ВКС, в резултат на която във все по-голяма степен актовете на въззивните съдилища са съобразени със задължителната практика на касационната инстанция.

През годината са постановени 1 076 бр. решения, 5 986 бр. определения и 58 бр. разпореждания от съставите на Гражданската колегия на ВКС.

От 01.01.2016 г. до 31.12.2016 г. в Първо отделение на Гражданската колегия общо свършените дела са 1 034, във Второ отделение – 771, в Трето отделение – 1 529, в Четвърто отделение – 1 716. Общо решени в 5-членен състав са 37 дела.

Към 01.01.2016 г. несвършените дела в Гражданската колегия са 1 561 броя, което представлява приблизително 20% от общия брой 7 859 дела, висящи в началото на периода и образувани през същия период в колегията. Наблюдава се намаление на несвършените дела в началото на отчетния период – 1 561 бр., в сравнение с несвършените дела в началото на 2015 г. – 2 033 бр. В края на отчетния период броят на несвършените дела се увеличава в сравнение с началото на периода, като към 31.12.2016 г. те са 2 664 броя. Както беше посочено по-горе, това обективно е обусловено от намаления брой дела, разглеждани в едно заседание съгласно Заповед № 839/18.05.2016 г. на председателя на ВКС.

в) Срочност на изготвяне на касационните съдебни актове

От решенията през годината дела 3 414 бр., или 93,53%, са приключили в разумния 3-месечен срок, считано от датата на съответното открито или закрито заседание, а 236 бр., или 6,47%, извън този срок. От частните производства 1 422 бр., или 98,96%, са приключили в 3-месечен срок, а 15 бр., или 1,04%, извън този срок.

4. ДЕЙНОСТ ПО УЕДНАКВЯВАНЕ НА СЪДЕБНАТА ПРАКТИКА. ПРОЗРАЧНОСТ НА ПРАВОРАЗДАВАНЕТО

а) Постановени през 2016 г. тълкувателни решения от Общото събрание на Гражданската колегия

През 2016 г. са приети следните тълкувателни решения от Общото събрание на Гражданската колегия:

Тълкувателно решение № 8/2014 г. от 23.02.2016 г. по т.д. № 8/2014 г. по описа на ОСГК за уеднаквяване на съдебната практика по следните въпроси:

1. Как се определя цената на иска и дължимата държавна такса по иск с правна квалификация чл. 53, ал. 2, изр. 2 от Закона за кадастъра и имотния регистър (ЗКИР) – първоначална редакция, преди измененията в ЗКИР, обн., ДВ, бр. 49 от 2014 г.?

2. Допустими ли са искове за собственост на реална част от имот, когато тази реална част е част от бивш имот, възстановен по реда на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ), Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти (ЗВСОНИ) или Закона за възстановяване собствеността върху някои отчуждени имоти по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС?

3. Обусловена ли е допустимостта на иска по чл. 53, ал. 2, изр. 2 ЗКИР (първоначална редакция) от предварително провеждане на административна процедура по чл. 53, ал. 1 ЗКИР (първоначална редакция) по констатиране на непълноти или грешки в кадастралната карта?

4. Допустим ли е иск за собственост на реална част от имот, когато тази част неправилно е заснета в кадастралния план или в кадастралната карта като част от съседен имот или изобщо не е заснета като самостоятелен имот, без да е проведен иск по чл. 53, ал. 2, изр. 2 ЗКИР (първоначална редакция), респективно – административната процедура по чл. 53, ал. 1 ЗКИР (първоначална редакция) за поправяне на непълнотите и грешките в одобрената кадастрална карта и кадастрални регистри?

5. Обуславящо ли е по смисъла на чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК производството по предявен иск с правна квалификация чл. 53, ал. 2, изр. 2 ЗКИР (първоначална редакция) за производството по предявен иск за собственост на имота, по отношение на който се твърди непълнота или грешка при нанасянето му в кадастралната карта?

През разглеждания период, предмет на отчетния доклад, е прието **Тълкувателно решение № 4/2014 г. от 14.03.2016 г.** по т.д. № 4/2014 г. по описа на ОСГК по следните спорни въпроси:

1. Относно цената на някои иски

А) Как се определя цената на иска и дължимата държавна такса по иск с правна квалификация чл. 42 от Закона за наследството?

Б) Приложима ли е разпоредбата на чл. 71, ал. 2 ГПК при определяне цената на исовете по чл. 69, ал. 1, т. 4 ГПК?

В) Подлежи ли на касационно обжалване въззивно решение, постановено по иск за собственост на имот с цена на иска под посочения в чл. 280, ал. 2 ГПК (редакция, преди изменението със ЗИД на ГПК, публ. в ДВ, бр. 50 от 03.07.2015 г.) размер, ако решението обективира и произнасяне по възражение на ответника за право на задържане на имота до заплащане на подобрения на стойност над този размер?

2. Относно установителните и ревандикационните иски за собственост

А) Следва ли съдът, сезиран с осъдителен иск по чл. 108 от Закона за собствеността, да се произнесе с установителен диспозитив за принадлежността на правото на собственост към патримониума на ищеца?

Б) Допустимо ли е по реда на изменение на иска (чл. 214, ал. 1 ГПК) преминаване от положителен установителен или ревандикационен към отрицателен установителен иск и обратно?

В) Допустимо ли е по реда на изменение на иска (чл. 214, ал. 1 ГПК) ищецът по предявен иск за собственост да се позове при условията на евентуалност и на друго придобивно основание, различно от посоченото в обстоятелствената част на исковата молба?

Г) Необходимо ли е предоставеният за стопанисване или управление имот да е заприходен в баланса на държавното предприятие към момента на преобразуването, за да се приложи нормата на чл. 17а от Закона за преобразуване и приватизация на държавни и общински предприятия (ЗППДОБП (отм.)?)

3. Относно допустимостта на някои иски за собственост

А) Допустим ли е установителен иск с правна квалификация чл. 14, ал. 4 от

Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ), ако в полза на ищеца не е подадено заявление в срока по чл. 11, ал. 1 ЗСПЗЗ или не е предявен иск по чл. 11, ал. 2 ЗСПЗЗ до 12.05.2007 г.?

Б) Налице ли е правен интерес от предявяване на иск за собственост срещу лице, което се е разпоредило със спорния имот преди завеждането на исковата молба?

През 2016 г. е прието **Тълкувателно решение № 2/2015 г. от 06.06.2016 г.** по т.д. № 2/2015 г. по описа на ОСГК по следния въпрос: Приложими ли са общите правила на ГПК за присъждане на разноските, направени в производството по чл. 1, ал. 1, т. 3 от Закона за установяване на трудов и осигурителен стаж по съдебен ред?

Тълкувателно решение № 5/2014 г. от 24.06.2016 г. по т.д. № 5/2014 г. по описа на ОСГК е прието по въпросите:

I. Относно жилищностроителните кооперации и етажната собственост:

1. Може ли да се придобие по давност право на собственост върху вещ, собственост на жилищностроителна кооперация, при действието на забраната, установена с чл. 31, ал. 3 от Закона за кооперациите (обн., ДВ, бр. 63 от 1991 г., отменен със Закона за кооперациите, обн., ДВ, бр. 113 от 28.12.1999 г.)?

2. Материално легитимирана ли е жилищностроителната кооперация да претендира обезщетение по чл. 59 ЗЗД за лишаването ѝ от възможността да ползва свой собствен имот, разпределен на член на кооперацията?

3. Подлежи ли на разглеждане по реда на обезпечителното производство молбата за спиране изпълнението на решение на общо събрание на етажна собственост (чл. 40, ал. 3 ЗУЕС) и подлежи ли на обжалване определението, с което съдът се произнася по същата? и

II. Относно иска по чл. 31, ал. 2 ЗС:

1. Приложима ли е разпоредбата на чл. 31, ал. 2 ЗС при съпругеската имуществена общност, когато общият имот се ползва само от единия съпруг?

2. Необходимо ли е, за да бъде уважен искът по чл. 31, ал. 2 ЗС, писмената покана на лишения от ползването съсобственик да обективира желание за реално ползване на съсобствената вещ съобразно правата му?

През годината е прието **Тълкувателно решение № 3/2014 г. от 28.06.2016 г.** по т.д. № 3/2014 г. по описа на ОСГК по въпроса: Нищожен ли е договорът за прехвърляне на реално определени части от недвижим имот на основание чл. 26, ал. 2, предл. 1 ЗЗД – поради липса на предмет, ако към момента на сключване на сделката съответните обекти не са съществували фактически и не са обособени като самостоятелни такива с оглед установените в действащия устройствен закон изисквания?

По образуваното т.д. № 1/2015 г. по описа на ОСГК е прието **Тълкувателно решение № 1/2015 г. от 14.11.2016 г.** по въпросите:

1. Може ли да се допусне пълно осиновяване без съгласието на родител в хипотезата на чл. 93, ал. 1 СК?

2. Допустимо ли е молба за пълно осиновяване по чл. 82, ал. 2 и 3 СК да бъде подадена направо до окръжния съд по постоянния адрес на молителя, предвид изискването на чл. 96, ал. 2 СК за подаването ѝ чрез съответната регионална дирекция за социално подпомагане?

б) Постановени през 2016 г. тълкувателни решения от Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии

Тълкувателно решение № 5/2014 г. от 12.12.2016 г. по т.д. № 5/2014 г. е прието по въпросите:

1. Какво следва да е необходимото съдържание на пълномощното, за да е налице валидно упълномощаване за разпореждане с имущество на упълномощителя?

2. Какъв е видът недействителност на договор, сключен от пълномощник без представителна власт, при липса на потвърждаване от лицето, от името на което е сключен договорът?

3. Какъв е видът недействителност на договор, при който представителят на едната страна се е споразумял с другата страна във вреда на представлявания по смисъла на чл. 40 ЗЗД?

През 2016 г. е прието **Тълкувателно решение № 1/2016 г.** по т.д. № 1/2016 г. по описа на ОСГК (обявено на 30.01.2017 г.) по въпроса: „Относно правото на

пострадалия да получи обезщетение от делинквента над изплатеното от застрахователя обезщетение по задължителната застраховка по риска „Гражданска отговорност“ на автомобилистите въз основа на постигнато споразумение, в което увреденият е заявил, че е напълно обезщетен за съответната вреда“.

Тълкувателно решение № 4/2015 г. по т.д. № 4/2015 г. е прието през 2016 г. и обявено на 03.02.2017 г. по въпроса: „Може ли да бъде продължаван при условията на чл. 63, ал. 1 ГПК срокът по чл. 390, ал. 3 ГПК за предявяване на бъдещ иск?“ поради противоречива практика на състави на ВКС, създадена по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК.

в) Постановени през 2016 г. тълкувателни постановления от Общото събрание на съдиите от Гражданската колегия и Търговската колегия на ВКС и Общото събрание на съдиите от Първа и Втора колегии на ВАС

През 2016 г. е прието **Тълкувателно постановление № 1/2015 г.** от 29.09.2016 г. по т.д. № 1/2015 г. по описа на ВАС от Общото събрание на съдиите от Гражданската колегия и Търговската колегия на ВКС и Общото събрание на съдиите от Първа и Втора колегии на ВАС по въпроса: Какъв е порокът на съдебен акт, постановен от съд, който не е компетентен по правилата на подведомствеността, разпределящи делата между гражданските и административните съдилища?

г) Образувани през 2016 г. тълкувателни дела пред Общото събрание на Гражданската колегия

През отчетния период в Гражданската колегия на ВКС са образувани 4 нови тълкувателни дела.

С разпореждане от 01.03.2016 г. на председателя на Върховния касационен съд е образувано **Тълкувателно дело № 1/2016 г.** на ОСГК на Върховния касационен съд за постановяване на тълкувателно решение по следните въпроси:

1. При какви ограничения, с оглед интересите на детето, съдът следва да разреши по реда на чл. 127а СК пътуването му в чужбина без съгласието на единия родител?

2. Изключва ли разпоредбата на чл. 59, ал. 2 СК възможността родителските права да бъдат предоставени за упражняване съвместно на двамата родители?

Предмет на **Тълкувателно дело № 2/2016 г.** по описа на ОСГК, образувано с разпореждане от 28.04.2016 г. на председателя на ВКС, е въпросът: Включват ли се в кръга на лицата, легитимирани да получат обезщетение за неимуществени вреди от смъртта на техни близки, братята и сестрите на починалия, както и неговите низходящи и възходящи от втора степен?

В проведеното заседание на 26.05.2016 г. е прието **Тълкувателно решение № 5/2014 г.** на ОСГК с изключение на частта му по въпрос № 4 „Какво е другарството на съпрузите по предявени от или срещу тях искове за собственост на вещи или имоти, придобити в режим на съпружеска имуществена общност?” В същото заседание Общото събрание на Гражданската колегия е взело решение, с оглед обезпечаване на приключването на тълкувателната процедура в останалата ѝ част, произнасянето по този въпрос да бъде предмет на отделно тълкувателно дело, с оглед на което с Разпореждане от 01.06.2016 г. на председателя на ВКС е образувано **Тълкувателно дело № 3/2016 г.** по описа на ГК на ВКС по посочения въпрос.

С разпореждане от 16.10.2016 г. на председателя на ВКС е образувано **Тълкувателно дело № 4/2016 г.** на ОСГК по следния въпрос, поставен по реда на чл. 292 ГПК от състав на IV г.о.: Съставлява ли абсолютна процесуална пречка за съществуването и надлежното упражняване правото на иск за отнемане на незаконно придобито имущество в полза на държавата прекратяването на наказателното производство за престъпление, посочено в разпоредбата на чл. 22, ал. 1 ЗОПДНПИ, извън случаите по чл. 22, ал. 2 ЗОПДНПИ?

д) Образувани през 2016 г. тълкувателни дела пред Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии

Тълкувателно дело № 1/2016 г. на ОСГК е образувано с разпореждане от 22.01.2016 г. на председателя на Върховния касационен съд по предложение на състав на IV г.о. на ВКС на основание чл. 292 ГПК по материалноправния въпрос относно правото на пострадалия за обезщетение от деликвента над изплатеното

обезщетение от застрахователя въз основа на постигнато споразумение, в което увреденият е приел, че е напълно обезщетен за съответната вреда.

По предложение от заместник-председателите и ръководители на Гражданската и Търговската колегии на Върховния касационен съд с разпореждане от 28.04.2016 г. на председателя на ВКС е образувано **Тълкувателно дело № 2/2016 г.** на ОСГТК за приемане на тълкувателно решение от Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии на ВКС по следния материалноправен въпрос: Включват ли се в кръга на лицата, легитимирани да получат обезщетение за неимуществени вреди от смъртта на техни близки, братята и сестрите на починалия, както и неговите низходящи и възходящи от втора степен?

След образуване на тълкувателното дело е постъпило съвместно предложение от 09.12.2016 г. на заместниците на председателя и ръководители на Наказателната, Гражданската и Търговската колегии тълкувателното дело да бъде преобразувано в такова по описа на Общото събрание на трите колегии. Предложението е мотивирано с това, че разпоредбата на чл. 124, ал. 1, т. 3 ЗСВ (нова, обн. ДВ, бр. 62 от 09.08.2016 г.) предвижда компетентност за приемане на тълкувателни решения от Общото събрание на Наказателната, Гражданската и Търговската колегии, а същевременно въпросът, предмет на образуваното пред ОСГТК тълкувателно дело, ангажира компетентността и на Наказателната колегия, предвид възможността наказателният съд да разглежда граждански иск за обезщетяване на вредите от престъплението (чл. 84 – 88 НПК). С Разпореждане от 13.12.2016 г. на председателя на ВКС т.д. № 2/2016 г. на ОСГТК е преобразувано в **Тълкувателно дело № 1/2016 г.** на ОСНГТК.

С разпореждане на председателя на ВКС от 30.06.2016 г. е образувано **Тълкувателно дело № 3/2016 г.** на ОСГТК по следния въпрос, поставен по реда на чл. 292 ГПК от състав на I т.о., а именно: Предявяването на иска като частичен и последвалото негово увеличаване по реда на чл. 214, ал. 1 ГПК има ли за последица спиране и прекъсване на погасителната давност по отношение на непредявената част от вземането?

С разпореждане от 29.09.2016 г. председателят на ВКС е образувал **Тълкувателно дело № 4/2016 г.** на ОСГТК по следните въпроси, поставени по

реда на чл. 292 ГПК от състав на III г.о., а именно:

1. Има ли правомощие председателят на кооперация или кооперативен съюз по ЗК да сключва сделки на разпореждане с недвижими имоти и вещни права върху тях без решение на Общото събрание по чл. 15, ал. 4, т. 10 от ЗК?

2. Отнасят ли се разрешенятия, дадени в т. 1 от ТР № 3/15.11.2013 г. по ТД № 3/2013 г. на ОСГТК на ВКС, за кооперациите и кооперативните съюзи при извършване на сделки на разпореждане с имоти тяхна собственост без решение на Общото събрание съгл. чл. 15, ал. 4, т. 10 ЗК?

е) Образувани през 2016 г. тълкувателни дела пред Общото събрание на съдиите от Гражданската колегия на ВКС и от Първа и Втора колегии на ВАС

Поради наличието на противоречива съдебна практика по делата по чл. 135, ал. 4 АПК, с които се решават спорове за подсъдност между административни и общи съдилища между състави на Върховния касационен съд и Върховния административен съд, по предложение от заместника на председателя на Върховния касационен съд и ръководител на Гражданската колегия е направено искане от председателя на Върховния касационен съд и председателя на Върховния административен съд за приемане на съвместно тълкувателно постановление от Общото събрание на съдиите от Гражданската колегия на ВКС и Първа и Втора колегии на Върховния административен съд по въпроса: На кой съд са подсъдни делата, образувани по искове с правна квалификация чл. 71, ал. 1, т. 1 и т. 2 от Закона за защита от дискриминация, за установяването на нарушението по този закон, респективно за осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от по-нататъшни нарушения?

С разпореждане от 11.05.2016 г. на председателите на ВАС и ВКС е образувано **Тълкувателно дело № 1/2016 г.** по описа на ВКС пред Общото събрание на съдиите от Гражданската колегия на ВКС и от Първа и Втора колегии на ВАС.

III. ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

Статистически данни за делата за разглеждане през 2016 г. в Търговската колегия на Върховния касационен съд и за свършените дела през годината

Несвършени дела към 1 януари 2016 г. От тях: - търговски дела - частни производства	2 122 бр. 1 887 бр. 235 бр.
Постъпили дела през 2016 г. От тях: - търговски дела - частни производства	2 468 бр. 1 267 бр. 1 201 бр.
Общ брой на делата за разглеждане през 2016 г. От тях: - производства по търговски дела - частни производства	4 590 бр. 3 154 бр. 1 436 бр.
Свършени дела през 2016 г. От тях: - свършени търговски дела - свършени частни производства	3 463 бр. 2 258 бр. 1 205 бр.
Несвършени дела към 31 декември 2016 г. От тях: - търговски дела - частни производства	1 292 бр. 936 бр. 356 бр.

** Данните са общо за търговски дела, поради обстоятелството, че освен касационни дела колегията разглежда второинстанционни дела по ЗПП, първоинстанционни дела по чл. 47 ЗМТА и дела за отмяна по реда на чл. 303 и сл. ГПК*

1. КАДРОВА ОБЕЗПЕЧЕНОСТ

Кадровият състав на Търговската колегия към 2016 г. е от 22 титулярни съдии при щатна численост 24. През годината има двама командировани съдии.

2. ПОСТЪПЛЕНИЯ

а) Организация по образуване и насрочване на делата

С оглед на констатираните разлики през 2015 г. в броя на разглежданите дела в заседание от Гражданската и Търговската колегии и различния период на насрочване, през 2016 г. бяха предприети мерки за изравняване на натоварването в двете колегии.

Както бе посочено в предходния годишен доклад, насрочването на търговските дела във фазата по чл. 288 ГПК обхващаше период, надхвърлящ десет месеца от образуването им в колегията. Издадена бе Заповед № 839/18.05.2016 г. на председателя на ВКС за изравняване на натоварването на съдиите от Гражданската и Търговската колегии на ВКС. С Разпореждане от 16.06.2016 г. на ръководителите на двете колегии бяха определени способите на изпълнение на заповедта. Общият брой на делата, прехвърлени от Търговската в Гражданската колегия бе 700, като част от тях – вече образувани дела, и част – изпратени от фазата входящи преписки.

Това позволи значително съкращаване на периода на насрочване на делата в закрито заседание и произнасяне по реда на чл. 288 ГПК за Търговската колегия. В графици на образуваните и насрочени 278 бр. дела, изпратени на ГК, бяха пренасрочени за по-ранна дата висящи във фазата по чл. 288 ГПК дела. С оглед периода на по-малко постъпление през времето, през което останалите подлежащи на прехвърляне дела се насрочваха в графици на съдиите в Гражданската колегия, значително се съкрати периодът от образуването до насрочването на останалите дела в ТК. От период от около 10 месеца за 2015 г. от образуване до насрочване на делата за закрито заседание по чл. 288 ГПК, в края на 2016 г., в резултат на преразпределението на 700-те дела, периодът се намали до около 3 – 4 месеца.

Другата, настъпила в началото на 2016 г. промяна, е преминаването към Системата за централизирано разпределение на делата. Като неблагоприятна разлика с предходната следва да се посочи липсата на възможност (засега) новата система да предвижда по-кратък период на изравняване от 1-годишния. Това позволява за определен период от време (в рамките на едногодишния) на един съдия да бъдат разпределени повече дела, отколкото на друг. Това влияе и на

графиците за насрочване, тъй като в този случай постъпващите дела на този съдия биват насрочени по-напред във времето, отколкото на друг съдия, тъй като за всяко закрито заседание се насрочват равен брой дела на участващите съдии.

И през 2016 г. в колегията се работи по утвърдени от ВСС съгласно Протокол № 45/14.11.2013 г. вътрешни правила за случайно разпределение на делата във Върховния касационен съд – Правила за разпределение, образуване и подреждане на делата в Гражданска и Търговска колегия на Върховния касационен съд.

Съгласно чл. 111, ал. 2, т. 5 от ЗСВ с решение от 14.12.2016 г. Пленумът на ВКС определи норма на натовареност на лицата, посочени в този текст на закона. Възприе се нормата на натовареност такава, каквато беше и към момента на решението на Пленума: натовареност по касационни дела – 50% за заместниците на председателя и ръководители на колегии и 75% за председателите на отделения, като тези съдии са изключени от разпределението на частни дела. Съобразно предвидената възможност, по решение на Общото събрание на колегията, за един от съдиите в ТК е определена норма на натовареност, като за председател на отделение – 75% и изключване от разпределянето на частни производства.

И през 2016 г. ежесечно всеки съдия (включително ръководителят на колегията и председателите на отделенията) е участвал най-малко в 1 открито съдебно заседание и в 3 закрити съдебни заседания. До м. юни 2016 г. вкл. в едно закрито заседание се насрочваха по 4 дела на съдия, по 3 дела на председател на отделение и по 2 дела на председателя на колегията. В откритите заседания се насрочваха обикновено по 3 дела на съдия. След издаването на Заповед № 839/18.05.2016 г. на председателя на ВКС при запълване на новите графици се прие насрочване по 3 бр. дела на съдия за закрито заседание. На тези от съдиите, чиито графици бяха вече запълнени с по 4 дела, те останаха с този брой с възможност за евентуална компенсация през 2017 г. Отново, както и в предходни доклади, следва да се посочи, че това правило не се спазва стриктно, а се насрочват и по-голям брой дела, ако естеството им налага това – дела по несъстоятелност, по Закона за политическите партии, по Закона за вероизповеданията. Групирането на делата – разделност на откритите и закритите заседания, се налага и с оглед на оптималното

използване на заседателна зала с оглед недостига на зали в Съдебната палата.

Делата за закрито съдебно заседание са насрочвани от председателите на отделения, съобразно графика на докладчика по делото, в първата възможна свободна дата от определените заседателни дни на съответния съдебен състав. Делата за открито заседание също се насрочват от председателите на отделенията на същия принцип, като датата за насрочване се съобразява и с обстоятелството дали призоваването на страните е чрез „Държавен вестник“ или с призовки.

Делата постъпват в регистратурата на съда и незабавно, още на същия ден или най-късно на следващия ден, след въвеждане на необходимата входяща информация от деловодителите в електронната деловодна система се докладват по реда на постъпването им на съдебните помощници за извършване на предварителна проверка относно формална допустимост и редовност на жалбата, молбата за отмяна или исковата молба по чл. 47 и сл. ЗМТА. За извършената проверка съдебните помощници попълват специални формуляри, които са различни с оглед вида на делата – търговски, частни производства, молби за отмяна, спорове за подсъдност и др., в които отбелязват съответните констатации и изготвят предложение до председателя на отделението по администрирането на преписката – за образуване или за отстраняване на нередовности.

Председателите на отделения извършват повторна проверка по постъпилите преписки и контрол върху работата на помощниците, след което с разпореждане за образуване делата се разпределят на принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение, съобразно поредността на постъпването им измежду всички съдии от колегията.

По разпореждания на председателите на отделения, съответно на ръководителя на колегията, нередовните преписки се връщат за окомплектоване или се изпращат на компетентен орган, а в дела се образуват само преписките по редовни касационни жалби, частни жалби, молби за отмяна или искови молби по арбитражни производства.

Касационните жалби, неотговарящи на изискванията за редовност по смисъла на чл. 284, ал. 2 и ал. 3 ГПК, се връщат на въззивната инстанция за привеждането им в съответствие с изискванията на ГПК. Това е било така и в

предходните години, но с утвърдените през м. май 2015 г. „Вътрешни правила за проверка на постъпващите във ВКС дела“ допълнително са детайлизирани изискванията към въззивните съдилища за проверка по редовността на преписките.

В Търговската колегия се разглеждат различни по характер и процедура дела – касационни, частни производства и молби за отмяна, свързани с търговски спорове, дружествено право, несъстоятелност, както и искиви молби по чл. 48, ал. 1 вр. чл. 47 ЗМТА, колективни искиве, дела за политически партии и вероизповедания, спорове по чл. 25, ал. 4 ЗЮЛНЦ.

Приложимите правни норми се съдържат в множество нормативни актове, като процесуалният ред за разглеждане на делата е различен.

В производства по чл. 18 от Закона за политическите партии предмет на обжалване е първоинстанционно решение на Софийския градски съд, по което следващата съдебна инстанция е ВКС. В това производство не се прилага чл. 280, ал. 1 ГПК. По тези дела в колегията се спазват процесуалните срокове за насрочване и постановяване на съдебните актове от ВКС, които са 14 дни от постъпване на жалбата и са фиксирани в чл. 18, ал. 2 ЗПП, както и изискването на чл. 329, ал. 3, т. 6 от ЗСВ.

По предявени пред ВКС искиви молби по чл. 48, ал. 1 вр. чл. 47 ЗМТА за отмяна на арбитражно решение съдът действа по процесуалните правила на ГПК при отчитане на спецификата на ЗМТА.

Във всички предишни доклади за работата на Търговската колегия е отбелязвано натоварването на ВКС с функции на първоинстанционен съд по делата по ЗМТА, считано от 2002 г. (ДВ, бр. 46/2002 г.) . И през 2016 г. ТК на ВКС бе натоварена с функции по проверка редовността на искиви молби, размяна на книжа, изискване за прилагане на арбитражно дело и др. преди насрочване на делото в открито съдебно заседание с призоваване на страните включително и по потребителски спорове. В тези съдебни производства е изключен процесуалният ред за призоваване по чл. 289 ГПК чрез „Държавен вестник“. Размяната на книгата, уведомяването на експерти или свидетели се осъществява чрез изпращане от ВКС на призовки и съобщения по реда на ГПК. Изменението на чл. 19 ГПК (ДВ, бр. 8/2017 г.), квалифициращо потребителските спорове като неарбитражни, би

се отразило положително на натовареността на колегията през 2017 г.

За отчетната 2016 г. обаче работата по тези дела беше същата, както и за 2015 г. В статистическата част на доклада те са посочени като брой. В тази част се сочат редът и функциите по обработката им. По отношение на исковите молби, постъпващи на основание чл. 48, ал. 1 вр. чл. 47 ЗМТА директно в касационния съд, председателят на отделение в Търговската колегия определя размера на държавната такса, извършва преценка по чл. 127 ГПК, разпорежда размяна на съдебните книжа, изисква арбитражното дело от съответния арбитражен съд и след електронно разпределение насрочва делата в открито съдебно заседание за разглеждане от съдебния състав. Призоваването по тези дела позволява при възможности в графика на делата за открито съдебно заседание определяне и на по-ранна дата за разглеждането им в публично съдебно заседание от тази за касационните дела.

По отношение на касационните жалби срещу актове, постановени в производство по несъстоятелност, с оглед характера на производството и изискването за бързина, делата се насрочват за закрито заседание по допускането на касационно обжалване във възможно най-кратки срокове съобразно датите от графика на закритите съдебни заседания на съдебния състав, а понякога и в най-близката дата, дори и тази, определена за открито съдебно заседание. Ограничението за брой дела в заседание по отношение на тях не се спазва, т. е. те се насрочват свръх график. По тези дела съставите се стремят да се произнасят и постановяват съдебните актове в по-кратки срокове, отчитайки особеностите на производството.

При спазване на посочения ред за образуване и насрочване на делата в Търговската колегия, след постановяване на съдебен акт по чл. 288 ГПК, ако е допуснато касационно обжалване, делата се насрочват от председателя на отделението за открити съдебни заседания в рамките на около 2 – 3 месечен срок от изпълнение на указанията, дадени от съдебния състав за внасяне на определената държавна такса. Този период е необходим поради нуждата от технологично време за призоваването на страните чрез „Държавен вестник“ по реда на чл. 289 ГПК, което изисква изпращане на съобщенията за делата до

редакцията на ДВ най-малко два месеца преди насроченото съдебно заседание, както и поради евентуално настъпване на законоустановената съдебна ваканция. При тези от съдиите, които са допуснали повече дела за разглеждане по реда на чл. 290 ГПК, графикът за разглеждане се измества напред във времето.

Постановените съдебни актове в тези заседания в по-голямата си част се изготвят в разумен срок от датата на съдебното заседание. Извън този срок са постановени съдебни актове само по дела с изключителна правна и фактическа сложност.

Делата, които подлежат на разглеждане в закрито заседание, каквито са в преобладаващата си част съобразно реформата в гражданския процес и установената с новия ГПК факултативност на касационното обжалване, са делата за произнасяне по допускане на касационно обжалване на въззивните решения по чл. 288 вр. чл. 280 ГПК, както и тези, образувани по частни жалби, и същите преобладаващо приключват съответно в месечен срок от датата на закритото заседание или от образуването им.

През 2016 г. е създаден и регистър на отводите по чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК, като в случай на отвод на член на състава делото подлежи на разглеждане на датата на графика си, без смяна на докладчик. При отвод на докладчик и след определянето по реда на чл. 6 от Правилата на ВКС вр. чл. 9 ЗСВ на друг докладчик, делото се насрочва за най-близката дата в графика на състава на този съдия.

б) Брой на постъпилите дела и брой на образуваните дела, средна натовареност на съдиите от Търговската колегия

През 2016 година в Търговската колегия са постъпили и са обработени общо 4 868 бр. дела/преписки. От тях 4 590 бр. са останали в Търговската колегия, а 278 са прехвърлени в Гражданската колегия. За сравнение, постъпилите през 2015 година преписки са били 4 659 бр.

От останалите в ТК преписки са образувани общо 2 468 бр. дела (през 2015 г. – 3 712 бр.), както следва: 1 267 търговски дела (през 2015 г. – 2 349 бр.), 1 201 частни производства (през 2015 г. – 1 363 бр.), а са прекратени 850 бр. (през 2015 г. – 947 бр.).

В Първо търговско отделение, състоящо се от 12 съдии, са образувани общо 1 150 дела (през 2015 г. са били 1 801 бр.), от тях – 614 търговски (през 2015 г. – 1 160 бр.) и 536 частни производства (през 2015 г. – 641 бр.).

Във Второ отделение, състоящо се също от 12 съдии, са образувани общо 1 318 дела (през 2015 г. – 1 911 бр.), от тях – 653 търговски (през 2015 г. – 1 189 бр.) и 665 частни производства (през 2015 г. – 722 бр.).

Ако въззивните съдилища не са достатъчно прецизни по отношение възложената им проверка по чл. 286 ГПК и задължението за връщане с разпореждане по чл. 286, ал. 2 ГПК на касационните жалби на посочените в процесуалните норми основания, проверката в колегията за редовността на изпращаните от въззивни инстанции жалби в Търговската колегия на ВКС се извършва от председателите на отделения. През разглеждания период едно от основанията за връщане е и различното тълкуване на изменената през 2015 г. (ДВ, бр. 50/2015 г.) разпоредба на чл. 274, ал. 2 ГПК.

През визирания период са постановени общо 818 броя (през 2015 г. – 947 бр.) разпореждания, с които са върнати делата на въззивните съдилища с конкретни указания за проверка по редовността или допустимостта на жалбата/частната жалба.

Така председателят на Първо търговско отделение е постановил 389 разпореждания (през 2015 г. – 429 бр.), свързани с проверка на постъпващите жалби/частни жалби, а председателят на Второ отделение – 429 бр. (през 2015 г. – 506 бр.). Най-значителен е броят на разпорежданията, с които са били върнати делата на САС – 274 бр. (през 2015 г. – 301 бр.), а от окръжните съдилища като въззивна инстанция – на СГС – 124 бр. (през 2015 г. – 162 бр.), ОС – Варна – 24 бр. (през 2015 г. – 51 бр.); ОС – Плевен – 17 бр.; ОС Велико Търново – 15 бр. По отношение на АС – Варна са постановени 31 бр. (през 2015 г. – 72 бр.) разпореждания, АС – Велико Търново – 38 броя (през 2015 г. – 26 бр.); АС – Пловдив – 41 бр. (през 2015 г. – 41 бр.) и АС – Бургас – 13 бр. (през 2015 г. – 23 бр.).

Като основания за връщане най-често се срещат: изпратени неподлежащи на касационно обжалване дела с цена на иска до 20 000 лв. – общо 238 бр. дела;

непредставено адвокатско пълномощно или удостоверение за юридическа правоспособност – 56 бр. за САС (през 2015 г. – 78 бр.), 10 бр. за СГС (през 2015 г. – 28 бр.); неизпълнена процедура по чл. 287 и чл. 306 ГПК – за САС – 25 бр. (през 2015 г. – 28 бр.); проблеми с държавната такса – непосочване номера на делото, незаверено платежно нареждане, внасяне не по сметка на ВКС – за САС – 70 бр. (през 2015 г. – 103 бр.).

При заведени в Търговската колегия искания по чл. 282, ал. 2 ГПК за спиране изпълнението на въззивно решение, молбите, най-често придружени с въззивното дело, се административно незабавно и след като се прецени редовността им, въз основа на разпореждане на председател на отделение за образуване се пристъпва към електронно разпределение на докладчик и в рамките на същия ден се постановява определение от съдебния състав по искането. За 2016 г. са постъпили 74 броя искания за спиране на изпълнението на въззивно решение по чл. 282 ГПК, по които при констатирани редовни молби и др. документи съдебните състави са постановявали съдебни актове в рамките на същия ден на постъпване на искането. Спрямо 2015 и 2014 г., когато исканията за спиране са били съответно 73 и 59 на бр., тенденцията е за увеличаване на този вид производства.

в) Видове образувани дела според техния предмет

Посочената статистика в този раздел на доклада се позовава на новата методика на отчитане на постъпленията на делата през 2016 г., основаваща се на данни от компютърната обработка, заложи в деловодната система на ВКС.

Както бе посочено по-горе, общият брой на постъпилите в Търговската колегия на Върховния касационен съд дела (преписки) през 2016 г. е 4 868 бр. От тях – 4 590 бр. са останали в ТК + 278 изпратени на ГК (през 2015 г. са били – 4 659 бр.).

От тях са образувани в дела 2468 бр. (през 2015 г. – 3712 бр.), както следва:

- търговски дела – 1 267 бр. (през 2015 г. – 2 349 бр.);
- частни производства – 1 201 бр. (през 2015 г. – 1 363 бр.);
- прекратени с разпореждане – 850 бр. (през 2015 г. – 947 бр.).

Търговските дела са групирани по видове, както следва:

- по касационни жалби – 1 037 броя (през 2015 г. – 2 154);
- по молби за отмяна на влезли в сила съдебни решения – 142 броя (през 2015 г. – 114 бр.);
- по иски молби с правно основание чл. 48, ал. 1, във вр. с чл. 47 ЗМТА – 88 броя (през 2015 г. – 81 бр.).

Както през 2015 г., така и през 2016 г. най-голям е броят на постъпилите и образувани в дела касационни жалби, свързани със заповедно производство – общо 138 бр. (за 2015 г. – 459 бр.), от тях по чл. 422 във вр. с чл. 415 ГПК – 138 бр. дела.

На второ място отново са делата, свързани със застрахователни правоотношения – 183 бр. дела (през 2015 г. – 384 бр.). От тях се запазва тенденцията на по-високия дял на делата по чл. 226, ал. 1 от Кодекса за застраховане – пряк иск на увредения срещу застрахователя на делинквента. През отчетния период са образувани 101 бр. дела. Запазва се броят на делата по чл. 288 КЗ срещу Гаранционния фонд – от 27 бр. за 2015 г., те са 26 през отчетния период.

Делата, свързани с търговската несъстоятелност, са общо 115 бр. (за 2015 г. – 122 бр.). От тях 11 дела са образувани по жалби срещу решения за откриване на производството по несъстоятелност, 29 бр. дела срещу решенията по чл. 625 ТЗ (запазва се броят спрямо 2015 г., когато е бил 30) дела срещу решения по чл. 632 ТЗ. Запазва се и относителният дял на исковете, свързани с производството по несъстоятелност – за нищожност на действия и сделки, отменителни иски (по чл. 647 ТЗ – от 16 бр. през 2015 г. на 13 бр. през 2016 г.) и установителни по чл. 694 ТЗ (30 бр. през 2015 г. и 34 бр. за 2016 г., или ръст с около 13 %).

През 2016 г. са образувани 4 бр. (за 2015 г. – 7 бр.) дела по повод обжалване решения на СГС, постановени по молби за регистрация (промени) на политически партии. През 2016 г. е постъпило искане, основано на приложението на чл. 40 ЗПП за разпускане на политическа партия по решение на СГС. За предходни години не е имало такова.

Запазва се броят на делата, свързани с упражнен съдебен контрол на решенията на общото събрание на сдружения с нестопанска цел, като през настоящия отчетен период са 5 бр., какъвто е бил и през 2015 г.

През 2016 г. в областта на дружественото право са образувани 3 бр. дела по искове, свързани с отговорността на управителя – чл. 145 ТЗ (през 2015 г. – 10) и 35 на брой дела, свързани с произнасяне по иск с правно основание чл. 74 ТЗ (през 2015 г. – 47 бр.).

През 2016 г. са образувани две дела по искове по чл. 125, ал. 1 ТЗ, докато през 2015 г. не е имало такива.

Увеличение спрямо предходната година бележат делата по чл. 517 ГПК, свързани с изпълнение върху дял от търговско дружество – от 12 бр. през 2015 г. на 14 бр. дела през 2016 г.

Наблюдава се спад при делата, свързани с искове срещу решения и действия на органи на кооперация – чл. 58 ЗК – от 24 бр. през 2015 г. на 12 бр. през 2016 г.

Образувани са 80 на бр. дела по искове за изпълнение на договори или за заплащане на обезщетения /неизпълнение на договорни задължения – чл. 79, ал. 1 ЗЗД (през 2015 г. – 160 бр.).

Образувани са 28 на бр. дела, свързани с изпълнение по договор за изработка, в това число искания за присъждане на възнаграждение по договор за изработка или за недостатъци по чл. 265 ЗЗД и др. (106 бр. за 2015 г.).

Търговската колегия на ВКС е разгледала през 2016 г. 21 дела (за 2015 г. – 44 бр.) по искове с правно основание чл. 124, ал. 1 ГПК и 2 дела по чл. 124, ал. 5 ГПК, както и 13 дела (през 2015 г. – 26 бр.), свързани с приложението на чл. 270 ГПК (нищожност и недопустимост на съдебно решение).

Търговската колегия на ВКС е разгледала през 2016 г. 10 дела, свързани със заемни правоотношения (21 бр. дела през 2015 г.).

Образувани са 87 на бр. дела, свързани с материята на неоснователното обогатяване през 2016 г. (за 2015 са били 185 бр.).

Увеличение се наблюдава в броя на разгледаните касационни жалби по дела с предмет отменителни искове по чл. 135 ЗЗД – от 23 броя през 2015 г. на 29 бр. през 2016 г.

През настоящия отчетен период са разглеждани и дела по искове, свързани с действия във вреда на представлявания по чл. 40 ЗЗД – 1 бр. през 2016 г. и 6 бр. през 2015 г.

Налице е почти тройно увеличение на разгледаните дела, свързани с иски за нарушаване на права върху марка или заличаване на регистрация на марка от 5 на бр. за 2015 г. на 13 на бр. за 2016 г.

През 2016 година не е образувано дело, свързано с Закона за банковата несъстоятелност. Делото за несъстоятелността на Корпоративна търговска банка е приключило пред ВКС в началото на 2016 г., но е образувано през 2015 г.

През 2016 г. са образувани 13 на бр. дела, свързани с правоотношения по търговска продажба (2013 г. – 41 бр., 2014 г. – 46 бр., 2015 г. – 52 бр.).

Обжалваните дела по иски за нищожност на сделки през 2015 г. са 30 бр., през 2016 г. са 22 бр.

Съотношението на допуснатите до касационно разглеждане дела към постановените откази за допускане до касационно обжалване през 2016 г. е 395 допуснати до касационно обжалване (през 2015 г. – 276 бр.) към постановени откази по 1803 дела (през 2015 г. – 1054) или 21,90% спрямо предходния отчетен период 2015/2014 г., когато този процент е 20,75/19,03.

Въз основа на постъпили частни и частни касационни жалби са образувани 1201 бр. частни производства (през 2015 г. – 1363 бр.).

Частните производства, предмет на регламентация по чл. 274, ал. 2 ГПК са 621 бр. (през 2015 г. – 768 бр.), а по чл. 274, ал. 3 ГПК – 494 бр. (през 2015 г. – 489 бр.). Това се дължи на измененията на чл. 280, ал. 2 и чл. 274 ГПК през 2015 г.

В колегията през 2016 г. са постъпили 4 бр. искания по чл. 23 ГПК за определяне на друг равен по степен съд (през 2015 г. – 19) поради отвод и 3 на бр., свързани със спор за подсъдност по чл. 122 ГПК.

Съдии от Търговска колегия на ВКС са се произнесли и по 3 бр. молби за бавност през 2016 г. (през 2015 г. – 4 бр.).

Пред тричленни състави на Върховния касационен съд, Търговска колегия, през 2016 г. са постъпили 143 молби с правно основание чл. 303 и чл. 304 ГПК (значително увеличени спрямо 2015 г., когато са били 114 бр.) за отмяна на влезли в сила актове на съдилищата. Спрямо общия брой образувани търговски дела производства за отмяна на влезли в сила съдебни актове представляват около

5,79% от общия брой на постъпващите и образувани в колегията дела (за 2015 г. – 3,07%). Молбите в по-голямата си част се основават на основания за отмяна по чл. 303, ал. 1, т. 1 ГПК и чл. 303, ал. 1, т. 5 ГПК.

Увеличение спрямо предходни години бележат и делата по чл. 47 ЗМТА – от 46 бр. през 2013 г., на 70 бр. през 2014 г., 81 бр. през 2015 г. и 88 бр. през 2016 г.

3. ПРОВЕДЕНИ ЗАСЕДАНИЯ И ПРИКЛЮЧЕНИ ДЕЛА

а) Насрочени в открито съдебно заседание

Към 01.01.2016 г. в Търговската колегия са останали несвършени общо 2 122 бр. дела (към 01.01.2015 г. са били 2 029 бр.). От тях висящи са били 1 887 търговски дела (за 2015 г. – 1 822 бр.) и 235 частни производства (за 2015 г. – 207 бр.).

През 2016 г. постъпленията от образувани дела на съдиите са варирали от средно по 60 частни дела (разпределени измежду 20 съдии) и по 53 касационни дела (разпределени измежду 24 съдии), т. е. около по 113 постъпили и образувани дела през отчетния период.

За сравнение през 2015 г. постъпленията от образувани дела на съдиите са варирали от средно по 68 частни дела (разпределени измежду 20 съдии) и по 98 касационни дела (разпределени измежду 24 съдии), т. е. около по 166 постъпили и образувани дела за предходния отчетен период.

Заедно с останалите висящи дела от 2015 г., за отчетния период от 01.01.2016 г. до 31.12.2016 г. в Търговската колегия са били поставени за разглеждане общо 4 590 броя дела (през 2015 г. са били 5 436 бр.). Тези дела са разпределени на 24 съдии от колегията, което означава средно по 191 образувани дела на производство на съдия от колегията (през 2015 г. са били 227 бр.), като при изчислението не се съобразяват намаленото процентно натоварване на председателя на колегията, на двамата председатели на отделения и на един от съдиите в първо отделение.

Отново следва да се отбележи, че като намалено постъпление се отчита прехвърлянето на 700 дела в Гражданската колегия в изпълнение на Заповед №

839/18.05.2016 г. на председателя на ВКС.

От образуваните след входяща проверка от председателите на отделения в Търговска колегия на ВКС през 2016 г. общо 2 468 дела (през 2015 г. – 3 712 бр.), насрочени са били в открито съдебно заседание 604 бр. (през 2015 г. – 485 бр.), разпределени по видове както следва: по касационни жалби – 372 бр. (през 2015 г. – 312), по молби за отмяна на влезли в сила съдебни решения – 111 бр. (през 2015 г. – 75 бр.), по искиви молби с правно основание чл. 48, ал. 1 във вр. с чл. 47 ЗМТА – 105 бр. (през 2015 г. – 98 бр.).

От насрочените дела по обективни причини – поради доказано внезапно заболяване на страната и пълномощника ѝ, са отложени общо 65 дела (през 2015 г. – 43 бр.) – от тях 9 дела, образувани по касационни жалби (през 2015 г. – 13 бр.), 21 – по молби за отмяна (през 2015 г. – 9 бр.) и 38 искиви молби по чл. 47 и сл. ЗМТА (през 2015 г. – 21 бр.).

Съотношението между отложените през 2016 г. 65 бр. дела спрямо общо решените, насрочени в съдебно заседание 604 бр. дела, представлява 10.76% (през 2015 г. е било 8,87%).

През отчетния период са спрени 44 производства до постановяване на решения по тълкувателни дела.

б) Свършени дела

През 2016 г. в Търговската колегия са свършени 3 463 бр. дела (през 2015 г. са били 3 494 бр.) – приключили с решение или определение на съдебен състав.

В Търговската колегия е отчетено провеждане на 3 202 заседания общо (през 2015 г. – 2 643 бр.), като за Първо отделение те са 1 445 заседания (през 2015 г. – 1 352), а за Второ отделение – 1 757 съдебни заседания (през 2015 г. – 1 291 бр.). Съдиите от колегията са провели общо 604 открити съдебни заседания (през 2015 г. – 485 бр.), разпределени в Първо отделение – 314 заседания (през 2015 г. – 262 бр.), за Второ отделение – 290 (през 2015 г. – 223 бр.). Закритите съдебни заседания са общо 2 598 (през 2015 г. – 2 158 бр.), разпределени спрямо отделенията по следния начин: Първо отделение – 1 131 (през 2015 г. – 1 090 бр.), Второ отделение – 1 467 бр. (през 2015 г. – 1 068 бр.).

Постановените от съдиите в колегията съдебни актове са, както следва:

- съдебни решения: 495 бр. (през 2015 г. – 402 бр.), от тях: I т. о. – 271 бр. (през 2015 г. – 221 бр.), II т. о. – 224 бр. (през 2015 г. – 181 бр.);

- съдебни определения: 3 797 бр. (през 2015 г. – 3 838 бр.), от тях: I т. о. – 1 852 бр. (през 2015 г. – 2 012 бр.), II т. о. – 1 945 бр. (през 2015 г. – 1 826 бр.).

Свършените касационни дела със съдебен акт по същество общо са 1 357 (през 2015 г. – 1 299), от тях:

- касационните дела с акт по същество са 605 бр. (през 2015 г. – 512 бр.);

- частните дела по чл. 274 ГПК с акт по същество – 752 бр. (през 2015 г. – 787).

От разгледаните общо касационни дела, свързани с процедура по чл. 288 ГПК, недопуснатите до касационно обжалване са 1 803 бр. дела (през 2015 г. са били 1 054 бр.).

През отчетния период са били прекратени общо 303 дела (през 2015 г. – 517 бр.), от които касационни – 180 бр. (през 2015 г. – 259 бр.) и частни – 123 бр. (през 2015 г. – 258 бр.).

Съотношение на броя на постановените в колегията съдебни актове (решения и определения) 4 292 бр. (за 2015 г. – 4 240 бр.) спрямо общия брой на съдиите в колегията – 24, води до извод за постановяване средно от един съдия в Търговската колегия на 179 броя съдебни актове през 2016 г. (за сравнение през 2015 г. – 177 бр.).

Съобразно общия брой свършени дела през годината – 3 463 спрямо броя на съдиите в Търговската колегия следва, че всеки съдия е разгледал средно по 144 бр. дела (за 2015 г. по 146 дела, за 2014 г. по 181 дела) и същевременно е участвал като член на тричленен съдебен състав при постановяването на 432 бр. дела (438 бр. за 2015 г., 543 бр. за 2014 г.).

Председателят на колегията се е произнесъл като докладчик по 76 дела (през 2015 г. – 44 бр.), които са приключили със съдебен акт; председателят на Първо отделение – по 119 дела (през 2015 г. – 104); председателят на Второ отделение – по 83 дела (през 2015 г. – 93 бр.).

Не без значение е и обстоятелството, че по едно дело е възможно

постановяване на повече от един съдебен акт, предвид производството по допускане на касационно обжалване, както и комбиниране на касационна жалба с частна жалба, които са били образувани в кориците на едно търговско дело. Тази специфика в образуваните търговски дела обуславя и различния среден брой на дела – 144 бр., разглеждани от всеки един съдия от ТК, и по-големия отново среден брой на актовете, постановени от един съдия – 179 бр. (през 2015 г. – 177 бр.).

Приключили със съдебен акт частни производства са 1 205 бр., или на всеки един съдия, разглеждащ частни производства (20 души) се падат средно по 60 бр. (през 2015 г. – 67 бр.) разгледани и решени частни дела.

В Търговската колегия са правораздавали през 2012 г. 19 съдии, в края на 2012 г. са 21 съдии, през 2013 г. – 21 съдии, през 2014 г. – 21 съдии, през 2015 – 24 съдии, а през 2016 – 24 съдии.

в) Срочност на изготвяне на съдебните актове

Постановените актове по търговски дела са 2 259 бр., като от тях: постановени в срок до 3 месеца – 1 880 бр., или 83,22%, а постановени в срок над 3 месеца – 379 бр., или 16,77%.

Постановените актове по частни производства са 1 205 бр., като от тях: постановени в срок до 3 месеца – 1 185 бр., или 98,34%, а постановени в срок над 3 месеца – 20 бр., или 1,66%.

4. ДЕЙНОСТ ПО УЕДНАКВЯВАНЕ НА СЪДЕБНАТА ПРАКТИКА. ПРОЗРАЧНОСТ НА ПРАВОРАЗДАВАНЕТО

И през 2016 г. за уеднаквяване на съдебната практика в Търговската колегия продължи провеждането на ежемесечни работни съвещания за обсъждане на правни проблеми в колегията, спорна съдебна практика и прилагане на нови законодателни решения. За всяко едно от съвещанията са съставени протоколи, които съдържат обсъжданията и приетите решения. Решенията от работните съвещания не са задължителни, но имат значение за съпоставяне на критериите и мненията при решаване на конкретен правен проблем, който евентуално би

възникнал в процеса на работа.

а) Съвместно постановени от Гражданската и Търговската колегия тълкувателни решения през отчетния период

Тълкувателно решение № 5/2014 г. от 12.12.2016 г. по т.д. № 5/2014 г. на ОСГТК за произнасяне по въпросите: 1. Какво следва да е необходимото съдържание на пълномощното, за да е налице валидно упълномощаване за разпореждане с имущество на упълномощителя? 2. Какъв е видът недействителност на договор, сключен от пълномощник без представителна власт, при липса на потвърждаване от лицето, от името на което е сключен договорът? 3. Какъв е видът недействителност на договор, при който представителят на едната страна се е споразумял с другата страна във вреда на представлявания по смисъла на чл. 40 ЗЗД?

Тълкувателно решение № 1/2016 г. по т.д. № 1/2016 г. по следния материалноправен въпрос: „Относно правото на пострадалия да получи обезщетение от делинквента над изплатеното от застрахователя обезщетение по задължителната застраховка по риска „Гражданска отговорност“ на автомобилистите въз основа на постигнато споразумение, в което увреденият е заявил, че е напълно обезщетен за съответната вреда“ е прието през 2016 г. и обявено на 30.01.2017 г.

Тълкувателно решение № 4/2015 г. по т.д. № 4/2015 г. е прието през 2016 г. и обявено на 03.02.2017 г. по въпроса: „Може ли да бъде продължаван при условията на чл. 63, ал. 1 ГПК срокът по чл. 390, ал. 3 ГПК за предявяване на бъдещ иск?“ поради противоречива практика на състави на ВКС, създадена по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК.

б) Постановени през 2016 г. тълкувателни постановления от Общото събрание на съдиите от Гражданската колегия и Търговската колегия на ВКС и Общото събрание на съдиите от Първа и Втора колегии на ВАС

От Общото събрание на съдиите от Гражданската колегия и Търговската колегия на ВКС и Общото събрание на съдиите от Първа и Втора колегии на ВАС

през 2016 г. е прието **Тълкувателно постановление № 1/2015 г.** от 29.09.2016 г. по т.д. № 1/2015 г. по въпроса: Какъв е порокът на съдебен акт, постановен от съд, който не е компетентен по правилата на подведомствеността, разпределящи делата между гражданските и административните съдилища?

в) Образувани през 2016 г. тълкувателни дела пред Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии на ВКС

Тълкувателно дело № 2/2016 г. на ОСГТК по следния материалноправен въпрос: Включват ли се в кръга на лицата, легитимирани да получат обезщетение за неимуществени вреди от смъртта на техни близки, братята и сестрите на починалия, както и неговите низходящи и възходящи от втора степен? С Разпореждане от 13.12.2016 г. на председателя на ВКС т.д. № 2/2016 г. на ОСГТК е **преобразувано в т.д. № 1/2016 г.** на ОСНГТК.

Тълкувателно дело № 3/2016 г. на ОСГТК по следния правен въпрос: Предявяването на иска като частичен и последвалото негово увеличаване по реда на чл. 214, ал. 1 ГПК има ли за последица спиране и прекъсване на погасителната давност по отношение на непредявената част от вземането?

Тълкувателно дело № 4/2016 г. на ОСГТК по материалноправните въпроси:
1. Има ли правомощие председателят на кооперация или кооперативен съюз по ЗК да сключва сделки на разпореждане с недвижими имоти и вещни права върху тях без решение на общото събрание по чл. 15, ал. 4, т. 10 от ЗК? 2. Отнасят ли се разрешенията, дадени в т. 1 от ТР № 3/15.11.2013 г. по т.д. № 3/2013 г. на ОСГТК на ВКС, за кооперациите и кооперативните съюзи при извършване на сделки на разпореждане с имоти тяхна собственост без решение на общото събрание съгл. чл. 15, ал. 4, т. 10 ЗК?

ГЛАВА ШЕСТА

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ 2014 – 2020 г.

В настоящия доклад е включена информацията за изпълнението от страна на районните, окръжните, апелативните, военните, специализираните наказателни съдилища и Върховния касационен съд на Механизма за мониторинг и оценка на Комуникационната стратегия на съдебната власт 2014 – 2020 г., приета с решение на Висшия съдебен съвет по Протокол № 10 от 05.03.2015 г. Обобщени са данните за изпълнението на дейностите и отчитането на индикаторите, заложиени в Комуникационната стратегия, чрез които се контролира ефективността на процеса на изпълнението ѝ (общата индикативна таблица, която отчита изпълнението на комуникационните дейности, реализирани от съдилищата, е приложена към доклада). Обсъдена е степента на постигане на целите, заложиени по отношение на въвеждането на Механизма за мониторинг и оценка при изпълнението на Комуникационната стратегия (Стратегията): да подобри взаимодействието в рамките на съдебната власт и интегрира публичните комуникации в процеса на анализ и оценка; да осигури своевременно събиране на достоверна и обективна информация относно изпълнението на дейностите, прилагани при изпълнението на Стратегията; да се предложи инструментариум, чрез който точно и коректно да се отразява ситуацията относно изпълнението на Комуникационната стратегия, както и да мотивира навременното вземане на стратегически и комуникационни решения, основани на надеждна и сравнима във времето информация за текущата реализация на заложените резултати и цели.

В доклада за 2016 г., чрез сравняване на постигнатите резултати с информацията за изходното състояние, предвид заложените дейности, резултати и индикатори, вече разполагаме с данни, представящи обективно годишно изпълнение на заложените цели. Преди да бъде посочен постигнатият напредък, е задължително да се подчертае, че коригиращи мерки с цел унифициране на индикаторите за отчитане на комуникационните дейности и привеждането им в съответствие и взаимовръзка с определените цели в Плана за действие за

изпълнение на Стратегията, все още не са предприети, което затруднява изпълнението на Механизма за мониторинг и оценката на Комуникационната стратегия и намалява гаранцията за устойчивото ѝ прилагане.

Съпоставката на количествените измерения в Таблицата за отчитане на напредъка на съдилищата в Република България по Комуникационната стратегия 2014 – 2020 г., отчетени за 2015 – 2016 г., ясно показва по-високи резултати при реализиране на посочените дейности за изпълнението на заложените индикатори. Това безспорно допринася за подобряване на вътрешната и външна комуникация и адекватно общуване между органите на съдебната власт по реформирането и подобряването на процесите в нея, както и утвърждаване на нейната независимост. През 2016 г., за разлика от предходната година, съдилищата са утвърдили и изпълнили в голяма степен свой план за действие за изпълнение на Комуникационната стратегия. Този план, който е част от Стратегията, съдържа 11 цели, обвързани с различните целеви групи. В плановете на съдилищата за 2016 г. са заложили и отчетени дейности, като повечето от тях, както и през 2015 г., са краткосрочни и средносрочни.

I. Обща информация за изпълнението на Комуникационната стратегия от съдилищата в Република България

1. Общи цели

Сред основните цели при изпълнението на Комуникационната стратегия през 2016 г., посочени в докладите на съдилищата, са насочените към осигуряване на единни политики и стандарти за предоставяне на информация за дейността на съдилищата; повишаване на професионалната подготовка по публична комуникация на магистратите и служителите; подобряване на комуникацията с медиите, като в част от апелативните райони е отделено специално внимание на проактивната комуникация с новите и социалните медии (Варна, Бургас, някои от съдилищата в София), но тук отново е важно, както и за миналия отчетен период, да се подчертае необходимостта от единни правила за органите на съдебната власт по отношение на създаването и поддържането на страници във Фейсбук, акаунти в Туитър и другите мрежи; утвърждаване на работещи механизми на взаимодействие

с органите на законодателната и изпълнителната власт при запазване на независимостта на съдебната власт; подобряване на общуването с неправителствените, професионалните и съсловните организации, гражданското общество; повишаването на правната култура на обществото и познанията за ролята и функциите на съдилищата в страната; повишаване на доверието в съдебната система.

Част от заложените и изпълнени цели от съдилищата са:

а) Цел „Повишаване на правната култура на различни групи от обществото и познанията за ролята и функциите на отделните органи на съдебната власт, чрез активизиране на участието и ролята на съдилищата за повишаване на правната грамотност и информираността на младите хора за работата на органите на съдебната власт“

За постигането на тази цел съдилищата, обект на този анализ, са организирани и изпълнили 270 комуникационни и информационни кампании. За сравнение, 117 кампании са осъществени през 2015 г. Основанията за планирането и постигането на тази цел при различните съдилища са формулирани различно. За реализирането ѝ съдилищата най-често създават и развиват практики, адресирани към подрастващите – ученици и студенти, като вземат участие в Образователната програма „Съдебната власт – информиран избор и гражданско доверие. Отворени съдилища и прокуратури“, иницирана от ВСС.

За постигането на тази цел в Апелативен район – София са осъществени 43 дейности, за които не е постъпила подробна информация.

В Плана за действие за изпълнение на Стратегията на Върховния касационен съд са заложили и проведени следните дейности по изпълнението на индикатора за повишаване правната култура на обществото: ВКС в партньорство със Сдружението за международни състезания по право организира провеждането в Съдебната палата на годишните национални кръгове на най-голямото международно състезание по право в света Philip C. Jessup Moot Court Competition; ВКС в партньорство с Кръжока по гражданско и търговско право към Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ организира ежегодното Национално състезание по решаване на казуси в областта на

гражданското и търговското право; ВКС в партньорство със Сдружението за международни състезания по право организира първия в България уъркшоп, посветен на международни състезания по право. Провеждането на тези инициативи способстват и за изпълнението на още една от целите на стратегията: „Повишаване на доверието в съдебната власт от страна на обществото и партньорите, в това число ЕС“.

Висок процент от съдилищата, както и през миналия отчетен период, вземат участие в Пилотната образователна програма сред ученици „Съдебната власт – информиран избор и гражданско доверие. Отворени съдилища и прокуратури“. Много от съдилищата са разработили подробни програми, участват с лектори и работят с множество класове, като по места обхванатите групи ученици достигат 120-300 души.

В анализа на Апелативен район – Велико Търново се посочва, че обратната връзка с техните отговорници по училищата сочи, че децата действително проявяват интерес към темите, свързани със съдебната система, и че трябва да се направи всичко възможно тази инициатива не само да бъде продължена, но в нея да се включат и още съдилища. Това сочат и резултатите от програмата „Децата и съдът“, осъществена в Апелативен район – София, представляваща симулация на съдебен процес, разговори и ролеви игри със съдии, прокурори, адвокати, други юристи и съдебни служители. Програмата започва през 2016 г., изпълнява се в Софийския районен съд, като в нея участват над 120 ученици (3 – 12 клас) от 40 столични училища.

Дни на отворени врати са проведени във ВКС и във всички апелативни райони, на окръжно и районно ниво, като в рамките на тези дни са реализирани дискусии с магистрати и граждани за устройството и функционирането на съдебната система. В Апелативен район – Велико Търново например в дните на отворени врати 19 от общо 26-те съдилища са посетени от над 1480 граждани, предимно ученици. В 5 съдилища от района са проведени обучения за съдебни заседатели, като броят на обучените надхвърля 110 заседатели.

В Апелативен район – Бургас за изпълнението на целта са осъществени образователни кампании в учебни заведения, ученически викторини, стажантски

програми, участия в семинари, изложби, публични лекции, конкурси за детска рисунка и есе по теми, свързани със съдебната институция, симулиране на наказателен процес за гимназисти. Сключено е Споразумение за сътрудничество с Читалище „Умение – 2003“ – Ямбол по превенция на престъпността срещу брака, семейството и младежта и подобряване на взаимодействието с гражданското общество в рамките на проект „Дъга за нашите деца“, реализиран благодарение на Фондация „Работилница за граждански инициативи“. Изпълнява се Програма за стажуване на студенти от специалност „Право“ в БСУ, участници в Правната клиника, които посещават целогодишно съда, съгласно утвърден график.

Деятелностите по изпълнението на целта за повишаване на правната култура на различни групи от обществото и познанията за ролята и функциите на отделните органи на съдебната власт в Апелативен район – Пловдив не се различават от тези през миналия отчетен период. Добрите практики са запазени, забелязва се увеличение на честотата на провеждане, както и на броя участници в проведените събития. Всички окръжни и районни съдилища в района за втора поредна година се включват в Образователната програма „Съдебната власт – информиран избор и гражданско доверие. Отворени съдилища и прокуратури“, като организират дни на отворени врати, възстановки на наказателни процеси, провеждане на час на класа на тема „Съдът отблизо“, поредица от срещи на съдии, прокурори и следователи с ученици. За първи път по време на Деня на отворените врати в Съдебната палата – Хасково е представена театрална постановка „Роза върху лед“ от театрална група „Арлекин“. Реализирана е и образователната програма, съвместно от ВСС и МОН, от Окръжен съд – Стара Загора, Окръжна прокуратура – Стара Загора, РИО – Стара Загора и пилотно училище – ГПЧЕ „Ромен Ролен“ – гр. Стара Загора за учебната 2016 – 2017 г.

Апелативен район – Варна активно участва в Образователната програма „Съдебната власт – информиран избор и гражданско доверие. Отворени съдилища и прокуратури“. В съдилищата в района от години има установени традиционни практики, които се развиват и допълват. Осъществени са симулативни наказателни съдебни процеси с участието на студенти от Юридическия факултет на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“, дни на отворени врати, лекции пред

ученици и студенти по теми, свързани с наркотиците, трафика на хора и трудовото право, закрила на детето, домашното насилие над малолетни и непълнолетни и мерките за защита на правата на жертвите и т. н. Програмата „Час по правосъдие“, осъществявана съгласно сключен меморандум за сътрудничество между ВРС, ВОС и Регионално управление на образованието – Варна, обхваща общо 14 учебни заведения – начално, 9 основни и 4 средни училища. Осемнадесет съдии от ВРС по наказателни и граждански дела са се включили като лектори в съвместната регионална образователна инициатива. Окръжен съд – Варна участва и в програмата на МОН за студентски стажове, по която 90 студенти от 9 университета през 2016 г. са се запознали с практическите аспекти на изучаваните дисциплини. В Районен съд – Балчик е проведена информационна кампания на тема: „Медиацията и възможностите, които тя предлага“. Организиран са работни срещи с кметовете и с началниците на РПУ в населените места в Община Балчик във връзка с начините за призоваване и възникващите при това проблеми.

Информацията за дейностите по изпълнението на целта във военните съдилища е следната: Военно-апелативният съд разполага с информационни бюлетини, които са поставени на общодостъпни места в съда, както и банер на Военно-апелативния съд, които дават необходимата информация, свързана с дейността на съда. В Софийския военен съд за отчетната 2016 г. са организирани инцидентно посещения на студенти, ученици и граждани в съдебни заседания, без предварителна заявка, със съгласието на съдиите докладчици по конкретни дела. Инициативата е част от политиката на съда за повишаване и утвърждаване на авторитета на съдебната система и доверието на младите хора в нея. Ежедневно на общодостъпни места в съда са поставени информационни бюлетини и банер на Софийския военен съд, които дават необходимата за обществото информация, свързана с дейността на съда. За четвърта поредна година Софийският военен съд успешно реализира инициативата „Ден на отворените врати“ с участието на ученици от 18 СОУ „Уилям Гладстон“. Ден на отворените врати е проведен и във Военен съд – Пловдив и Военен съд – Сливен.

В Специализираните наказателни съдилища е проведен ден на отворените врати. Няма данни как е осъществена възможността да се провеждат стажантски

програми в Специализирания наказателен съд.

Според данните в индикативната таблица дейностите, осъществени от съдилищата в Република България – информационни кампании, насочени към повишаване на осведомеността и правната култура, за 2016 г. са 270 бр., при 117 бр. през 2015 г., а събитията и инициативите, насочени към гражданите, са 311 бр., при 249 за 2015 г. Количествените показатели недвусмислено сочат постигнат напредък.

б) Цел „Утвърждаване на механизми на взаимодействие на съдилищата с органи на законодателната и изпълнителната власт при спазване на принципа на независимост на съдебната власт“

Съдии от Върховния касационен съд и от апелативните райони в страната през 2016 г. участват активно при изготвянето на писмени становища по разработваните от Министерството на правосъдието и други министерства проекти за промени в законодателството, както и по внасяните в 43-то Народното събрание законопроекти. Участват и в различни работни групи за законодателни промени.

Становища от ВКС са изготвени относно: проект на Закон за отклоняване от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки; проект на ЗИД на НПК и Закона за екстрадицията и Европейската заповед за арест за въвеждане на Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 г. относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане (Директива 2013/48/ЕС); ЗИД на НПК, свързан с въвеждане в българското законодателство на изискванията на Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25.10.2012 г. за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета, както на Рамково решение 2009/948/ПВР на Съвета от 30.11.2009 г. относно предотвратяване и уреждане на спорове за упражняване на компетентност при наказателни производства; ЗИД на ЗСВ; ЗИД на Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража във връзка с пилотното решение „Нешков и

др. срещу България“ на ЕСПЧ; проект на МП на Закон за признаване, изпълнение и изпращане на съдебни актове за налагане на наказание лишаване от свобода или мерки, включващи лишаване от свобода, въвеждащ Рамково решение 2008/909/ПВР на Съвета от 27.11.2008 г. за прилагане на принципа за взаимно признаване към съдебни решения по наказателни дела, с които се налагат наказания лишаване от свобода или мерки, включващи лишаване от свобода, за целите на тяхното изпълнение в ЕС; проект на Закон за противодействие на тероризма; ЗИД на НК, свързан с транспонирането на Директива 2013/40/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 12 август 2013 г. относно атаките срещу информационните системи и за замяна на Рамково решение 2005/222/ПВР на Съвета, на Директива 2014/57/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. относно наказателноправните санкции за пазарна злоупотреба и на Директива 2014/62/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. относно защитата по наказателноправен ред на еврото и на другите парични знаци срещу подправяне и за замяна на Рамково решение 2000/383/ПВР на Съвета; проект на Закон за предотвратяване на корупцията и отнемане на незаконно придобито имущество; ЗИД на Закона за кадастъра и имотния регистър; предложение за изменение и допълнение на законопроекта за кредитите за недвижими имоти на потребители; законопроекти за изменение и допълнение на Закона за задълженията и договорите.

Съдии от ВКС участват в работните групи по изработването на изменения и допълнения в НПК, НК, Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража. По инициатива на ВКС и ВКП през м. октомври 2015 г. е създадена съвместна работна група за изработване на проект за изменения в НПК, целящи ускоряване на наказателния процес. Заедно с представители на МП проектът е завършен, като е изпратен от МП за съгласуване в края на м. август 2016 г. С оглед подготовката на националното законодателство за приложение на Регламент (ЕС) № 655/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. за създаване на процедура за европейска заповед за запор на банкови сметки с цел улесняване на трансграничното събиране на вземания по граждански и търговски дела съдия от ВКС участва в междуведомствена експертна група в МП. Съдии от ВКС вземат

участие в заседания на Комисията по правни въпроси на НС по обсъждане на внесени за разглеждане законопроекти: ЗИД на ЗСВ; ЗИД на НПК.

По изпълнението на целта през 2016 г. съдии от Апелативен съд – София участват в: работна група „Сътрудничество в областта на правосъдието“ към Съвета по европейски въпроси, ръководена от МП, свързана с правното сътрудничество по гражданско- и наказателноправни въпроси, както и въпроси от материалното гражданско и наказателно право, които са предмет на обсъждания в работните групи към Съвета на Европейския съюз и Европейската комисия; междуведомствена работна група към МП във връзка с присъединяването на Република България към Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (Истанбулска конвенция); експертна работна група към МП във връзка с въвеждането в българското законодателство на изискванията на Директива 2014/41/ЕС, за европейската заповед за разследване, която произтича от изменение на задълженията на Република България от членството ѝ в Европейския съюз; работна група към МП за изработване на проект на Закон за вещите лица.

По изпълнение на целта: „Утвърждаване на механизми на взаимодействие на Апелативен съд – Пловдив с органи на законодателната и изпълнителната власт при спазване принципа на независимост на съдебната власт“ през 2016 г. от съда отчитат, че са изготвени и изпратени 18 становища от съдиите, свързани с образувани тълкувателни дела, изменения и допълнения на нормативни актове, сред които: становище във връзка с предложения за изменение и допълнение на НПК.

През 2016 г. е осъществена ефективна междуинституционална комуникация с Комисията по въпросите на децата, младежта и спорта в 43-то Народно събрание и Държавната агенция за закрила на детето по темата: „Децата в родителски конфликт – как да гарантираме правата им“; с Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество по въпроси, свързани с прилагането на Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество и установените трудности в това отношение, както и „Практиката на ЕСПЧ по отношение на установяването и конфискацията на имущество“.

Активна международна и вътрешноинституционална комуникация постигат съдиите от Софийския градски съд с участията си в работни групи и обществено значими форуми, организирани от Съвета за защита на интелектуалната собственост към Министерския съвет; Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела; Европейската мрежа за съдебно обучение; Фондация „Ханс Зайдел“; Министерството на правосъдието и др.

Дейностите по тази цел са част от процеса на утвърждаване и провеждане на проактивна комуникация със законодателната и изпълнителната власт при обсъждането и формирането на политики в областта на правосъдието.

в) Цел „Подобряване на комуникацията на съдилищата с медиите, включително проактивна комуникация чрез електронните и социалните медии. Изграждане на нова комуникационна компетентност“

Тази цел е сред основните за всички съдилища в Република България. Очевидно е, че самите органи на съдебната система отдавна осъзнават необходимостта от по-активни дейности в тази посока, но постигнатите резултати, при сравняването на миналогодишния доклад с анализа за 2016 г., не сочат особен напредък. Според данните в индикативната таблица, броят на медийните изяви на представители на органите на съдебната система през 2016 г. е 231 бр. при посочени за 2015 г. 5 855 бр. Тази голяма разлика се дължи на неяснотата при разчитането на индикатора (неразбираемо е формулиран не само той), което през миналата година е довело много от отчитащите данните до объркване какво точно се следи – медийна изява на представител на съда, брой на отразяванията на дейности на съда или други публикации. Това объркване продължи и през 2016 г., което наложи повторен анализ на попълнените данни и коригирането им. Отчетените публикации в печатните и електронните медии през 2016 г. са 34 051 бр. при 34 985 бр. през 2015 г. Стойностите са близки, като трябва да се уточни, че едва от 2016 г. всички съдилища получават медиен мониторинг, позволяващ им по-коректно отчитане на данните.

По отношение на индикатора „Съвместно координирани между органите на съдебната власт медийни изяви и други инициативи, насочени към широката общественост“ съдилищата отчитат за 2016 г. 194 бр., докато през 2015 г.

дейностите са 186 бр., тоест има повишена активност на звената в съдебната система в тази област.

Всички съдилища в България поддържат информационни страници в интернет. Сайтовете не са унифицирани – това е сериозен проблем, с чието разрешаване трябва да се ангажира ВСС, но въпреки това съдържат значително количество полезна за обществото информация. Всички съдилища правят навременна актуализация на съдържанието в страниците си в помощ на гражданите, медиите, адвокатите, страните по делата. В голяма част от страниците ежедневно се помества актуални информация за насрочените и решените дела. Няколко съдилища имат страници във Фейсбук и акаунти в Туитър, но при липсата на общи правила за поддържането на профили в социалните медии, е напълно логично въздържането на съдилищата от създаването на страници и акаунти.

За постигането на целта по подобряване на комуникацията на съдилищата с медиите през 2016 г. от Върховния касационен съд се изпраща на медиите и публикува в страницата в интернет информация за предстоящите за разглеждане през месеца дела с обществен интерес, като при постановяване на решение, то се публикува заедно с прессъобщение на страницата на съда, изпраща се и на електронните пощи на съдебните репортери. По няколко дела, към които медиите (или други представители на обществеността) са представили такова искане, е организирано публично разпределение.

Върховният касационен съд, съвместно с още пет съдилища (САС, Окръжен съд – Благоевград, Районен съд – Благоевград, Окръжен съд – Смолян и Районен съд – Смолян), координира през 2016 г. популяризирането на пилотното прилагане на Правилата за достъп до електронни съдебни дела в Единния портал за електронно правосъдие на ВСС. Изпратени са едновременно прессъобщения до централните и регионалните медии, а на страниците в интернет на съдилищата са публикувани формулярите за достъп и връзка към Портала.

ВКС, съвместно със Столичната община, организира Ден на отворени врати в Съдебната палата – София, в рамките на инициативата „Европейски дни на наследството“, която се провежда ежегодно от 50-те държави, подписали Европейската културна конвенция – 17.09.2016 г. Проведена е среща с

ученици, техни родители и учители от 20-то основно училище „Тодор Минков“.

По отношение на тази цел от Апелативен район – София отчитат: „Връзката на медиите с магистратите се осъществява също чрез служителя на длъжност „Връзки с обществеността“, когато това е било допустимо и е имало съгласие от страна на магистратите. Така през юли 2016 г. всички желаещи медии получиха възможността да се срещнат с новоизбрания председател на съда и да зададат своите въпроси, свързани с избора, встъпването в длъжност и представянето му пред обществото. Представянето на дейността на Апелативен съд – София пред обществото е свързано с информационното обслужване, което съдът предлага на гражданите, затова ръководството ще работи в насока за по-пълна информираност по делата и по всички важни и актуални въпроси.“. От Апелативен район – София са отчетени 14 дейности за изпълнение на целта.

По повод подобряване комуникацията между съдилищата и медиите, през 2015 г. в Апелативен район – Велико Търново сочат, че само 20% от съдилищата в района са провеждали проактивна медийна политика. Трябва да се отбележи, че през изминалата година този резултат е променен. Показателен за оценката на изпълнението на Стратегията е фактът, че през 2016 г. са разкрити два нови щата за служители „Връзки с обществеността“ – в Окръжен съд – Русе и Окръжен съд – Плевен, а в Окръжен съд – Ловеч е определен съдия, който да изпълнява тези функции. По-голяма част от съдилищата в апелативния район (Апелативен съд – Велико Търново, Окръжен съд – Велико Търново, Окръжен съд – Русе, Окръжен съд – Габрово) са провеждали проактивна политика по отношение на медиите, като регулярно и по своя инициатива са подавали информация до тях, посредством прессъобщения, публикувани на интернет страниците на съдилищата и до електронните пощи на журналисти и медии. Други осем съдилища са изпращали прессъобщения спорадично, при наличие на особено важни по тяхна преценка информационни поводи. Съгласно Комуникационната стратегия е възприета практиката на страницата на съда да се публикуват съобщения със снимка на всеки новоназначен съдия във ВТАС, придружена и от кратка биографична справка и данни от последната му атестация. Съобразно концепцията на административния ръководител и с оглед по-добро изпълнение на Стратегията, за първи път в

историята на съда са организирани приемни дни на председателя за граждани. Осигурена е и по-голяма публичност по повод представянето на годишния доклад на съда, чрез организиране на брифинг за журналисти по повод. Новият административен ръководител на Окръжен съд – Велико Търново е представен на обществеността на съвместна пресконференция между Апелативен съд – Велико Търново и Окръжен съд – Велико Търново.

В доклада за Апелативен район – Бургас по отношение на изпълнението на Стратегията, като основен акцент в работата на съдилищата през отчетната 2016 г. се сочи взаимодействието с медиите, с оглед навременно, обективно и пълно отразяване на работата на съдиите и постановените от тях съдебни актове за решаване на делата; провеждането на проактивна комуникационна политика и значително увеличаване присъствието на Апелативен съд – Бургас в медиите по теми, зададени от институцията. Отчетено е: „Че комуникацията с медиите е на отлично ниво следва от няколко факта. През отчетния период няма упражнено право на отговор от страна на професионалния говорител на съда и/или друг магистрат по повод материал в медия. Като цяло няма негативни медийни материали за работата на съда или отделен съдия от този съд за разлика от предходни отчетни години“. За постигането на целта за подобряване на комуникацията на съдилищата с медиите през изминалата година са проведени дни на отворени врати, събитие, което се използва за отчитане на резултати по няколко индикатора. В съответствие с Плана за изпълнението на Стратегията Апелативен съд – Бургас осъществява дейности, сред които: дискусия с участието на журналисти, общественици, преподаватели, граждани по повод изработването на Антикорупционна стратегия на Апелативен съд – Бургас; брифинги по повод отчета на съда и услугите, които институцията предлага в полза на граждани и потребители; интерактивна анкета за степента на удовлетвореност от работата на Апелативен съд – Бургас; организиране на публична тържествена церемония по полагаването на клетва на нов съдия в Районен съд – Малко Търново, съвместна инициатива на Висшия съдебен съвет, Окръжен съд – Бургас, Районен съд – Бургас и Районен съд – Малко Търново. Изпълнени са и ред други съвместни инициативи между Окръжен съд – Бургас, Районен съд – Бургас, Окръжна прокуратура –

Бургас и Районна прокуратура – Бургас, насочени към най-малките представители на обществото, свързани с открити уроци, както и с организиране на конференция на тема: „Контрабандата на хора – национално и транснационално престъпление. Наказателно преследване. Правото на убежище“. През 2016 г. по повод на Деня на Българската конституция ОС – Сливен приема поканата на Читалище „Зора“ да бъде домакин на съвместно организирана изложба на юридическа литература от подбраната от настоятелството на читалището колекция редки и ценни издания на библиотека „Зора“. Експозицията е подредена във фойето на Съдебната палата в Сливен.

Изпълнението на целта за подобряване комуникацията между съдебната система и медиите на Апелативен район – Пловдив е осъществено чрез 39 дейности. Както останалите апелативни райони, така и Пловдив подробно отчита провеждането на дните на отворени врати. Сред утвърдените практики за района е провеждането на час на класия на тема „Съдът отблизо“ с ученици от 3 до 10 клас; фотоконкурс „Темида отблизо“ с участие на журналисти и студенти от АМТИИ; възстановка по наказателно дело с участие на студенти от ЮФ на ПУ и гости ученици от Професионалната гимназия по туризъм и ОУ „Христо Г. Данов“. В рамките на отчетния период в съдилищата в Пловдив стартира организираната съвместно от Министерството на образованието и науката и ВСС образователна програма „Съдебната власт – информиран избор и гражданско доверие. Отворени съдилища и прокуратури“. В реализацията на програмата като лектори са включени съдии и съдебни служители от повечето съдилища в апелативния район и са обучени над 250 ученици от началния курс до 10-и клас.

По показателя за подобряване на комуникацията на съдилищата с медиите още през 2015 г. в доклада на Апелативен съд – Варна се отбелязва, че: „тази цел обосновахме с развитието на новата медийна среда и с напредъка на комуникационните технологии. Информационната среда се характеризира с динамика и множество източници на информация, които доставят новини в реално време. Все по-голяма част от комуникацията се осъществява в интернет, като голяма част от представителите на целевите общности използват активно в своето ежедневие този канал за комуникация“.

През 2016 г. експертът „Връзки с обществеността“ на Апелативен съд – Варна активно участва в планирането и организирането на комуникационни дейности, инициирани от Апелативен съд – Варна, от ВСС и НИП, сред които и информационното поддържане и обезпечаване на Фейсбук страницата на съда – Съдебна палата Варна, както и планирането и провеждането на медийни изяви на различни представители на Апелативен съд – Варна в регионалните медии.

В изпълнение на Комуникационната стратегия на съдебната власт 2014 – 2020 г., Военно-апелативният съд и Софийският военен съд отчитат участие в семинар „Комуникационни умения и изпълнение на Комуникационната стратегия на съдебната власт 2014 – 2020“, организиран от НИП, както и участие на Софийския военен съд в Проект „Качествено професионално обучение за повишаване ефективността на правосъдието“, финансиран от ОП „Добро управление“.

2. Специфични цели

а) ЦЕЛ „Подобряване на комуникацията с неправителствените организации, професионалните и съсловни организации (включително международни), гражданското общество“

Обосновката за тази цел е, че добрата комуникация с професионалните и съсловни организации, както и с неправителствените, е предпоставка за подобряване на имиджа на органите на съдебната власт. Лидерите на мнение в обществения живот често са представители на тази целева група и провеждането на целенасочени действия за подобряване на комуникацията водят до краткосрочни и дългосрочни ползи за широки кръгове от обществото. Стратегията визира дейности за непосредствено участие на гражданите в правосъдието и на техни представители във взимането на ключови управленски решения. Наборът от специфични цели при изпълнението на Комуникационната стратегия през 2016 г., отбелязани в докладите на съдилищата, и през тази отчетна година не е голям и представлява продължение на дейностите по вече осъществени партньорства.

Сред посочените е разширяването на партньорството със сродни съдилища от страни в ЕС (Върховен касационен съд и Апелативен район – Варна),

реализиране на съвместни проекти в областта на правоприлагането с международни неправителствени организации (дългосрочна цел). Основанието за тези цели е фактът, че изграждането и поддържането на доверие между българските съдилища и сродни такива от Европейския съюз изисква целенасочени усилия и постоянство за задълбочаване на професионалните комуникации между магистратите от ЕС, за активна обмяна на опит и практика както в процеса на правоприлагане, така и за администрирането на съдилищата. По отношение на изпълнението на тези цели например Върховният касационен съд отчита посещение на магистрати от Австрия, Германия, Холандия, Финландия, Унгария, Испания и Полша във Върховния касационен съд по Обменната програма за 2016 г. на Европейската мрежа за съдебно обучение за обмен между съдебните власти на страните – членки на ЕС. ВКС участва и в програма за обмен на съдии от върховните съдилища, организирана от Мрежата на председателите на върховните съдилища на страните – членки на ЕС. Представител на ВКС е член на делегация за участие във форум за магистрати от върховните съдилища на държавите – членки на Европейския съюз, организиран от Съда на Европейския съюз. Съдии от ВКС участват като членове на делегация от Върховния касационен съд в работни срещи (организирани от посолството на Чешката република в Република България) с представители на Върховния съд и на Върховната прокуратура на Чешката република, както и с ръководството на Съдебната академия.

В доклада на Апелативен район – София се посочва участие в работна среща с представителите на Европейската комисия по Механизма за сътрудничество и проверка през месец септември 2016 г.

Апелативен район – Варна продължава да задълбочава партньорството и комуникацията на съда с различни НПО, с ВСС, с НИП и други институции по конкретни проекти, насочени към предоставяне на правни знания и компетентност на младите хора, както и умения за изпълнение на комуникационните цели на Стратегията на магистрати и съдебни служители.

3. Очаквани резултати

През 2016 г. съдилищата в Република България са изпълнили планираните

дейности, утвърдени в плановете им за действие по изпълнение на Комуникационната стратегия, по начина, посочен в точки 1 и 2, както и в приложената подробна индикативна таблица. Всички заложиени дейности са изпълнени съгласно заложените индикатори за отчитане на реализирането им.

Изпълнението на плановете за действие на съдилищата е обвързано с предприемане на действия за създаване на единна политика и стандарти за предоставяне на информация; формулиране на препоръки за комуникационните умения и знания, които следва да бъдат придобити от съдиите и съдебните служители за повишаване на комуникационната им компетентност; създаване на единни правила и стандарти за комуникация с медиите; изработване и на единни правила за органите на съдебната власт по отношение на създаването и поддържането на страници във Фейсбук, акаунти в Туитър и другите мрежи; взаимодействие с представители от целевата група от неправителствения сектор, професионални и съсловни организации.

II. Дефиниране на обекта на мониторинга

Представеният мониторинг е вътрешен, тъй като в съдилищата не е наличен финансов и експертен ресурс за прилагане на външен или смесен мониторинг, който би гарантирал допълнителна сигурност по отношение на откритостта, обективността, прозрачността и независимостта при оценката на междинните и крайните резултати.

В мониторинга са проследени 14 индикатора, оценяващи последствията от прилагането на Стратегията извън непосредствените ефекти върху преки ползватели и целеви групи. Те могат да включват хора или организации, към които Комуникационната стратегия не е пряко насочена, както и непредвидени въздействия. Отчетени са индикатори за продукти, разработени или в процес на разработка в изпълнение на Стратегията и индикатори за резултат, отразяващи непосредствените влияния на Комуникационната стратегия върху целевите групи, бенефициентите и преките ѝ адресати.

По отношение на индикаторите за продукти и за въздействие резултатите са субективни, доколкото прилагането на външен или смесен мониторинг чрез ангажиране на външни експерти не е обезпечено към момента на изготвяне на доклада.

1. Изпълнение на планове за действие и Комуникационната стратегия

През 2016 г. съдилищата в Република България са реализирали напълно или частично заложените дейности за изпълнение по планове им за действие, като в голяма степен са постигнати заложените резултати. Частично са изпълнени дейностите по целите, определени като дългосрочни и средносрочни.

2. Отчет за степента на напредък чрез отчитане на всички заложи индикатори за съответния период и установяване на отклонения от заложените резултати/цели

В Механизма за мониторинг и оценката на Комуникационната стратегия на съдебната власт 2014 – 2020 г. са заложи 19 индикатора – в това число за продукти, резултат и въздействие.

В приложената индикативна таблица съдилищата сочат информация по 14 от тези индикатори, тъй като за отчитане на останалите липсва финансов и експертен ресурс.

По отношение на индикаторите за резултат през 2016 г. съдилищата отчитат:

- проведени са общо 113 координационни срещи/разговори на представители на връзки с обществеността на органите на съдебната власт, включително тези, организирани от ВСС и ВКС. За сравнение през 2015 г. са отчетени общо 6 такива дейности;

- координираните между органите на съдебната власт медийни изяви и други инициативи, насочени към широката общественост са 194 бр. при 186 бр. за 2015 г.;

- медийни изяви – 231 бр.;

- проведени обучения за повишаване на квалификацията, свързана с

комуникацията с външни и вътрешни публики – 136 бр., при 33 бр. за 2015 г.;

- публикации и излъчвания в печатните и електронните медии – 34 051 бр., при 34 985 бр. за 2015 г.;

- време за реакция при комуникационни/медийни кризи – съдилищата посочват от 20 мин. до 12 часа;

- събития и инициативи, насочени към гражданите – 311 бр., при 249 бр. за 2015 г.;

- информационни кампании, насочени към повишаване на осведомеността и правната култура – 270 бр., при 117 бр. за 2015 г.;

- взаимодействие между съдилищата и неправителствените организации – 17 бр. срещи и инициативи, при 13 срещи и 34 инициативи за 2015 г.;

Индикаторите за продукти през 2016 г. са отчетени така:

- обслужени запитвания за достъп до обществена информация – общо за всички съдилища 185 бр., при 195 бр. за 2015 г.;

- проведени обучения за повишаване на квалификацията, свързана с комуникацията с външни и вътрешни публики – 136 бр., при 33 бр. за 2015 г.;

- вътрешни информационни бюлетени в рамките на съдебната власт – 1 371 бр., при 1 005 бр. за 2015 г.;

- нови/обновени уебсайтове на органите на съдебната власт – общо 21 бр., при 5 бр. за 2015 г.;

- честота на обновяването на информацията на страниците в интернет – практиката е различна, като някои съдилища я обновяват ежедневно, някои – когато има информационен повод, други – ежемесечно;

- информационните системи, осигуряващи онлайн достъп до информация за граждани и фирми – 46 бр., при 9 бр. за 2015 г., като в шест съдилища пилотно се прилагат Правилата за достъп до електронни съдебни дела в Единния портал за електронно правосъдие на ВСС;

- събития и инициативи, насочени към гражданите – общо 311 бр., при 249

бр. за 2015 г.;

- информационни кампании, насочени към повишаване на осведомеността и правната култура – общо 270 бр., при 117 бр. за 2015 г..

Индикаторите, по които не може да бъде отчетен резултат, както и през миналия отчетен период, са: успеваемост на прессъобщенията и продължаващи тематични индикации, достигната аудитория по целеви групи, отношение на медиите по темите за съдебната власт, репутация на съдилищата в социалните медии, подобрене на нагласите и отношението на обществеността към органите на съдебната власт – поради липса на обезпеченост с експертен, технически и финансов ресурс.

През 2016 г. Висшият съдебен съвет взе предвид препоръката за прилагане на централизиран подход при осъществяване на ежедневния медиен мониторинг и резултатите, проследявани по посочените индикатори, и сключи договор с фирма – изпълнител, която да измерва показателите по отношение на всички органи на съдебната власт, включително на районните, окръжните, апелативните, военните, специализираните наказателни съдилища и Върховния касационен съд. През този отчетен период се оказа, че методиката, използвана от фирмата – изпълнител за изготвяне на прегледа на печата и електронните издания, не е много ефективна. През 2017 г. могат да бъдат предприети мерки от ВСС да се конкретизират по-ясно изискванията за подготвяне на ежедневния медиен мониторинг, тъй като видът, в който го получават съдилищата към този момент, го прави трудно използваем.

Известно е, че основополагащ принцип за постигане максимална прозрачност и публичност в дейността и функциите не само на съдебната система, но и на всяка друга институция или организация, е достъпността на информацията, която отправя към аудиторията. В този смисъл се налага да бъде отбелязано, че усложняването чрез „надграждане“ на комуникационните документи, политики и практики на органите на съдебната власт, с цел възприемане на високи европейски стандарти в комуникацията на всички нива, носи риск от създаване на пречки експертите „Връзки с обществеността“ в системата (съдиите и съдебните служители, натоварени с тези функции в звената, където няма експерти) да

изпълняват текущите си задължения, защото трябва да събират и систематизират ежедневно информацията, необходима за Механизма за мониторинг и оценката на Комуникационната стратегия. Това безспорно намалява гаранцията за устойчивото ѝ прилагане.

Другият много значим проблем при реализирането на Комуникационната стратегия е, че при нейното изработване не е направена т. нар. финансова обосновка, което е изискване към всеки нормативен акт. Липсата на предварителна преценка за нуждата от експерти и финансов ресурс в съдилищата, които ще я прилагат, натоварва изключително много административните ръководители в звената, в които няма експерт „Връзки с обществеността“, а такива са повечето. В момента дори има апелативни съдилища без такъв експерт. Председателят на ВКС изпрати предложение до Комисията по правни и институционални въпроси към Пленума на ВСС, в което мотивира необходимостта от назначаването на нови експерти по комуникация в страната, разпределени равномерно и съобразно натовареността на съдебните звена, за да бъде адекватно изпълнявана Стратегията. Честният подход към проблема налага да се подчертае, че без такива експерти във всички апелативни и в повечето окръжни съдилища – поради изключително амбициозно и сложно написаната Стратегия като изказ, дейности и индикатори, реализирането ѝ в пълния ѝ обем е непосилно.

III. Определяне на заинтересованите страни

В плановите за действие на съдилищата са заложили цели и дейности, насочени към основните целеви групи на съдебната власт – вътрешни публики, в това число съдии, съдебни служители, и външни – медии, потребители на съдебни услуги, граждани, неправителствени организации, ученици и студенти.

Голямо значение за разбиране на обществения и институционалния контекст за осъществяването и изпълнението на Комуникационната стратегия на съдебната власт 2014 – 2020 г., както и за постигането на поставените цели, има отношението на заинтересованите страни. Взаимодействието с неправителствените организации също е от съществено значение в процеса на реализиране на Стратегията. Всички

заинтересовани страни биха могли да допринесат за нейното успешно прилагане и съдилищата в Република България много добре осъзнават и отчитат този факт.

Трябва да се отбележи, че използването само на инструментите за вътрешен мониторинг не гарантира желаното ниво на достоверност по отношение на изводите и констатациите, поради липсата на експертен, финансов и технически ресурс за прилагане на комплексен подход при мониторинга чрез ангажиране на външни експерти.

Чрез предприемане на адекватни мерки в средносрочен и дългосрочен план може да се очаква положителна промяна по отношение на целите, които следва да бъдат реализирани в изпълнение на Комуникационната стратегия на съдебната власт 2014 – 2020 г.

IV. Необходими ресурси за изпълнение

От координационните срещи на експертите „Връзки с обществеността“ в органите на съдебната власт с административните ръководители и магистратите, поели ангажимента да изпълняват тези функции в звената, в които няма назначени експерти, от неформални разговори и основно от подготвените доклади – анализи на апелативните райони става ясно, че готовността – експертна и финансова, за изпълнение на Механизма за мониторинг и оценка на Комуникационната стратегия на съдебната власт 2014 – 2020 г. не е в необходимата степен, тъй като ресурси – финансови, експертни, материалните, за тази дейност не са предварително обсъдени и предвидени. Комуникационната стратегия и през 2016 г. се изпълнява в условия на рестриктивен бюджет на съдебната власт, което обаче не отменя необходимостта от осигуряване на техническа и финансова обезпеченост на съдилищата за изграждане на пресофиси, отговарящи на съвременните стандарти, и гарантиращи бърза, навременна и адекватна реакция на всяка комуникационна ситуация. Поради липсата на централизиран подход по отношение на експертното, техническото и финансово планиране на комуникационните дейности на съдебната власт, би следвало в проектобюджета за следващата година да бъдат предвидени средства както за оборудване на пресофисите, съобразно минимални стандарти,

така и за обезпечаване на комуникационните дейности.

V. Обобщение на резултатите от мониторинга

Докладът за 2016 г. е вторият, в който се прави оценка на изпълнението на Комуникационната стратегия на съдебната власт 2014 – 2020 г. от страна на районните, окръжните, апелативните, военните, специализираните наказателни съдилища и Върховния касационен съд. Процесът и през този отчетен период може да се оцени от гледна точка на реалистично поставените цели и реализирани действия, както и на ограничените данни за достигнатата чрез тях аудитория съобразно заложените индикатори. Трябва да се имат предвид както фактът, че от систематизираните данни на органите на съдебната система личи липса на изградени ясни и унифицирани критерии за изпълнение на Стратегията, така и продължаващата липсата на предвидени специално за целите на стратегическия документ човешки и финансови ресурси. Тези фактори безспорно оказват влияние на отчетените резултати по заложените в Комуникационната стратегия очаквания и цели.

Необходимо е при измерване на съответствието, ефикасността, ефективността, въздействието и устойчивостта на дейностите по Стратегията да бъде приложен комплексен подход чрез осигуряване на ясни изисквания за вътрешен мониторинг и ресурси за външен мониторинг, както и на допълнителни проучвания от външни експерти.

**ЛОЗАН ПАНОВ –
ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД**

ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Обобщени статистически таблици за дейността на съдилищата за 2016 г., приетите с решение на Съдийската колегия на ВСС по Протокол № 16/18.04.2017 г.
2. Статистически таблици за дейността на Върховния касационен съд през 2016 г.
3. Таблица за отчитане на напредъка на съдилищата в Република България по Комуникационната стратегия 2014 – 2020 г. за 2015 – 2016 г.